

AL-KASHIF

SWAHILI - JUZUU YA ISHIRINI NA SABA

﴿ قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ ﴾

**Haki ya kunakili imehifadhiwa na:
AL-ITRAH FOUNDATION**

ISBN: 978 - 9987 - 512 -73 -7

Kimeandikwa na:
Sheikh Muhammad Jawad Mughniyya

Kimetafsiriwa na:
Sheikh Hassan. A. Mwalupa
P.O. Box 19701, Dar es Salaam/Tanzania.
Email:mwalupa@hotmail.com

Kimehaririwa na:
Ustadh Abdallah Mohamed

Kupangwa katika Kompyuta na:
Hajat Pili Rajab

Toleo la kwanza: Augasti, 2009
Nakala:5000

**Kimetolewa na kuchapishwa na:
Alitrah Foundation**

S.L.P. 19701 Dar es Salaam, Tanzania

Simu: +255 22 2110640

Simu/Nukushi: +255 22 2127555

Barua Pepe: alitrah@raha.com

Tovuti: www.alitrah.org

Katika mtandao: www.alitrah.info

YALIYOMO

Aya 31- 46: Basi makusudio yenu ni nini enyi mliotumwa?.....	4
Aya 47-60: Kila kitu tumeumba dume na jike.....	9

SURA AT TUR

Aya 1 - 16: Naapa kwa Mliama.....	16
Aya 17-28: Watu wa Peponi.....	20
Aya 29 - 44: Hana udhuru mwenye kuukana utume wa Muhamad.....	26
Aya 45 - 49: Basi waache mpaka wakutane na siku yao.....	32
Aya 1-8: Alimwona kwenye mkunazi wa mwisho.....	35
Aya 19-26: Lata na Uzza.....	41
Aya 27-32: Dhana haisaidii kitu mbele ya haifai.....	44
Aya 33- 41: Mtu hatapata ila aliyoyafanya.....	49
Aya 42-62: Kwa Mola wako ndio mwisho.....	53
Aya 1-8: Mwezi umepasuka.....	60

Aya	9-17: Nuh.....	66
Aya	18-32: Hud na Swaleh.....	71
Aya	33-44: Lut.....	76
Aya	1-13: Amemuumba mtu akamfundisha ubainifu.....	87
Aya	14-30: Kila siku yumo katika mambo.....	93
Aya	31- 45: Hamtapenya ila kwa madaraka.....	102
Aya	1-26: Litakapotokea tukio.....	119
Aya	27-40: Wakuume.....	124
Aya	41-56: Na wa kushoto.....	128
Aya	57-74: Je, mnaona makulima mnayoyapanda.....	133
Aya	75-96: Hapana aigusaye ila waliotakaswa.....	140
Aya	1-6: Ndiye wa mwanzo na ndiye wa mwisho.....	151
Aya	7-11: Toeni katika alivyowafanya ni waangalizi.....	156
Aya	12-15: Ndani yake ni Rehma na nje yake ni adhabu.....	166
Aya	20-24: Maisha ya dunia ni mchezo na upuuzi.....	172
Aya	25-29: Chuma kina nguvu nyingi.....	180

Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa Rehema, Mwenye kurehemu

UTANGULIZI WA MCHAPISHAJI

Kitabu hiki kilichoko mikononi mwako hivi sasa ni juhudi ya miaka mingi sana ya watu waliojitolea kuona kazi hii imefanikiwa bila ya kumsahau Marhum Abu Muhammad wa London.

Kama lilivyo jina la Tafsiri ndivyo ilivyo Tafsiri yenyewe ambayo mwanachuoni huyu mahiri kabisa aliyeifanua ni mtu aliyebokea katika fani zote ambazo mfasiri (Mfafanuzi) anatakiwa awe nazo.

Sheikh Muhammad Jawad Mughniyya ameonesha cheche zake katika vitabu vingi alivyoviandika katika maudhui mbalimbali na hivyo kujipatia wasomaji wengi sana.

Msomi huyu, mwenye fikra huru na anayetetea kile anachokiamini, ni mtu mwenye mawazo mapana na kuyaangalia mambo kwa undani sana, kipaumbele chake ni katika maslahi ya umma huu na amejaribu sana kwenenda na wakati.

Sifa kubwa pekee ya mwanachuoni huyu ni kuwa yeye hakujihusisha sana na kung'ang'ania madhehebu fulani tu, labda hii yatokana na wadhifa wake wa ukadhi aliokuwa nao katika nchi ya Lebanon ambayo ina madhehebu mengi, ambapo sula la madhehebu ni nyeti nchini humo, hata hivyo yeye aliweza kuamua matatizo ya watu kwenye ofisi yake kulingana na madhe-

hebu yao pale walipomwendea. Hiyo ilimsaidia sana hata kuweza kutoa kitabu kitwacho *Al-Fiqh a'laa madhaahabil-khamsah* (Fikhi ya madhehebu matano) yaani ya Hanafi, Maaliki, Shafi, Hambali na Shia (ambacho twataraji kitatoka kwa lugha ya kiswahili hivi karibuni Inshaallah).

Jambo lililotupa msukumo wa kukifasiri kitabu hiki kwa lugha ya Kiswahili ni zile faida nyingi atakazozipata msomaji na kujua mambo mengi na ya ajabu yaliyo mapya kwake ambayo si rahisi kuyapata kwa wafasiri wengine.

Msomaji atapata faida katika fani za Sayansi, Siasa, Historia, Mashairi, visa vizuri, na Saikolojia miongoni mwa mengine; ndiyo maana msomaji atashangaa kidogo anapoisoma Tafsiri hii atakapoona mwandishi amewataja na kuwanukuu watu kama kina Mfalme Edward, wanasayansi kama kina Enstein, wasanii kama Charlie Champlin (Mchekeshaji maarufu), na wengineo, hali inayoifanya tafsiri hii kuwa ni ya kipekee kabisa.

Mtindo alioutumia mwandishi ni sahali uliokusudiwa watu wa tabaka mbalimbali, wanavyuoni na watu wa kawaida.

Nia yetu ni kukigawanya kitabu hiki bure lakini tumelazimika kukiua kwa bei nafuu ili kurudisha gharama za uchapishaji.

Mwisho: Shukrani kubwa iwaendee bila ya kuwataja watu waliojitolea usiku na mchana, jopo la wafasiri, wahariri, wachapaji, waliotupa moyo na kutoa maoni yao na walioisimamia ili kuhakikisha kwamba kitabu kimemfikia msomaji.

Makosa ya Chapa.

Sikumbuki kama nimewahi kusoma kitabu kilichotoka kupigwa chapa, cha zamani au cha sasa, bila ya kukuta makosa ya chapa. Nafikiri sitasoma kitabu kisichokuwa hivyo. Nimejaribu sana kuliepuka hilo katika tungo zangu, lakini sikufanikiwa.

Nilikuwa sifikirii kama ninaweza kuona makosa haya katika maandishi ya msahafu mtukufu, kama yale yaliyo katika baadhi ya chapa; kwa mfano neno *yabswutu* kwa *swad*, badala ya *yabsutu* kwa *sin*, na katika chapa ya Tafsir Arrazi ya Misr ya mwaka 1935, Sura ya (2:146). Imeandikwa *La Ya'alamuun*, (hawajui) badala ya *Ya'alamuun* (wanajua). Mfano wa makosa haya hausameheki.

Katika Tafsir *Al-Manar*, chapa ya Pili, sura (5:212), imeandikwa *Fawqahum ila yawmil qiyama* badala ya *Fawqahum yawamal qiyama*. Hatuwezi kusema kosa hili ni kubwa zaidi kuliko lile.

Lakini mkosaji atatuletea udhuru kwa msemu mashuhuri huko kwetu Jabal amil 'Makosa ya chapa.'

Katika Tafsiri Majmau chapa ya Urfan, Sura (46:15), imeandikwa: *Hatta idha balagha arbai' na sanah* badala ya: *Hatta idha balagha ashuddahu arbai ' na sanah"*

Kusema hivi sio kama ninajitetea kutokana na makosa ya chapa atakayoyakuta msomaji katika kitabu hiki, ijapokuwa naomba msamaha kama lita tokea hili, lakini makusudio yangu hasa ni kumwambia yule atakayefungua macho yake kwenye makosa ya matamko na kuufungua macho uzuri wa maana. Vilevile ninamwambia yule ambaye siku moja aliniambia: "Vitabu vyako vimejaa makosa ya chapa." Kama kwamba hakuna kitu chochote

katika vitabu hivyo isipokuwa makosa ya chapa tu. Wote hao ninawaambia: Mungu awasamehe na aniongoze mimi na nyinyi.

Vyovyote iwavyo, mimi ninaomba msamaha kutokana na makosa ya kifikra na ya chapa. Anasema Amirul Muminiin (a.s): "Watu wote ni wapungufu wenye kuchanganyikiwa, isipokuwa yule aliyehifadhiwa na Mwenyezi Mungu." Na Mwenyezi Mungu (s.w.t) ndiye mwenye jukumu la kunikubalia yale niliyoyapatia na kunisamehe niliyakosea, kwa jaha ya Mtume na kizazi chake, ziwashukie rehema na amani (Amin).

MUHAMMAD JAWAD MUGHNIYYAH

31. Akasema: "Basi makusudio yenu ni nini, enyi mliotumwa?"

﴿ قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا
الْمُرْسَلُونَ ﴿٣١﴾

32. Wakasema: Hakika sisi tume tumwa kwa watu wakosefu.

قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَىٰ قَوْمٍ
مُّجْرِمِينَ ﴿٣٢﴾

33. Tuwatupie mawe ya udongo,

لِنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِّن طِينٍ ﴿٣٣﴾

34. Yaliyotiwa alama kutoka kwa Mola wako kwa ajili ya wanaopituka mipaka.

مُسَوَّمَةٌ عِندَ رَبِّكَ لِلْمُسْرِفِينَ ﴿٣٤﴾

35. Kwa hivyo tutawatoa katika hao wale walioamini.

فَأَخْرَجْنَا مَن كَانَ فِيهَا مِّنَ
الْمُؤْمِنِينَ ﴿٣٥﴾

36. Lakini hatukupata humo ila nyumba moja tu yenye Waislamu!

فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِّنَ
الْمُسْلِمِينَ ﴿٣٦﴾

37. Na tukaacha humo Ishara kwa ajili ya wanaoiogopa adhabu chungu.

وَتَرَكْنَا فِيهَا آيَةً لِلَّذِينَ يَخَافُونَ
الْعَذَابَ الْآلِيمَ ﴿٣٧﴾

38. Na katika Musa, tulipomtu-
ma kwa Firauni na hoja wazi.

﴿ وَفِي مُوسَىٰ إِذْ أَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ
فِرْعَوْنَ بِسُلْطٰنٍ مُّبِينٍ ﴿٦٨﴾

39. Lakini alipuuzwa kwa sababu
ya nguvu zake na akasema:
Huyu ni mchawi au mwen-
dawazimu!

﴿ فَتَوَلَّىٰ بُرُكْيَهٗ وَقَالَ سِحْرٌ أَوْ
مَجْنُونٌ ﴿٦٩﴾

40. Basi tukamkamata yeye na
majeshi yake na tukawatupa
baharini, na yeye ndiye wa
kulaumiwa.

﴿ فَأَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي
الْيَمِّ وَهُوَ مُلِيمٌ ﴿٧٠﴾

41. Na katika A'di
tulipowapelekea upepo wa
kukata uzazi.

﴿ وَفِي عَادٍ إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرِّيحَ
الْعَاقِمَ ﴿٧١﴾

42. Haukuacha chochote ulicho-
kifikia ila ulikifanya kama
unga.

﴿ مَا تَذَرُ مِنْ شَيْءٍ أَتَتْ عَلَيْهِ إِلَّا
جَعَلْتَهُ كَالرِّمِيمِ ﴿٧٢﴾

43. Na katika Thamudi
walipoambiwa: Stareheni
kwa muda mdogo tu.

﴿ وَفِي ثَمُودَ إِذْ قِيلَ لَهُمْ تَمَتَّعُوا
حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٧٣﴾

44. Basi wakaasi amri ya Mola wao, mara kimondo kikawanyakua nao wanaona.

﴿ فَعْتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ فَأَخَذَتْهُمُ
الْصَّاعِقَةُ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ﴿٤٤﴾ ﴾

45. Basi hawakuweza kusimama wala hawakuwa wenye kujitetea.

﴿ فَمَا اسْتَسْطَعُوا مِنْ قِيَامٍ وَمَا كَانُوا
مُنْتَصِرِينَ ﴿٤٥﴾ ﴾

46. Na kaumu ya Nuh hapo mbele. Hakika hao walikuwa watu mafasiki.

﴿ وَقَوْمَ نُوحٍ مِّن قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا
قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٤٦﴾ ﴾

BASI MAKUSUDIO YENU NI NINI ENYI MLIOTUMWA?

Aya 31 – 46

MAANA

Akasema: Basi makusudio yenu ni nini, enyi mliotumwa?

Ibrahim (a.s.) anawauliza wageni wake baada ya kuwajua ni akina nani, kuwa je, wanakwenda wapi na wanataka nini?

Wakasema: Hakika sisi tumetumwa kwa watu wakosefu; yaani kaumu ya Lut. Walikuwa ni wakosefu waliopituka mipaka, kwani walikuwa wakiwaendea wanaume kwa matamaniao badala ya wanawake.

Tuwatupie mawe ya udongo, yaliyotiwa alama kutoka kwa Mola wako kwa ajili ya wanaopituka mipaka.

Tutawaangamiza kwa mawe yaliyotiwa alama yanayotokana na udongo mkavu aliyoyaandaa Mwenyezi Mungu kwa wanaopituka mipaka katika ukafiri dhulma na ufisadi.

Kwa hivyo tutawatoa katika hao wale walioamini ili yasiwasibu yale yatakayowasibu waliopituka mipaka.

Lakini hatukupata humo ila nyumba moja tu yenye Waislamu! Hiyo ni nyumba ya Lut, ukimtoa mkewe aliyekuwa katika walioangamia.

Na tukaacha humo Ishara kwa ajili ya wanaoiogopa adhabu chungu. Yaani humo mjini mwa watu wa Lut. Makusudio ya ishara ni athari zinazojulisha kuangamia kwao na adhabua yao, ili iwe ni funzo kwa mwenye kutaamali.

Umetangulia mfano wake katika Juz. 8 (7: 80-84) na Juz. 12 (11: 77-83).

Na katika habari za Musa, tulipomtuma kwa Firauni na hoja wazi.

Mwenyezi Mungu alimtuma Musa kwa Firauni akiwa na miujiza ya kutosheleza kumkemea Firauni na upotevu wake, **Lakini alipuuza kwa sababu ya nguvu zake.**

Alipuuza kwa kughurika na jeshi lake na utawala wake.

Na akasema: Huyu ni mchawi au mwendawazimu!

Kwa nini Musa ni mchawi au mwendawazimu katika mantiki ya Musa? Ni kwa vile alimwambia wewe si Mungu wa kuabudiwa na akamhadharisha na dhulma na kupituka mipaka.

Basi tukamkamata yeye na majeshi yake na tukawatupa baharini, na yeye ndiye wa kulaumiwa.

Alipituka mipaka na akasema: Mimi ndiye Mola wenu mkubwa, ikawa mwisho wake ni kuangamia na kulaumiwa.

Katika ziada ya maneno ni kuwa huko nyuma tuliashiria sababu za kukaririka. Katika Juz. 16 (20:9-16), tulitaja sababu za kukaririka kisa cha Musa. Ama hapa tunasema: “Mwenyezi Mungu ndiye mjuzi zaidi.”

Na katika habari za A’di tulipowapelekea upepo wa kukata uzazi.

Mwenyezi Mungu aliwaangamiza A'di na kaumu ya Hud kwa upepo unaovuma, unaobomoa kila kitu. **Haukuacha chochote ulichokifikia ila ulikifanya kama unga.** Kila unachokipitia unakivunja na kukipondaponda.

Kisa cha Hud na watu wake kimetangulia katika Juz. 8 (7:73-79) na Juz. 12 (11:50-60).

Na katika habari za Thamudi walipoambiwa: Stareheni kwa muda mdogo tu.

Thamud ni watu wa Swaleh. Aya hii inaashiria yaliyoelezwa katika Juz. 12 (11:65): “Basi (Swaleh) akasema: Stareheni katika mji wenu kwa siku tatu. Hiyo ni ahadi isiyokadhibishwa.”

Basi wakaasi amri ya Mola wao, mara kimondo kikawanyakua nao wanaona.

Walimwasi Mwenyezi Mungu na Mtume, ndio Mwenyezi Mungu (s.w.t.) akawateremshia adhabu kutoka mbinguni.

Walipoona zikipomoka nguvu zao, **basi hawakuweza kusimama wala hawakuwa wenye kujitetea.**

﴿وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُمْ مِّنْ دُونِهِ مِنِّ وَّالٍ ﴿٥١﴾﴾

“Mwenyezi Mungu akiwatakia watu uovu hakuna cha kuwazuia wala hawana mlinzi yeyote badala yake.” Juz. 13 (13:11).

Kisa cha Swaleh kimetangulia katika Juz. 8 (7: 73 – 79) na katika Juz. 12 (11: 61-68).

Na kaumu ya Nuh hapo mbele Mwenyezi Mungu aliwaangamiza kwa dhambi zao.

Hakika hao walikuwa watu mafasiki wakifanya mambo ya kuangamiza na kuvunja miko ya haramu. Kimetangulia kisa cha Nuh, Juz. 8 (7: 59 – 64) Juz. 12 (11: 25-49).

47. Na mbingu tumezifanya kwa nguvu na uwezo na hakika Sisi bila ya shaka ndio wenye kutanua. ﴿ وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ ﴾
48. Na ardhi tumeitandaza; basi bora ya watandazaji ni sisi. ﴿ وَالْأَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَهْدُونَ ﴾
49. Na katika kila kitu tumeumba dume na jike ili mzingatie. ﴿ وَمِن كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴾
50. Basi kimbilieni kwa Mwenyezi Mungu, hakika mimi ni mwonyaji kwenu wa kubainisha nitokae kwake. ﴿ فَفَرُّوا إِلَى اللَّهِ إِنِّي لَكُمْ مِّنْهُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴾
51. Wala msifanye kuwa kuna mungu mwengine pamoja na Mwenyezi Mungu. Hakika mimi ni mwonyaji kwenu wa kubainisha nitokaye kwake. ﴿ وَلَا تَجْعَلُوا مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ إِنِّي لَكُمْ مِّنْهُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴾
52. Basi ndio hivyo hivyo, hakuwajia kabla yao Mtume ila walisema: Huyu ni mchawi au mwendawazimu. ﴿ كَذَلِكَ مَا أَتَى الَّذِينَ مِن قَبْلِهِم مِّن رَّسُولٍ إِلَّا قَالُوا سَاحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ ﴾

53. Je, wameusiana kwa haya?
Bali hawa ni watu waasi.

﴿ أَتَوَاصَوْا بِهِ ۚ بَلْ هُمْ قَوْمٌ

طَاغُونَ ﴿٥٣﴾

54. Basi waachilie mbali, nawe
hulaumiwi.

فَقَوْلٌ عَنْهُمْ فَمَا أَنْتَ بِمَلُومٍ ﴿٥٤﴾

55. Na kumbusha, kwani
ukumbusho huwafaa
waumini.

﴿ وَذَكَرْ فَإِنَّ الدَّكْرَىٰ تَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٥﴾

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا

56. Na sikuwaumba majini na
watu ila waniabudu.

لِيَعْبُدُونَ ﴿٥٦﴾

57. Sitaki kwao riziki, wala sitaki
wanilische.

مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ

أَنْ يُطْعَمُونِ ﴿٥٧﴾

58. Hakika Mwenyezi Mungu
ndiye Mwenye kuruzuku,
Mwenye nguvu, Madhubuti.

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ

الْمَتِينِ ﴿٥٨﴾

59. Hakika waliodhulumu wana
fungu lao la adhabu kama
fungu la wenzao. Basi
wasiniharakishe

فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُنُوبًا مِثْلَ

ذُنُوبِ أَصْحَابِهِمْ فَلَا يَسْتَعْجِلُونَ ﴿٥٩﴾

60. Ole wao walioikanusha siku
yao waliyoahidiwa.

فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ يَوْمِهِمُ

الَّذِي يُوعَدُونَ ﴿٦٠﴾ ﴿

KILA KITU TUMEUMBA DUME NA JIKE**Aya 47 – 60****MAANA.****Na mbingu tumezifanya kwa nguvu na uwezo na hakika Sisi bila ya shaka ndio wenye kutanua.**

Baadhi ya wafasiri wamesema kuwa Makusudio ya kutanua hapa ni kuwa Mwenyezi Mungu anaipanua riziki kwa viumbe wake kwa mvua. Lakini maana yanayoafikiana na hali halisi na ufahamisho wa Aya, ni kuwa Makusudio ya ya mbingu ni kwa maana yake yaliyo dhahiri; kuwa ni anga pana iliyo na nyota n.k. Na Makusudio ya kutanua ni kuwa Mwenyezi Mungu (s.w.t.) anaizidisha anga upana kila siku zinavyoendelea kupita.

Wataalamau wanasema kuwa anga inaendela kujivuta kadiri siku zinavyopita, na kwamba ukubwa wa anga ya ulimwengu hivi sasa ni mara kumi zaidi tangu ilipoanza kujivuta. Anasema Sir James Jeans: “Umbali baina ya makundi ya nyota unafikia miaka milioni moja na nusu ya mwendo wa mwanga. Mwanga unakata masafa ya maili milioni 6 katika mwaka mmoja.”

Anasema Camus kuwa imegundulika kutokana na vipimo vikubwa kwamba baina ya nyota kuna masafa ya uwazi yanayokadiriwa kufikia miaka milioni 5 ya mwaka, na kwamba kumehisabiwa makao ya nyota yanayofikia milioni moja, na kuna uwezekano kuwa kuna mkusanyiko mwingine wa makao ya nyota katika masafa yaliyo mbali zaidi. Hayo yanapatikana katika kitabu *Attakamul fil Islam*, (ukamilifu katika Uislamu) cha Ahmad Amin Al-iraqi Juz. 2 Uk. 67 chapa ya kwanza.

Sisi hatuna hamasa ya Qur’an kuafikiana na sayansi kutokana na hadhari tulizozieleza katika Juz. 1 (2: 2). Lakini hata hivyo hatuwezi kuepuka kusema kuwa Aya hii tukufu ni usadikisho wa ushahidi kuwa muujiza wa

Muhammad bin Abdillah (s.a.w.) ni wa pekee na wa milele kati ya miujiza ya manabii wote na kwamba unazidi kuwa wazi zaidi kadiri sayansi inavyopiga hatua.

Na ardhi tumeitandaza; basi bora ya watandazaji ni sisi.

Mwenyezi Mungu (s.w.t.) amemwandalia mtu ardhi na akamkunjulia mkono wake humo ili ajenge na afanye mambo ya heri, sio shari na kubomoa. Amemwachia huru mkono wake ili afanye kazi na akampa masharti ya kuuzuia mkono huo dhidi ya ndugu yake binadamu, sio amrushie makombora na mabomu ya sumu kwenye shule za watoto, mahospitalini, na viwandani na kwa kila mwenye kuimba nyimbo ya uhuru na kukataa utumwa isipokuwa kwa Mwenyezi Mungu tu peke yake.

Na katika kila kitu tumeumba dume na jike ili mzingatie.

Dhahiri ya Aya inafahamisha kuwa Mwenyezi Mungu (s.w.t.) ameumba kila jinsi ya kitu katika viumbe vyote mke na mume; iwe ni binadamu, mnyama, mmea au vitu vigumu, kama mawe n.k. Kwa sababu neno ‘kila kitu’ linaenea kwa vyote.

Hatujui kama wataalamu wameigundua hakika hii au bado wako njiani? Tuliyoayasoma kutoka kwa wataalamu kuhusiana na maudhui haya ni kuwa hakuna chembe yoyote ulimwenguni ila inakuwa imefaungana na kani mbili: chanya na hasi (*positive* na *negative*). Yaani nguvu mbili za mvutano. Sijui kama Aya inaafikiana na hali hiyo?

Basi kimbilieni kwa Mwenyezi Mungu, hakika mimi ni mwonyaji kwenu wa kubainisha nitokae kwake.

Kila mwenye kuuzuia mkono wake na kuwaudhi wengine, akasadikisha kauli yake, akaifanyia ikhlasi haki na uadilifu katika vitendo vyake, atakuwa amaekimbia batili kuiendea haki, atake asitake, lakini muongo mwenye hiyana, huyo ni katika maadui wakubwa wa Mwenyezi Mungu;

ajaposoma tahalili na takbiri, akaabudu na kutoa sadaka.

Wala msifanye kuwa kuna mungu mwengine pamoja na Mwenyezi Mungu. Hakika mimi ni mwonyaji kwenu wa kubainisha nitokaye kwake.

Kuna aina nyingi za shirki; miongini mwazo: ni kuabudu masanamu, kumnasibishia Mungu mtoto, kuwa kigeugeu katika dini na kuwatumikia maadui wa Mwenyezi Mungu na wa ubinadamu kwa kutumia jina la uislamu na kuleta masilahi ya waislamu.

Basi ndio hivyo hivyo, hakuwajia kabla yao Mtume ila walisema: Huyu ni mchawi au mwendawazimu.

Wakadhibishaji walikwambia wewe, kama vile wa mwanzo walivyoambia mitume wao.

Je, wameusiana kwa haya? Bali hawa ni watu waasi.

Ni ajabu kufanana wa mwanzo na wa mwisho katika kuwakadhibisha wenye haki na viongozi wema. Je, walikongamana na kuusiana hilo? Hapana hawakukongamana wala hawakuonana au kuungana. Lililowakusanya ni uadui wa batili dhidi ya haki na ujinga dhidi ya ilimu.

Basi waachilie mbali, nawe hulaumiwi.

Usujitoe roho na kufuru yao na uasi wao ewe Muhammad! Wewe hutaulizwa kuhusu dini yao wala kauli zao na vitendo vyao.

Na kumbusha, kwani ukumbusho huwafaa Waumini.

Umuhimu wako ewe Muhammad! Ni kufikisha Qur'an na kuwatolea mawaidha kwayo watu wote. Ikiwa hatanufaika na mawaidha mwenye kung'ang'ania ukafiri na ufisadi, basi atanufaika nayo mwenye kuitafuta

haki ili aiamani na kuitumia kwa mujibu wake.

Na sikuwaumba majini na watu ila waniabudu.

Maana ya kumwabudu Mwenyezi Mungu peke yake ni kuwa huru kwa kutomwabudu mtu, mali, cheo na matamano yote, na kutonyenyekea isipokuwa kwa haki tu na uadlifu.

Vile vile, kumwabudu Mungu, kunamaanisha kufanya juhudi ya kuinusu-ru haki na watu wake na kufanya mambo kwa ajili ya dunia na Akhera. Hakuna anayetia shaka kwamba mwenye kufuata njia hii itampeleka kwenye nyumba ya amani.

Kwa hiyo basi lengo la kuumbwa majini na watu ni kuishi maisha mema ya milele katika nyumba ya Mwenyezi Mungu kwa sharti ya kujikomboa na aina zote za utumwa na kufanya mambo mema. Mwenye kupuuza na akazembea, asilaumu ila nafsi yake. Na Mola wako si mwenye kudhulumu waja.

Umetangulia mfano wake katika Juz. 21(31:33-34), kifungu cha: ‘Kwa nini Mungu akamuumba mtu?’

Unaweza kuuliza: Utafanya nini na Hadith Qudsi inayosema: “Nilikuwa hazina iliyojificha nikataka nijulikane, basi nikaumba viumbe wakanijua,” si inafahamisha wazi kuwa lengo la kuumbwa ni kumjua Mungu?

Jibu: Hadith hii inaafikiana kwa ukamilifu na tafsiri tuliyoitaja. Kwa sababu mwenye kumjua Mwenyezi Mungu kisawasawa, hatahitajia kuwaabudu watu, cheo au mali na atafanya kulinga na radhi ya Mwenyezi Mungu na Pepo yake.

Sitaki kwao riziki, wala sitaki wanilische.

Ni kama Mwenyezi Mungu, aliyetukuka kabisa, anasema: Sikuwaumba

viumbe ili niwatumie kwenye viwanda vyangu na mashamba yangu. Wala si kwa kuwatuma sokoni kwenda kuniuzia bidhaa zangu; wala pia sikuwaumba kwa ajili ya kuwapiga vita wanaoshindana na mimi katika uporaji na ulanguzi.

Hapana! Mwenyezi Mungu ni mwenye kujitosha na walimwengu wote. Amewaumba ili tu wafanye amali kwa pamoja kwa ajili ya heri yao wote na wapigane jihadi na yule atayejaribu kuingilia uhuru wao, heshima yao na kupora mali zao, ardhi zao na majumba yao.

Hakika Mwenyezi Mungu ndiye Mwenye kuruzuku, Mwenye nguvu, Madhubuti.

Maana ya kuwa Mwenyezi Mungu ni mwenye kuruzuku ni kuwa yeye aliye Mtukufu, amemuambia mtu maisha na akampa nyenzo zitakazomwezesha kuvuna matunda kwa ajili ya maisha yake; kama vile akili, nguvu, usikizi na uoni, na akamwambia: shughulika kwa ajili ya dunia yako na Akhera yako, wala usifanye uchokozi, kwani Mwenyezi Mungu hapendi wachokozi. Ni sawa na mtoto wako kama utampa mali na kumwambia: fanya biashara kwa ajili ya maisha yako na uwe mwaminifu katika muamala wako.

Hakika waliodhulumu wana fungu lao la adhabu kama fungu la wenzao.

Makusudio ya waliodhulumu hapa ni mataghuti ambao walimkadhibisha Mtume wa Mwenyezi Mungu (s.a.w.). Maana ni kuwa fungu la adhabu ya hawa ni sawa na la uma zilizotangulia, walipowakadhibisha mitume wao

Basi wasiniharakishe adhabu ambayo itawshukia tu. Na leo iko karibu sana na kesho.

Ole wao walioikanusha siku yao waliyoahidiwa wanayoiharakisha. Mara ngapi mwenye kuliharakisha jambo, likija anapendelea lisingekuwa!

SURA ATTUR

Imeshuka Makka

Ina Aya 49

Kwa jina la Mwenyezi Mungu
Mwingi wa rehema Mwenye kurehemu.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. Naapa kwa Mlima,

﴿ وَالطُّورِ ﴿١﴾

2. Na kitabu kilichoandikwa

﴿ وَكِتَابٍ مَّسْطُورٍ ﴿٢﴾

3. Katika waraka wa ngozi iliyo
kunjuliwa,

﴿ فِي رَقٍّ مَّنْشُورٍ ﴿٣﴾

4. Na kwa Nyumba iliyojengwa,

﴿ وَالْبَيْتِ الْمَعْمُورِ ﴿٤﴾

5. Na kwa sakafu iliyonyanyuliwa,

﴿ وَالسَّقْفِ الْمَرْفُوعِ ﴿٥﴾

6. Na kwa bahari iliyojazwa.

﴿ وَالْبَحْرِ الْمَسْجُورِ ﴿٦﴾

7. Hakika adhabu ya Mola wako
hapana shaka itatokea.

﴿ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ ﴿٧﴾

8. Hapana wa kuizuia.

﴿ مَا لَهُ مِنْ دَافِعٍ ﴿٨﴾

9. Siku zitakapotikisika mbingu
kwa mtikiso,

﴿يَوْمَ تَمُورُ السَّمَاءُ مَوْرًا ﴿٩﴾﴾

10. Na milima iwe inakwenda
kwa mwendo mkubwa.

وَتَسِيرُ الْجِبَالُ سَيْرًا ﴿١٠﴾

11. Basi ole wao siku hiyo
wanaokadhibisha,

فَوَيْلٌ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿١١﴾

12. Ambao wanacheza katika
mambo ya upuuzi.

الَّذِينَ هُمْ فِي حُوضٍ يَلْعَبُونَ ﴿١٢﴾

13. Siku wataposukumwa
kwenye Moto kwa msukumo
wa nguvu.

يَوْمَ يُدْعَوْنَ إِلَىٰ نَارٍ جَهَنَّمَ دَعْوَانًا ﴿١٣﴾

14. Huu ndio ule Moto mliokuwa
mkiukadhibisha!

هَذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنتُمْ بِهَا

تُكذَّبُونَ ﴿١٤﴾

15. Je, huu ni uchawi, au
hamuoni?

أَفَبِحَرِّ هَذَا أَمْ أَشَرِّ لَا

تُبْصِرُونَ ﴿١٥﴾

16. Uingieni, mkistahamili au
msistahamili - ni mamoja
kwenu. Hakika mnalipwa
kwa mliyokuwa mkiyatenda.

أَصْلَوْهَا فَاصْبِرُوا أَوْ لَا تَصْبِرُوا

سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ إِنَّمَا تُحْزَنُونَ مَا كُنتُمْ

تَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾

NAAPA KWA MLIMA

Aya 1 – 16

LUGHA

Anasema Fayruzi Abad katika Kamusi yake *Al-Muhit*: Neno *Tur* linatumika kwa maana ya uga wa nyumba, kila mlima na mlima ulio karibu na Ayla unaoitwa mlima Sinai. Pia hutumika kwa milima miwili, mmoja uko Qudus na mwingine ulioko Raasul-ayn. Vile vile mlima ulioko Tiberias.

MAANA

Naapa kwa Mlima, na kitabu kilichoandikwa katika waraka wa ngozi iliyo kunjuliwa, na kwa Nyumba iliyojengwa, na kwa sakafu iliyoanyuliwa, na kwa bahari iliyojazwa.

Mlima hapa ni ule mlima Sinai aliozungumza Mwenyezi Mungu na Musa. Pia Mwenyezi Mungu ameapa na mlima huu katika (95:2).

Makusudio ya kitabu chenye kuandikwa ni kila kitabu cha mbinguni. Kwa sababu neno kitabu hapa limekuja kwa kuenea kwenye jinsia yake (*nakra*). Kulihusisha neno hilo na kitabu maalum kutahitajia maunganishao. Kule kutajwa mlima sinai tu, hakutoshi kuwa makusudio yawe ni Tawrat.

Makusudio ya kusema kilichoandikwa katika waraka, ni kuwa Mwenyezi Mungu hakuteremsha kitabu ila alikifanya kitumike mikononi mwa watu na kila mtu aweze kukifikia na kukijua kwa ukamilifu. Imam Aliy (a.s.) anasema: “Nashuhudia kuwa Muhammad ni mja wake na ni Mtume wake aliyemtuma kwa dini liliyo mashuhuri na kitabu kilichoandikwa.” Nyumba iliyojengwa ni Al-Kaa’ba. Mwenyezi Mungu anasema:

﴿ وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ ﴾

“Na Ibrahim alipoinua misingi ya ile nyumba.” Juz. 1 (2:127).

Sakafu iliyonyanyuliwa ni mbingu:

﴿ وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا ﴾

“Na tukaifanya mbingu kuwa sakafu.” Juz. 17 (21:32).

Yani iko kama sakafu katika jicho la mwenye kutazama.

Bahari iliyojazwa ni kujaa maji:

﴿ وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ ﴾

“Na bahari zitakapojazwa.” (81:6).

Mwenyezi Mungu ameapa na vitu hivi vitano kuashiria uweza wake. Tazama Juz. 23 (37:1) kifungu cha: ‘Mwenyezi Mungu na kuapa na viumbe vyake.’

Hakika adhabu ya Mola wako hapana shaka itatokea kwa wakosefu.

Jumla hii ni jawabu la kiapo.

Hapana wa kuizuia; kama yalivyo mauti hakuna wa kuyarudisha ila yule mwenye kuleta uhai na mauti.

Siku zitakapotikisika mbingu kwa mtikiso.

Yaani kani mvutano itaondoka, uzani baina ya sayari utaharibika na kutokea mparaganyo utakaoenea.

Na milima iwe inakwenda kwa mwendo mkubwa. Itakapotikisika mbigu ardhi itatetemeka na milima itaondoka sehemu zake.

Aya mbili hizi zinaashiria kusimama kiyama na kuharibika ulimwengu, ambapo viumbe watakusnywa kwa ajili ya hisabu.

Basi ole wao siku hiyo wanaokadhibisha. Ambao wanacheza katika mambo ya upuuzi.

Waliichezea dunia nayo ikawachezea, lakini hawakuiweza, kwa hiyo ikawapiga mweleka na ikawapeleka haraka kwenye Jahannam ambayo ni makazi mabaya.

Siku wataposukumwa kwenye Moto kwa msukumo wa nguvu.

Watasukumwa kwa nguvu na Malaika wa adhabu watawambia: **Huu ndio ule Moto mlio kuwa mkiukadhibisha!** “Tonjeni adhabu iunguzayo. Hayo ni kwa sababu ya yale yaliyokwishatangulizwa na mikono yenu. Na hakika Mwenyezi Mungu si mwenye kuwadhulumu waja.” Juz. 10 (8:50-51).

Je, huu ni uchawi, au hamuoni.

Mtume wa Mwenyezi Mungu (s.a.w.) aliwahofisha na Moto wa Jahannam wakamwambia wewe ni mchawi. Siku ya malipo Mwenyezi Mungu (s.w.t.) atawafanya ni kuni za Jahannam na awaambie, je mmeona sasa? Je, Muhammad ni mchawi? Je, adhabu ya kuungua ni uchawi?

Uingieni, mkistahamili au msistahamili - ni mamoja kwenu, adhabu ni hiyo hiyo haipungui wala haiishi. **Hakika mnalipwa kwa mliyokuwa mkiyatenda** ya dhulma na ufisadi.

17. Hakika wenye takua watakua ﴿ إِنَّ الْمَتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَعِيمٍ ﴿١٧﴾
katika Mabustani na neema,

فَكَهَيِّنَ بِمَا آتَيْنَهُمْ رَبُّهُمْ وَوَقَلْنَهُمْ

18. Wakifurahi kwa yale aliyowa-
pa Mola wao. Na Mola wao
atawalinda na adhabu ya
Motoni.

رَبُّهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿١٨﴾

19. Kuleni na kunyweni kwa
raha kwa sababu ya
mliyokuwa mkiyatenda.

كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ

تَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾

20. Wakiegema viti vya fahari
vilivyopangwa safu. Na
tutawaoza mahurulaini.

مُتَكِينٍ عَلَىٰ سُرُرٍ مَّصْفُوفَةٍ ۖ

وَزَوَّجْنَهُمْ بِحُورٍ عِينٍ ﴿٢٠﴾

21. Na walioamini na dhuriya zao
wakawafuata kwa Imani
tutawakutanisha nao dhuriya
zao, na wala hatutawapunja
kitu katika vitendo vyao kila
mtu ni rehani wa alichokichu-
ma.

وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ

بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَا

أَلْتَنَّهُمْ مِّنْ عَمَلِهِمْ مِّنْ شَيْءٍ ۚ كُلُّ

أَمْرٍ بِمَا كَسَبَ رَهِيْنٌ ﴿٢١﴾

22. Na tutawapa matunda, na
nyama kama watavyopenda.

وَأَمَدَدْنَاهُمْ بِفِكَهَةٍ وَلَحْمٍ مِّمَّا

يَشْتَهُونَ ﴿٢٢﴾

23. Watapeana humo bilauri zisio
na (vinywaji) vya upuuzi wala
dhambi.

يَتَنَزَّعُونَ فِيهَا كَأَسَا لَا لَعْوُ فِيهَا

وَلَا تَأْتِيهِمْ ﴿٢٣﴾

24. Na watawapitia watumishi wao kama kwamba ni lulu zilizofichwa.

﴿ وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَانٌ هُمْ كَأَنَّهُمْ لَوْلُو مَكْنُونٌ ﴾

25. Wataelekeana wakiulizana.

وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٢٥﴾

26. Waseme: Tulikuwa zamani pamoja na ahali zetu tukilogopa.

قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِي أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ ﴿٢٦﴾

27. Basi Mwenyezi Mungu akatufanyia hisani na akatulinda na adhabu ya upepo wa Moto.

فَمَنْ أَلَّهَ عَلَيْنَا وَوَقْنَا عَذَابَ السَّمُومِ ﴿٢٧﴾

28. Hakika sisi zamani tulikuwa tukimwomba Yeye. Hakika Yeye ndiye Mwema Mwenye kurehemu.

﴿ إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلُ نَدْعُوهُ إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ ﴾

WATU WA PEPONI

Aya 17 – 28

MAANA

Hakika wenye takua watakua katika Mabustani na neema, Wakifurahi kwa yale aliyowapa Mola wao. Na Mola wao atawalinda na adhabu ya Motoni.

Neno ‘wakifurahia’ tumelifasiri kutokana na neno *fakihina* ambalo pia lina maana ya kuwa njema nafsi. Maana zote mbili zinaendana na Pepo na neema. Lakini maana ya kufurahia inaafikiana zaidi na kauli yake Mwenyezi Mungu inayofuatia: Kuleni na kunyweni kwa raha.

Maana ni kuwa walimcha Mwenyezi Mungu duniani, naye amewakinga na adhabu ya Moto na amewafanyia Pepo kuwa ndio malipo yao.

Kuleni na kunyweni kwa raha kwa sababu ya mliyokuwa mkiyatenda.

Nyinyi wacha Mungu, mna haki zaidi ya neema hii, kwa sababu mlifanya kwa ikhlasi. Aya inafahamisha kuwa hakuna heshima yoyote mbele ya Mwenyezi Mungu kwa kiumbe isipokuwa kwa kufanya amali. Ama vyeo nasaba na mali si chochote, ila zikiwa ni nyenzo za heri na masilahi ya umma.

Wakiegema viti vya fahari vilivyopangwa safu.

Kuegema viti pamoja na kuwa faragha, kunafahamisha kutokuwa na matatizo ya maisha na tabu zake.

Na tutawaoza mahurulaini, wanovutia akili na macho kwa uzuri wao na ukamilifu wao. Neema iliyoje!

Na walioamini na dhuriya zao wakawafuata kwa Imani tutawakutanisha nao dhuriya zao.

Hakuna mwenye shaka kwamba watoto wadogo hawataadhibiwa kwa hali yoyote ile; ni sawa wazazi wao wawe wema au waovu, kwa sababu hakuna adhabu bila ya uasi, wala hakuna uasi bila taklifa. Mwenyezi Mungu (s.w.t.) amemwondolea kalamu mtoto mdogo mpaka abaleghe.

Mwenyezi Mungu (s.w.t.) amekariri katika Aya kadhaa kauli yake:

“Wala mbebaji hatabeba mzigo wa mwingine.” Juz. 8 (6:164).

Ama kauli ya anayesema kuwa mtoto wa kafiri ataingia motoni, kwa vile kama angeliishi basi angelifuata dini ya baba, kuali hii imeachwa, kwa sababu Mwenyezi Mungu humuhisabu mtu kwa aliyoyatenda, wala hamuhisabu kwa ambayo angeliyatenda.

Unaweza kuuliza: Je, watoto wadogo watafufuliwa na kuingia Peponi?

Jibu: Hakuna njia ya kujua hilo isipokuwa Kitabu cha Mwenyezi Mungu na Sunna za Nabii wake. Akili hapa haina nafasi ya kuhukumu; wala hakuna katika Kitabu cha Mwenyezi Mungu au Hadith *mutawatir* kwamba watoto wa makafiri watafufuliwa.

Kuna Hadith isemayo: “Hakika waumini wataongozwa kwa baba zao wenye takua siku ya kiyama.” Wafasiri wengi wamesema kuwa watoto wakubwa wa waumini katika kizazi cha wanaomcha Mwenyezi Mungu watakutanishwa na daraja za juu za mababa zao Peponi, hata kama amali zao njema ziko chini, ili wazazi waburudike nao. Wameitolea dalili kauli yao hiyo kwa kauli yake Mwenyezi Mungu: **Na wala hatutawapunja kitu katika vitendo vyao;** yaani tutawazidisha karama mababa wala hatutawapunguzia mababa kitu chochote katika thawabu zao na daraja zao.

Shia Imamia, Hanafi, Shafii na Hambali wamesema kuwa mtoto atahukumiwa kuwa ni Mwislamu kutokana na mmoja wa wazazi wake. Akiwa mmoja ni mwislamu na mwingine ni kafiri, basi mtoto atahukumiwa kuwa ni Mwislamu, bila ya kuangalia aliye kafiri ni baba au mama. Lakini Malik wamesema unaozingatiwa ni Uislamu wa baba tu, lakini mama hana athari yoyote ya Uislamu kwa mtoto wake.

Kila mtu ni rehani wa alichokichuma. Yeye peke yake atafuatwa na matendo yake na kwayo ndio atakubaliwa nayo kesho kwa Mungu wala hataulizwa aliyotenda mwingine.

Na tutawapa matunda, na nyama kama watavyopenda.

Mwenyezi Mungu (s.w.t.) amehusisha kutaja matunda na nyama, kwa sababu ndio vyakula vikuu.

Watapeana humo bilauri zisio na (vinywaji) vya upuuzi wala dhambi.

Watakunywa vinywaji vya kuchangamsha, lakini visivyokuwa na ulevi au vurugu wala kusababisha dhambi na kuchukuliana maneno.

Na watawapitia watumishi wao kama kwamba ni lulu zilizofichwa.

Kusema kwake Mwenyezi Mungu ‘watumishi wao’ ni ishara yakuwa wao watafuata amri zao na makatazo yao.

Wataelekeana wakiulizana.

Wataulizana ilivyokuwa duniani, Vipi wamestahiki heshima hii kutoka kwa Mwenyezi Mungu?

Umetangulia mfano wake katika Juz. 23 (37:50).

Waseme: Tulikuwa zamani pamoja na ahali zetu tukiogopa.

Tulimwogopa Mwenyezi Mungu duniani kwa kuhofia ghadhabu yake na kutumai thawabu zake, **Basi Mwenyezi Mungu akatufanyia hisani** kwa rehema yake, akatuhusisha na neema yake **na akatulinda na adhabu ya upepo wa Moto** unaoambua ngozi na kuunguza nyuso.

Hakika sisi zamani tulikuwa tukimwomba Yeye. Hakika Yeye ndiye Mwema Mwenye kurehemu.

Duniani tulikuwa wema wenye huruma, na Mwenyezi Mungu huku Akhera amekuwa mwema kwetu na Mwenye huruma.

29. Basi kumbusha! na wewe, kwa neema ya Mola wako, si kuhani wala mwendawazimu.

﴿ فَذَكِّرْ فَمَا أَنْتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ
بِكَاهِنٍ وَلَا مَجْنُونٍ ﴿٢٩﴾

30. Au wanasema: mshairi, tunamtazamia kupatilizwa na dahari.

أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَّتَرَبَّصُ بِهِ
رَيْبَ الْمُنُونِ ﴿٣٠﴾

31. Sema: tazamieni, na mimi pia ni pamoja nanyi katika wanaotazamia.

قُلْ تَرَبَّصُوا فَإِنِّي مَعَكُمْ مِنَ
الْمُتَرَبِّصِينَ ﴿٣١﴾

32. Au akili zao ndio zinawaamrisha haya, au wao ni watu waasi?

أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَحْلَمُهُمْ هَذَا أَمْ هُمْ
قَوْمٌ طَاعُونَ ﴿٣٢﴾

33. Au wanasema: Ameitunga? Bali hawaamini tu.

أَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُ بَلْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٣﴾

34. Basi na walete masimulizi kama haya ikiwa wao wanasema kweli.

فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِّثْلِهِ إِنْ كَانُوا
صَادِقِينَ ﴿٣٤﴾

35. Au wao wameumbwa pasipo kutokana na chochote Au wao ndio waumbaji?

﴿ أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمْ
الْخَالِقُونَ ﴿٣٥﴾

36. Au wameziumba mbingu na ardhi? Bali hawana yakini.

﴿ أَمْ خَلَقُوا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ ۚ

بَلْ لَا يُوقِنُونَ ﴿٣٦﴾

37. Au wanazo hazina za Mola wako, au wao ndio wenye madaraka?

أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمْ

الْمُضْطَّرُونَ ﴿٣٧﴾

38. Au wanayo ngazi ya kusikilizia? Basi huyo msikilizaji wao na alete hoja iliyo wazi!

أَمْ لَهُمْ سُلْمٌ يَسْتَمِعُونَ فِيهِ فَلَيَّاتِ

مُسْتَمِعُهُمْ بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿٣٨﴾

39. Au Yeye Mwenyezi Mungu ana wasichana, na nyinyi mna wavulana?

أَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمْ الْبَنُونَ ﴿٣٩﴾

40. Au wewe unawaomba ujira, kwa hiyo wanaelemewa na gharama?

أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِّنْ مَّعْرَمٍ

مُثْقَلُونَ ﴿٤٠﴾

41. Au wanayo ilimu ya ghaibu, nao wanaandika?

أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ﴿٤١﴾

42. Au wanataka kufanya vitimbitu? Lakini waliokufuru ndio watakaotegeka.

أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا ۖ فَالَّذِينَ كَفَرُوا

هُمُ الْمَكِيدُونَ ﴿٤٢﴾

43. Au wanaye mungu asiye kuwa Mwenyezi Mungu? Ametakasika Mwenyezi Mungu na hao wanaowashirikisha naye.

﴿ أَمْ لَهُمْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴾

44. Na hata wangeona pande linatoka mbinguni linaanguka wangesema: Ni mawingu yaliyobebana.

وَأِنْ يَرَوْا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ سَاقِطًا يَقُولُوا سَحَابٌ مَّرْكُومٌ ﴿٤٤﴾

HANA UDHURU MWENYE KUUKANA UTUME WA MUHAMMAD

Aya 29 – 44

MAANA

Aya hizi zinaashiria hali ya Mtume (s.a.w.) pamoja na washirikina pale alipopawa mwito wa Tawhid na kutupilia mbali ushirikina.

Mwenyezi Mungu (s.w.t.) alianza kumwambia Mtume wake mtukufu kwa namna zifuatazo:-

1. Basi kumbusha! na wewe, kwa neema ya Mola wako, si kuhani wala mwendawazimu.

Endela na kazi yako ya kulingania kwa Mwenyezi Mungu na kuhadharisha adhabu yake; wala usijali na wayasemayo baadhi ya wapinzani kuwa wewe ni kuhani unayedai kujua ghaibu na wengine wakisema kuwa wewe ni mwendawazimu. Wewe kwa fadhila za Mwenyezi Mungu uko mbali kabisa na madai yao na urongo wao. Utakuwaje kuhani au mwendawazimu na hali Mwenyezi Mungu amekujaalia kuwa ni mwaminifu kwa wahyi wake na akakuchagua kwa risala yake?

2. Au wanasema: mshairi, tunamtazia kupatilizwa na dahari kwa mauti.

Wengine wakisema ni mshairi anayezungumza kutokana na mawazo.

Sema: tazamieni, na mimi pia ni pamoja nanyi katika wanaotazia.

Mwenyezi Mungu (s.w.t.) alimwamrisha Mtume wake kuwaambia kuwa ngojeni na mimi ninangoja, mtajua nani atakayefikwa na adhabu ifedheheshayo na kuwa katika wanaojuta.

3. Au akili zao ndio zinawaamrisha haya ya uzushi na uwongo?

Makusudio ya ya akili zao, neno liliofasiriwa kutoka ‘*Ahlam*’ yenye maana ya noto, ni matamano yao ya hadaa.

4. Au wao ni watu waasi?

Wao wanajua fika kuwa wewe ni Mtume wa Mwenyezi Mungu wa haki na ukweli, lakini wanaikana haki kwa uasi, inadi na kupupia vyeo vyao na chumo lao.

5. Au wanasema: Ameitunga hiyo Qur’an! Bali hawaamini tu haki wala hawajizuii na batili!

Basi na walete masimulizi kama haya ikiwa wao wanasema kweli kuwa Qur’an ni ushairi au ukuhani. Wanao washairi wengi na makuhani

6. Au wao wameumbwa pasipo kutokana na chochote kwa sadfa tu, hakuna muumbaji wala mpangiliaji, hakuna lengo wala majukumu? Je hakuna chochote kabisa sawa na wanavyopatikana wadudu kwenye uvundo na uchafu?

7. Au wao ndio waumbaji waliojumba wenyewe kwa uweza wao?

8. Au wameziumba mbingu na ardhi?

Unaweza kuuliza: washirikina hawadai kwamba wao wamejiumba wala kuumba wengine; bali Qur'an imenukuu kukiri kwao kuwa Mwenyezi Mungu ndiye aliyewaumba na akaumba mbingu na ardhi. Mwenyezi Mungu Mtukufu anasema:

﴿ وَإِن سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ ﴾

“Na ukiwauliza ni nani aliyewaumba? Bila ya shaka watasema: Mwenyezi Mungu!” Juz. 25 (43:87).

Pia amesema:

﴿ وَإِن سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ ﴾

“Na ukiwauliza ni nani aliyeumba mbingu na ardhi na akalitiisha jua na mwezi, bila shaka watasema ni Mwenyezi Mungu.” Juz. 21 (29:61).

Sasa je, kuna utetezi gani wa kauli yake Mwenyezi Mungu: “Au wao ndio waumbaji au wameziumba mbingu na ardhi?”

Jibu: wao kwa upande wa nadharia wanakubali kuwa Mwenyezi Mungu ndiye muumba wa kila kitu, lakini kwa upande wa kimatendo wanafanya kama anavyofanya asiyemwamini Mungu wala kukubali kuwa yuko. Bali matendo yao yanajulisha kuwa wao wanadai ni waumbaji na miungu. Haya ameyadokeza Mwenyezi Mungu kwa kauli yake: **Bali hawana yakini.**

Wasifu huu unawahusu wengi hivi sasa wanaodai kumwamini Mwenyezi Mungu na Siku ya Mwisho.

9. Au wanazo hazina za Mola wako.

Ikiwa wanakubali kuwa Mwenyezi Mungu ndiye Muumba wa kila kitu, je, basi wanadai kuwa Mungu amewaachia idara ya milki yake, kuchagua manabii wake, kugawanya riziki na umri kwa waja? Umetangulia mfano

wake katika Juz. 25 (44:32).

10. Au wao ndio wenye madaraka kwa viumbe wote, atake Mwenyezi Mungu au asitake?

11. Au wanayo ngazi ya kusikilizia?

Ikiwa wao hawadai kitu katika hayo je, basi wanadai kuwa wamepanda kwa Mwenyezi Mungu na wakamsikia akisema kuwa Muhammad ni mwongo?

Basi huyo msikilizaji wao na alete hoja ilio wazi!

Haya ndio mantiki ya haki na uadilifu na ukomo wa kumfanyia haki hasimu. Kila mtu anaweza kudai anavyotaka, hata ilimu ya ghaibu, lakini kwa sharti ya kuleta ushahidi wazi wa madai yake; vinginevyo atakuwa ni mzushi mrongo.

12. Au Yeye Mwenyezi Mungu ana wasichana, na nyinyi mna wavulana?

Hakuna tofauti kabisa baina ya kusema kwao Muhammad ni mshairi, kuhani, mwendawazimu na kusema kwao kuwa Mwenyezi Mungu ana wasichana na wao wana wavulana. Uzushi kwa Mtume hauishilii tu kwa kusema kuwa yeye ni mwendawazimu wala kwa kumnasibishia Mwenyezi Mungu washirika au watoto; bali kila mwenye kuhalalisha haramu au akaharamisha halali atakuwa amemzulia Mwenyezi Mungu na Mtume.

13. Au wewe unawaomba ujira, kwa hiyo wanalemewa na gharama?

Kwanini wamemkadhibisha Mtume wa Mwenyezi Mungu? Je amewalazimisha gharama inayowashinda kuitekeleza?

14. Au wanayo ilimu ya ghaibu, nao wanaandika?

Je, wao ni waandishi wa wahyi mbele ya Mwenyezi Mungu wakisajili rizi-ki na umri na yule watakayemchagua katika manabii, kwa hiyo Mwenyezi Mungu hakuwapa jina la Muhammad kulisajili?

15. Au wanataka kufanya vitimbi tu? Lakini walio kufuru ndio watakaotegeka.

Hii ndio hakika yao. Wao hawataki chochote isipokuwa vitimbi na uovu kwa Muhammad (s.a.w.), lakini vitimbi vitawarudia wao wenyewe, kwa sababu: “vitimbi viovu havimpatii ilia mwenyewe” Juz. 22 (35:43)

16. Au wanaye mungu asiye kuwa Mwenyezi Mungu? Ametaksika Mwenyezi Mungu na hao wanaowashirikisha naye.

Ni nani huyo na yuko wapi huyo mungu ambaye atawaepusha na adhabu ya Mwenyezi Mungu itakapowashukia. Mwenyezi Mungu ametakata kabisa kuwa na mfano na mapinzani.

Na hata wangeona pande linatoka mbinguni linaanguka wangesema: Ni mawingu yaliyobebana.

Hata wangeiona adhabu, ana kwa ana, wangelifanya kiburi na kusema haya ni mawingu na sarabi tu. Mfano wake ni kauli yake Mwenyezi Mungu Mtukufu:

﴿ وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِم بَابًا مِّنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ ﴿١٤﴾ ﴾

﴿ لَقَالُوا إِنَّمَا سُكَّرَتْ أَبْصَرُنَا بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ مَّسْحُورُونَ ﴿١٥﴾ ﴾

“Na lau tungeliwafungulia mlango wa mbingu wakawa wanapanda. Basi wangelisema: Macho yetu yamelevywa; bali sisi ni watu waliorogwa.” Juz. 14 (15:14-15).

Kwa ufupi ni kuwa Mwenyezi Mungu (s.w.t.) hakumwachia udhuru wowote yule mwenye kukadhibisha au kuukadhibisha utume wa Muhammad (s.a.w.), ila akane kuweko Mwenyezi Mungu kabisa.

45. Basi waache mpaka wakutane na siku yao watakaangamizwa.

فَذَرَهُمْ حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي فِيهِ يُصْعَقُونَ ﴿٥٥﴾

46. Siku ambayo hila zao hazitawafaa kitu, wala wao hawatanusuriwa.

يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٥٦﴾

47. Na hakika waliodhulumu watapata adhabu nyengine isiyokuwa hiyo, lakini wengi wao hawajui.

وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ ذَلِكَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٧﴾

48. Na ingojee hukumu ya Mola wako. Kwani wewe hakika uko machoni mwetu. Na mtakase kwa kumsifu Mola wako unaposimama.

وَأَصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا ۖ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٥٨﴾

50. Na usiku pia msabihi, na zinapokuchwa nyota.

وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَرَ النُّجُومِ ﴿٥٩﴾

BASI WAACHE MPAKA WAKUTANE NA SIKU YAO

Aya 45 – 49.

MAANA**Basi waache mpaka wakutane na siku yao watakaangamizwa.**

Bado maneno yanendelea kuhusiana na waliomkadhibisha Mtume wa Mwenyezi Mungu (s.a.w.). Maana ni kuwa usijali ewe Muhammad na ukadhibishaji wao na inadi yao, kwani watafikiwa na siku isiyokuwa na kimbilio la kuepuka maangamizi na adhabu chungu. **Siku ambayo hila zao hazitawafaa kitu, wala wao hawatanusuriwa.** Yaani hakutakuwa na hila ya kujikinga siku hiyo wala hakutakuwa na usaidizi.

Na hakika waliodhulumu watapata adhabu nyengine isiyokuwa hiyo, Yaani wataadhibiwa adhabu nyingine kabla ya siku ya kiyama. Baadhi ya wafasiri wamesema kuwa hiyo ni adhabu ya kaburi. Wengine wakasema ni yaliyowapata siku ya vita vya Badr. Ama sisi tunayanyamazia aliyoyanyamazia Mwenyezi Mungu.

Lakini wengi wao hawajui kuwa madhalimu wataadhibiwa kabla ya siku ya Kiyama na ndani ya Siku ya Kiyama.

Na ingojee hukumu ya Mola wako. Kwani wewe hakika uko machoni mwetu.

Makusudio ya hukumu ya Mwenyezi Mungu hapa ni kuwapa muda madhalimu mpaka siku yao waliyoagwa. Machoni mwetu ni kuwa Mtume wa Mwenyezi Mungu (s.a.w.), yuko katika hifadhi ya adha ya maadui na vitimbi vyao.

Na msabihi kwa kumsifu Mola wako unaposimama na usiku pia msabihi, na zinapokuchwa nyota.

Mdhukuru Mwenyezi Mungu katika hali zote kwani kumdhukuru yeye ndio dhikri nzuri. Na amewahidi wenye kumdhukuru ahadi ya ukweli.

SURA ANNAJIM

Imeshuka Makka

Ina Aya 62

Kwa jina la Mwenyezi Mungu Mwingi wa rehema Mwenye kurehemu.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. Naapa kwa nyota inapoanguka,

﴿ وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ ﴿١﴾ ﴾

2. Mwenzenu hakupotea, wala hakukosea.

﴿ مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ ﴿٢﴾ ﴾

3. Wala hatamki kwa mata-manio.

﴿ وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ﴿٣﴾ ﴾

4. Hayakuwa haya ila ni wahyi uliotolewa;

﴿ إِنَّ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ﴿٤﴾ ﴾

5. Amemfundisha mwenye nguvu sana,

﴿ عَالِمَهُ شَدِيدُ الْقُوَىٰ ﴿٥﴾ ﴾

6. Mwenye umbo la sura, akatulia,

﴿ ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَىٰ ﴿٦﴾ ﴾

7. Naye yuko upeo wa juu kabisa.

﴿ وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَىٰ ﴿٧﴾ ﴾

8. Kisha akakaribia na akateremka.

﴿ ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّىٰ ﴿٨﴾ ﴾

9. Akawa umbali wa pinde mbili,
au karibu zaidi.

﴿فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ﴾

10. Akampa wahyi mja wake ali-
chompa wahyi.

﴿فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ﴾

11. Moyo haukusema uwongo
uliyoyaona.

﴿مَا كَذَّبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَىٰ﴾

12. Je, mnabishana naye juu ya
aliyoyaona?

﴿أَفْتَمْرُوهُنَّ عَلَىٰ مَا يَرَىٰ﴾

13. Na alimuona mara nyingine,

﴿وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ﴾

14. Penye Mkunazi wa mwisho.

﴿عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَىٰ﴾

15. Karibu yake pana Bustani ya
makazi.

﴿عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَىٰ﴾

16. Kilipoufunika huo Mkunazi
kilichoufunuika.

﴿إِذْ يَغْشَىٰ السِّدْرَةَ مَا يَغْشَىٰ﴾

17. Jicho halikuhangaika wala
halikupetuka mpaka.

﴿مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَىٰ﴾

18. Hakika aliona katika Ishara
kubwa kabisa za Mola wake.

﴿لَقَدْ رَأَىٰ مِنْ ءَايَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَىٰ﴾

Aya 1 – 18**ALIMWONA KWENYE MKUNAZI WA MWISHO****MAANA****Naapa kwa nyota inapoanguka.**

Mwenye tafsir *Al-Bahrul-muhit* ametaja kauli kumi kuhusiana na Aya hii. Iliyo karibu zaidi ni ile isemayo kuwa Makusudio ya nyota ni nyota yoyote, kwa sababu *Alif* na *laam* iliyoko katika neno hilo ni za jinsia. Na kwamba maana ya kuanguka nyota ni kuwa zitaanguka na kutawanyika katika anga siku ya kiyama, kwa dalili ya kauli yake Mwenyezi Mungu: “Na nyota zitakapotawanyika.” (82:1). Kwa sababu Qur’an inajitafsiri yenyewe.

Katika kiapo hiki kuna ishara kuwa mwenye kumkana Muhammad (s.a.w.) atapata malipo yake Siku ya Kiyama.

Mwenzenu hakupotea, wala hakukosea, wala hatamki kwa matamano. Hayakuwa haya ila ni wahyi uliotolewa.

Mwenzenu, ndiye anayeapiwa, ambaye ni Muhammad (s.a.w.) anatamka na kutenda kwa wahyi kutoka kwa Mwenyezi Mungu, si kwa shaka wala kwa kutojua, au kupotea wala kwa msukumuo wa matamano yake. Vipi asitamke na kutenda kulingana na wahyi na hali yeye amekuja kutengeneza na kumaliza ufisadi na tamaa?

UMBALI WA PANDE MBILI

Aya hizi kuanzia 5 – 18, zinaashiria tukio maalum lisiloweza kujulikana isipokuwa kwa njia ya wahyi. Kwa sababu maudhui yake ni kujitokeza Jibril kwa Mtume mara mbili kwa sura yake halisi aliyomuumba nayo Mwenyezi Mungu na sio sura aliyozoea kuiona Mtume pale anapomletea wahyi.

Maneno yamekuwa mengi sana kuhusiana na Aya hizi; mpaka wengine wakathubutu kutaja wasifu wa Jibril na mbawa zake bila ya hoja wala dalili.

Sisi tutafupiliza yale yanayofahamiushwa na dhahiri ya Aya na yanoingia akilini, bila ya kujilazimisha na kauli ya mfasiri au mpokezi; na Mwenyezi Mungu ndiye Mwenye kuombwa msaada:

1. Amemfundisha mwenye nguvu sana.

Kumfundisha Maana yake ni kumfikishia; yaani Jibril alimfikishia Muhammad (s.a.w.). Makusudio ya nguvu hapa ni sifa zinazomwandaa Jibril (a.s.) kuufikisha wahyi; kama vile kuhifadhi, uaminifu na uhakika; kama kwamba Nabii anausikia moja kwa moja kutoka kwa Mwenyezi Mungu. Dalili ya hilo ni kauli yake Mwenyezi Mungu Mtukufu: “Na hakika hiyo ni uteremsho wa Mola wa walimwengu wote. Ameiteremsha Roho mwaminifu.” Juz. 19 (26:192-193). Vile vile neno ‘amemfundisha,’ linaashiria hivyo.

Kwa hiyo Maana ni kuwa Jibril mwenye nguvu na mwaminifu, alimfikishia Muhammad (s.a.w.) wahyi kwa uhakika wake kama ulivyo katika ilimu ya Mwenyezi Mungu.

2. Mwenye umbo la sura, akatulia.

Hiyo ni sifa ya Jibril; yaani alimtokea Mtume (s.a.w.) sawasawa kama alivyombwa.

3. Naye yuko upeo wa juu kabisa.

Ni huyo huyo Jibril. Yaani alimpomtokezea Mtume kwa sura yake alikuwa amenyooka juu ya anga. Wafasiri wanasema: Upeo wa juu ni mawiyo ya jua; yaani mashariki na upeo wa chini ni magharibi. Kwa hali yoyote ithubayo ni kuwa Makusudio yake ni kueleza kuwa Jibril sura yake ilitanda

angani; wala si muhimu kuwa anga hiyo ilikuwa mashariki au magharibi.

4. Kisha akakaribia na akateremka. Akawa umbali wa pinde mbili, au karibu zaidi.

Hapa kuna maneno ya kutangulizwa; yaani aliteremka akakaribia. Maana ni kuwa Jibri baada ya kumdhirikia Mtume kama alivyombwa na Mwenyezi Mungu na umbo lake kupanda hadi juu, alirudi kwenye sura aliyokuwa akikutana nayo Mtume wakati akimpa wahyi na akamkurubia mpaka akawa kiasi cha umbali wa pinde mbili au chini yake. Ni maarufu kuwa Jibril alikuwa akimjia Mtume kwa sura ya Dahiya Al-Kalbiy

5. Akampa wahyi mja wake alichompa wahyi.

Aliyetoa wahyi ni Mwenyezi Mungu na mja ni Muhammad (s.a.w.). Maana ni kuwa Jibril baada ya kurudia sura yake aliyokuwa akikutana na Mtume na kumkurubia, Mwenyezi Mungu alimpa wahyi Muhammad (s.a.w.) mambo muhimu kupitia kwa Jibril.

6. Moyo haukusema uwongo uliyoyaona.

Yaani Mtume wa Mwenyezi Mungu (s.a.w.) alimuona Jibril kwa macho yake, kama alivyomuumba; jicho halikukosea lilichokiona wala moyo hakutuia shaka kilichoonwa na jicho; bali alikuwa na yakini na akasadiki.

Je, mnabishana naye juu ya aliyoyaona?

Wanaambiwa washirikina kuwa je, mnamkadhibisha Muhammad na kubishana naye kwa aliyoyaona kwa macho yake na kuyaamini kwa moyo wake na akili yake; na hali nyinyi mumeujua ukweli wake, uaminifu wake, akili yake na usawa wake?

7. Na alimuona mara nyingine, penye Mkunazi wa mwisho. Karibu yake pana Bustani ya makazi.

Mtume alimuona Jibril mara nyingine. Makusudio ya Mkunazi wa mwisho ni mahali pa mwisho na ukomo wanapopafikia viumbe; hata Malaika.

Kundi la wafasiri wamesema kuwa katika mbingu ya saba kuna mti ulio kuume mwa Arshi unaoitwa, Mkunazi wa mwisho!

Kauli hii inahitajia dalili. Vyovyote iwavyo sisi hatuna majukumu ya kuu-jua hasa maadamu Mwenyezi Mungu (s.w.t.) ameunyamazia kuufafanua. Tunavyofahamu kutokana na Aya pamoja na maelezo yaliyokuja kwenye Juz.15 (17:1), ni kuwa Jibril alimchukua Mtume (s.a.w.) usiku wa Miraji na kuzunguka naye mbinguni mpaka akafikia umbali aliouita Mwenyezi Mungu Mkunazi wa mwisho. Hapo akasimama na hakuendelea.

Ama kuhusu Bustani ya makazi, kauli zimegongana katika tafsiri yake. Lakini dhahiri ni kuwa ni Pepo ya milele aliyoijaalia Mwenyezi Mungu kuwa ni malipo ya wale wanaomcha, kwa dalili ya kauli yake Mwenyezi Mungu Mtukufu: “Na ama yule mwenye kuogopa kusimama mbele ya Mola wake, na akaikataza nafsi na matamano, basi hakika Pepo ndio makazi.” (79:40-41). Kwani Qur’an inajifasiri yenyewe.

Maana yanayopatikana ni kuwa Mtume wa Mwenyezi Mungu (s.a.w.) alimuona Jibril mara mbili kwa umbo lake, kama alivyo. Mara ya kwanza ni ile iliyoashiriwa na kauli yake Mwenyezi Mungu Mtukufu: “Naye yuko upeo wa juu kabisa;” na mara ya pili ni katika usiku wa Miraji pale alipozunguka naye mpaka akafika mahali pasipovukwa.

Haya ndiyo yote yaliyojulishwa na dhahiri ya Aya, au tuliyoyafahamu sisi kutokana na dhahiri ya Aya. Zaidi ya hapo – kwa maoni yetu – ni katika mambo ya ghaibu, yaliyofichwa.

Kilipoufunika huo Mkunazi kilichoufunika.

Neno kufunika tumelifasiri kutokana na neno la kiarabu *yaghsha* ambalo pia lina maana ya kuja. Inafaa kufasiri Aya kwa maana zote mbili, kwa

sababu makusudio yake ni kuwa kwenye Mkunazi wa mwisho kunapatikana maajabu ya athari ya uweza Mwenyezi Mungu na ukuu wake yasiyokuwa na kipimo wala kudhibitiwa na akili, ndio maana Mwenyezi Mungu akayafumba na kuacha kuyafafanua.

Jicho halikuhangaika wala halikupetuka mpaka.

Kabisa! Jicho la Mtume halikuepuka hali halisi. Kila aliloliona kwa Jibril na mbinguni usiku wa Miraji ni haki na kweli.

Hakika aliona katika Ishara kubwa kabisa za Mola wake.

Kuona ishara alizozishuhudia Mtume katika miraji ziko zaidi ya mahisabu yote na wakati na mahali pote, ni muhali kuziona binadamu isipokuwa kwa uweza wa Mwenyezi Mungu na matakwa yake.

Tumezungumzia Israi na Miraji katika Juz. 15 (17:1) kifungu cha: “Israi kwa roho na mwili.’

19. Je, mmemuona Lata na Uzza?

﴿ أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّىٰ ﴿١٩﴾

20. Na Manata, mwingine wa tatu?

﴿ وَمَنَاةَ الثَّالِثَةَ الْأُخْرَىٰ ﴿٢٠﴾

21. Je, nyinyi mnao watoto wa kiume na Yeye ndio awe na watoto wa kike?

﴿ أَلَكُمُ الذَّكَرُ وَلَهُ الْأُنثَىٰ ﴿٢١﴾

22. Huo ni mgawanyo wa dhulma!

﴿ تِلْكَ إِذَا قَسَمَةٌ ضَيْرَىٰ ﴿٢٢﴾

23. Hayo hayakuwa ila ni majina mliyowapa nyinyi na baba zenu. Mwenyezi Mungu hakuteremsha dalili yoyote juu ya hayo. Hawafuati ila dhana tu na kipendacho nafsi. Na kwa hakika uwongofu ulikwishawafikia kutoka kwa Mola wao.

﴿ إِنَّ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمِيَّتُوهَا أَنْتُمْ
وَأَبَاؤُكُمْ مِمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ
سُلْطَانٍ ۚ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا
تَهْوَى الْأَنْفُسُ ۗ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ
رَبِّهِمْ الْهُدَىٰ ﴿٢٣﴾

24. Je, mtu anakipata kila anachokitamani?

﴿ أَمْ لِلْإِنْسَانِ مَا تَمَنَّىٰ ﴿٢٤﴾

25. Ni wa Mwenyezi Mungu mwisho na mwanzo.

﴿ فَلِلَّهِ الْآخِرَةُ وَالْأُولَىٰ ﴿٢٥﴾

26. Na wako Malaika wangapi mbinguni, ambao uombezi wao hautafaa chochote isipokuwa baada ya Mwenyezi Mungu kutoa idhini kwa amtakaye na kumridhia.

﴿ وَكَمْ مِّن مَّلَكٍ فِي السَّمَوَاتِ لَا تُغْنِي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا إِلَّا مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَن يَشَاءُ وَيَرْضَى ﴾

LATA NA UZZA

Aya 19 – 26

MAANA

Je, mmemuona Lata na Uzza? Na Manata, mwingine wa tatu?

Wanaambiwa washirikina wa kikuraishi waliokuwa wakiabudu masanamu haya na kuyaita ni mabinti wa Mungu, kwa hiyo ndio wakayapa majina yenye ishara ya kike ya herufi *ta* na *alif*.

Mwenyezi Mungu (s.w.t.) alizikejeli akili zao kwa kusema: **Je, nyinyi mnao watoto wa kiume na Yeye ndio awe na watoto wa kike? Huo ni mgawanyo wa dhulma!**

Mfano wake ni kauli yake Mwenyezi Mungu: “Na wamemfanyia Mwenyezi Mungu yale wanayoyachukia.” Juz. 14 (16:62).

Hayo hayakuwa ila ni majina mliyowapa nyinyi na baba zenu. Mwenyezi Mungu hakuteremsha dalili yoyote juu ya hayo, kwa sababu hayo ni mawe tu hayadhuru wala hayanufaishi.

Yametangulia mazungumzo kuhusu masanamu na ibada yake katika makumi ya Aya. Inatosha kuwa ni kuwarudi wanaoayaabudu na kuyatukuza,

kauli yake Mwenyezi Mungu Mtukufu: “Hakika wale mnaowaomba badala ya Mwenyezi Mungu hawatoumba nzi wajapojumuika kwa hilo. Na nzi akiwapokonya kitu hawawezi kukipata kwake. Amedhoofika atakaye na anayetakiwa.” Juz. 17 (22:73).

Mwanafasihi mmoja anasema: “Akikunyang’anya nzi maisha yako kwa kukuletea maradhi, ni nani anayeweza kukurudishia uhai huo? Na ikitoka chembe moja tu ya chakula chako inayogeuka sukari katika matumbo yako, je wakemia wakikusanyika wote wataweza kukurudishia chembe yako?”

Hawafuati ila dhana tu na kipendacho nafsi.

Makusudio ya dhana hapa ni ujinga. Mtu anayadhibiti matamano yake kwa akili yake na ilimu yake. Akiwa ni mjinga au dhaifu wa akili, matamano yake yatamhukumu na kumwongoza kwenye maangamizi.

Na kwa hakika uwongofu ulikwishawafikia kutoka kwa Mola wao, wakasema nyoyo zetu zimefunikwa na katika masikio yetu mna uziwi. Basi neno la adhabu likawathibitikia.

Je, mtu anakipata kila anachokitamani?

Washirikina walitamani shafaa ya masanamu, ndio Mwenyezi Mungu akawarudi kwa kuwauliza, je, mtu anaweza kupata kila anachotamani? Kwa maneno mengine ni kuwa waabudu masanamu walichanganya ujinga na matamano yanayopofusha na kutia uziwi, basi ujinga ukapanda juu ya ujinga mwingine.

Ni wa Mwenyezi Mungu mwisho na mwanzo

Ufalme na amri ni yake peke yake duniani na akhera.

Na wako Malaika wangapi mbinguni, ambao uombezi wao hautafaa

chochote isipokuwa baada ya Mwenyezi Mungu kutoa idhini kwa amtakaye na kumridhia.

Walisema kuwa sisi tunaabudu masanamu ili yatuombe kwa Mungu! Ndio Mwenyezi Mungu (s.w.t.) akawaambia kuwa Malaika wa mbinguni pamoja na ukubwa na utukufu wao nao hawataomba isipokuwa kwa idhini yake, vipi mawe yenye uziwi yaweze kuwaomba?

Tumezungumzia kuhusu shafaa katika Juz.1 (2:48) kifungu cha: ‘Shafaa.’

27. Hakika wasioamini Akhera wanawaita Malaika kwa majina ya kike.

﴿ إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ
لَيَسْمُونَ الْمَلَائِكَةَ تَسْمِيَةَ الْآتِي ۝ ﴾

28. Nao hawana ujuzi wowote wa hayo isipokuwa wanafuata dhana tu, na hakika dhana haifai kitu mbele ya haki.

وَمَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ
إِلَّا الظَّنَّ وَإِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ
الْحَقِّ شَيْئًا ﴿٥٥﴾

29. Basi mwachilie mbali anayepa kisogo ukumbusho wetu, na wala hataki ila maisha ya dunia.

فَاعْرِضْ عَن مَّن تَوَلَّىٰ عَن ذِكْرِنَا
وَلَمْ يَرِدْ إِلَّا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿٥٦﴾

30. Huo ndio mwisho wao wa ujuzi. Hakika Mola wako ndiye anayemjua zaidi mwenye kuipotea njia yake, na Yeye ndiye anayemjua zaidi mwenye kuongoka.

ذَٰلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّ رَبَّكَ
هُوَ أَعْلَمُ بِمَن ضَلَّٰ عَن سَبِيلِهِ
وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَن أَهْتَدَىٰ ﴿٥٧﴾

31. Ni vya Mwenyezi Mungu vilivyomo mbinguni na vilivyo katika ardhi, ili awalipe waliotenda ubaya kwa waliyoyatenda, na walio-tenda mema awalipe mema.

﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ أَسْتَوُوا بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْحُسْنَى﴾

32. Ambao wanajiepusha na madhambi makubwa na vitendo vichafu, isipokuwa makosa madogo. Hakika Mola wako ni Mkunjufu Naye anawajua sana tangu alipowaumba kutoka kwenye ardhi, na mlipokuwa mimba matumboni mwa mama zenu. Basi msijitakase nafsi zenu, Yeye anamjua sana mwenye takua.

الَّذِينَ تَجْتَنِبُونَ كَبِيرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ إِلَّا اللَّمَمَ إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ إِذْ أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَإِذْ أَنْتُمْ أَجِنَّةٌ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ فَلَا تُزَكُّوْا أَنْفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَى﴾

DHANA HAISAIDI KITU MBELE YA HAIFAI

Aya 27 – 32

MAANA

Hakika wasioamini Akhera wanawaita Malaika kwa majina ya kike.

Waliikadhibisha haki kwa ujinga na inadi. Kila moja kati ya mawili hayo linatosha kuwa ni tafsiri na sababu ya uzushi wao kwa Mwenyezi Mungu

kwamba ana washirika, mke na watoto wa kike. Hawakutosheka kusema ana watoto mpaka wakawapa majina maalum.

Nao hawana ujuzi wowote wa hayo isipokuwa wanafuata dhana tu, ndio wakathibitisha vitu visivyokuwako wala kuwa na dalili yoyote isipokuwa njozi tu zinazopita vichwani mwao.

Mwenyezi Mungu (s.w.t.) aliwarudi kwa kuwaambia kuwa hajui yeye kama ana mabinti aliposema:

﴿ قُلْ أَتَنْتَبُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ
سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴾

“Sema je, mnamwambia Mwenyezi Mungu asiyoyajua katika mbingu wala katika ardhi? Ametakasika na ametukuka na hao wanaomshirikisha naye.” Juz. 11 (10:18).

Na hakika dhana haifai kitu mbele ya haki.

Lau watu wangelifuata dhana, mambo yasingelikwenda sawa katika maisha haya. Imetangulia kwa herufi zake katika Juz. 11 (10:36).

Basi mwachilie mbali anayeupa kisogo ukumbusho wetu, na wala hataki ila maisha ya dunia.

Maneno yaaelekezwa kwa Mtume wa Mwenyezi Mungu (s.a.w.) lakini yanakusudiwa kila mwenye kumwamini Mwenyezi Mungu na siku ya mwisho. Maana ni kuwa usiwajadili wale ambao wamezama kwenye uasi na upotevu, wasioamini kitu wala kuona kima chochote isipokuwa nafsi zao na chumo lao:

﴿ وَإِنْ يَرَوْا كُلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا ﴾

“Na wakiona kila ishara hawaiamini.” Juz. 7 (6:25).

Basi kuna haja gani ya kubishana nao. Tazama kifungu: ‘Haki na manufaa’ katika Juz. 3 (3:52-54) na kifungu: ‘Mjadala wa kijinga na upotevu.’ Juz. 17 (22: 1-7).

Huo ndio mwisho wao wa ujuzi na haki. Hawana ujuzi, dini dhamiri, haki na msimamo isipokuwa anasa na kutukuza mali. Tazama Juz. 18 (25:7-16). Kifungu: ‘Mantiki ya watu wa pesa ni benki na ardhi.’

Hakika Mola wako ndiye anayemjua zaidi mwenye kuipotea njia yake, na Yeye ndiye anayemjua zaidi mwenye kuongoka.

Ewe Muhammad! Mola wako anajua kuwa wale walioukadhibisha unabii wako hawakataziki na upotevu. Vile vile anajua kuwa wewe uko kwenye uongofu na wale wanaokufuata katika waumini. Kwa sababu Yeye amekizunguka kila kitu na ni muweza wa kumlipa mwenye kuamini na kuongoka na adhabu ya mwenye kupotea.

Ni vya Mwenyezi Mungu vilivyomo mbinguni na vilivyo katika ardhi, ili awalipe waliotenda ubaya kwa waliyoyatenda, na waliotenda mema awalipe mema.

Aya hii ni kemeo na kiaga kwa yule aliyemwashiria Mwenyezi Mungu kwa kauli yake: “Anayeupa kisogo ukumbusho wetu, na wala hataki ila maisha ya dunia.”

Njia ya ukemeo ni kuwa dunia na Akhera ziko mikononi mwa Mwenyezi Mungu, kwa sababu Yeye peke yake ndiye mmiliki wa ulimwengu na vilivyomo ndani yake. Kwa hiyo atakayeicha Akhera na akaitafuta dunia na akaihangaikea, tutampa hiyo dunia na katika Akhera hana isipokuwa adhabu; ambapo kila mtu atapata malipo ya matendo yake, ikiwa ni heri basi ni heri na ikiwa ni shari basi ni shari

Ambao wanajiepusha na madhambi makubwa na vitendo vichafu, isipokuwa makosa madogo. Hakika Mola wako ni Mkunjufu wa

maghufira.

Madhambi makubwa ni kama kufu, shirk na dhulma. Na kila linalopituka mpaka kwenye uovu ni katika vitendo vichafu na ni dhambi kubwa pia; kama vile zina na ulawiti. Ama madhambi madogo ni yale ambayo mara nyingi yanampitia mtu; isipokuwa wale maasumu; kama kuangalia na kukaa kwenye meza ya pombe. Tumezungumza kwa ufafanuzi katika Juz. 5 (4:31).

Maana ya Aya ni kuwa mwenye kujing'oa kwenye madhambi makubwa Mwenyezi Mungu (s.w.t.) huumpa msamaha na hisani yake hata kama aki-fanya madhambi madogo. Lakini hii haimaanishi kwamba mtu anaruhusi-wa kufanya madhambi madogo; hapana! Vinginevyo itakuwa ni halali; isipokuwa ni kwamba mwenye kujiepusha na madhambi makubwa awe na matumaini ya kusamehewa madogo kutoka kwa Mola wake. Vinginevyo ingelikuwa Pepo ni ya maasumu tu.

Imeelezwa katika *Nahju-Bbalagha*: “Dhambi kubwa ni ile aliyoidharau mtendaji... Na kuyakuza mtu maasi ya mwingine na kuadharau yake na kujiona ana twaa nyingi kuliko mwingine.”

Naye anawajua sana tangu alipowaumba kutoka kwenye ardhi, na mlipokuwa mimba matumboni mwa mama zenu. Basi msijitakase nafsi zenu, Yeye anamjua sana mwenye takua.

Ndio! Mwenyezi Mungu anamjua zaidi mtu kuliko anavyojijua yeye mwenyewe vyovyote atakavyokua na ilimu. Haiwezekani mtu kujijua kuliko anavyojuliwa na Mwenyezi Mungu. Kwa sababu Mwenyezi Mungu Mtukufu ndiye aliyemfanya aweko na kumpa uhai, akamficha na atamfufua. Yuko naye akimjua tangu alipokuwa tumboni mwa mama yake mpaka pumzi yake ya mwisho.

Zaidi ya hayo ni kuwa viungo vya mtu hata moyo wake ni shahidi wake mbele ya muumba wake. Shahidi mkali zaidi atakayetamka kumtakasa mtu

na kufanya awe katika wenye ikhlasi ni matendo yake mema. Umetangulia mfano wake katika Juz. 5 (4:49) na Juz. 18 (24:21).

33. Je, Umemwona yule aliyegeuka?

﴿أَفَرَأَيْتَ الَّذِي تَوَلَّى﴾

34. Na akatoa kidogo, kisha akajizuia?

﴿وَأَعْطَى قَلِيلًا وَأَكْدَى﴾

35. Je, anayo ilimu ya ghaibu, basi ndio anaona?

﴿عِنْدَهُ عِلْمُ الْغَيْبِ فَهُوَ يَرَى﴾

36. Au hakuambiwa yaliyomo katika Vitabu vya Musa?

﴿أَمْ لَمْ يُنَبَّأْ بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَى﴾

37. Na vya Ibrahim aliyetimiza ahadi?

﴿وَابْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّى﴾

38. Kwamba habebi mbebaji mzigo wa mwingine?

﴿أَلَا تَرَى وَازْرَةَ وِزْرٍ أُخْرَى﴾

39. Na ya kwamba hatapata mtu ila aliyoyahangaikia.

﴿وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى﴾

40. Na kwamba mahangaiko yake yataonekana.

﴿وَأَنْ سَعِيَهُ سَوْفَ يَرَى﴾

41. Kisha ndio atalipwa malipo yake kwa ukamilifu.

﴿ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءَ الْأَوْفَى﴾

MTU HATAPATA ILA ALIYOYAFANYA

Aya 33 – 41

MAANA

Je, Umemwona yule aliyegeuka? Na akatoa kidogo, kisha akajizua?

Yaani akazua kutoa. Maana ni kuwa hebu niambie ewe Muhammad kuhusu mtu ambaye ameupa kisogo utajo wa Mwenyezi Mungu, na akawa ametoa kitu kidogo katika mali yake au nafsi yake katika njia ya Mwenyezi Mungu, kisha akajizua kutoa!

Hii ndivyo inavyofahamisha dhahiri ya Aya. Kisha linakuja swali, kuwa je, Mwenyezi Mungu (s.w.t.) alimkusudia mtu maalum aliyemjua Nabii (s.a.w.), au alikusudia mfano wa jumla kwa kila atakayekuwa na sifa hizi? Baadhi ya wafasiri wamesema kuwa Aya hii ilimshukia Walid bin Al-Mughira, wengine wakasema ni Uthman Bin Affan. Kauli zote mbili zinahitajia dalili. Kwa hiyo basi Aya inabakia na ujumla wake na kuenea kwa kila mwenye sifa hizo.

Je, anayo ilimu ya ghaibu, basi ndio anaona?

Je, huyu mpingaji anayejizua kutoa anajua kuwa yeye yuko kwenye amani ya adhabu ya siku ya kiyama mpaka akajasiri kupinga na kujizua? Na atakuwa ametoa wapi ilimu hii na hali Mwenyezi Mungu (s.w.t.) ameteremsha katika Kitabu yanayokadhibisha madai yake kama atadai hivyo?

Au hakuambiwa yaliyomo katika Vitabu vya Musa? Na vya Ibrahimu aliyetimiza ahadi?

Hakusikia mpinzani huyu aliyoyateremsha Mwenyezi Mungu katika Tawrat na maandishi ya Ibrahim ambaye alitimiza ahadi kwa njia ya ukamilifu. Hakusikia kuwa Mwenyezi Mungu ameteremsha katika vitabu

viwili hivi, **kwamba habebi mbebaji mzigo wa mwingine?**

Yaani kila mtu ataadhibiwa kwa dhambi zake na hakuna atakayembebea madhambi yake.

Aya hii imekaririka katika Juz. 8 (6:164), Juz. 15 (17:15), Juz. 22 (35:18) na Juz. 23 (39:7).

Na ya kwamba hatapata mtu ila aliyoyahangaikia.

Makusudio ya kuhangaika hapa ni kufanya amali na harakati katika maisha haya. Aya hii inafahamisha wazi kuwa dini ya Uislamu ni dini ya maisha, kwa sababu inaelezea waziwazi kuwa Mwenyezi Mungu anawangalia waja wake kupitia matendo yao katika maisha ya dunia na anaamiliana nao kwa mujibu wake.

Maana yake ni kuwa kila atakavyofanya mtu kwa ajili ya heri yake na akatatua matatizo yake atakuwa amekuwa karibu na Mwenyezi Mungu na dini ya Mwenyezi Mungu na atastahiki rehema na karama.

Na kadiri atavyoyakimbia maisha akajiweka mbali na matatizo yake kwa kutosheka na takbira, tahalili, kufunga na kuswali, basi atakuwa amejiweka mbali na Mwenyezi Mungu na dini yake na rehema yake.

Na kwamba mahangaiko yake yataonekana.

Yaani Mwenyezi Mungu atamuhisabu kwa mujibu wa matendo yake Siku ya Kiyama. Makusudio ya kuonekana hapa ni kuhisabiwa; vinginevyo ni kuwa Mwenyezi Mungu (s.w.t.) anajua kila kitu hata mawazo na wasiwasi.

Kisha ndio atalipwa malipo yake kwa ukamilifu.

Iko wazi haihitaji tafsiri, ni sawa na kauli yake Mwenyezi Mungu Mtukufu:

﴿أَنِّي لَا أُضِيعُ عَمَلَ عَمَلٍ مِّنْكُمْ مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْتَىٰ﴾

“Kwamba mimi sitapoteza amali ya mfanya amali miongoni mwenu, akiwa mwanamume au mwanamke.” Juz. 4 (3:195).

42. Na kwamba kwa Mola wako ndio mwisho.

﴿وَأَنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الْمُنْتَهَىٰ﴾

43. Na kwamba Yeye ndiye anayeleta kicheko na kilio.

﴿وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَىٰ﴾

44. Na kwamba Yeye ndiye anayefisha na kuhuisha.

﴿وَأَنَّهُ هُوَ أَمَاتَ وَأَحْيَا﴾

45. Na kwamba Yeye ndiye aliyeumba jozi, dume na jike,

﴿وَأَنَّهُ خَلَقَ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ﴾

46. Kutokana tone la manii linapomiminwa.

﴿مِنْ نُطْفَةٍ إِذَا تُمْنَىٰ﴾

47. Na kwamba ni juu yake ufufuo mwengine.

﴿وَأَنَّ عَلَيْهِ النَّشْأَةَ الْآخِرَىٰ﴾

48. Na kwamba ni Yeye ndiye anayetosheleza na anayetajirisha.

﴿وَأَنَّهُ هُوَ أَغْنَىٰ وَأَقْنَىٰ﴾

49. Na kwamba hakika Yeye ndiye Mola wa Shii’ra.

﴿وَأَنَّهُ هُوَ رَبُّ الشَّعْرَىٰ﴾

50. Na kwamba Yeye ndiye aliyewaangamiza A'di wa kwanza.

﴿وَأَنَّهُ رَٰهَبٌ أَعْلَىٰ﴾

51. Na Thamudi hakuwabakisha.

﴿وَتَمُودًا فَمَا أَبْقَىٰ﴾

52. Na kabla yao kaumu ya Nuh. Na hao hakika walikuwa ni madhalimu zaidi, na waasi zaidi.

﴿وَقَوْمَ نُوحٍ مِّن قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا هُمْ أَظْلَمَ وَأَطْغَىٰ﴾

53. Na miji iliyopinduliwa, ni Yeye aliyeipindua.

﴿وَالْمُؤْتَفِكَةَ أَهْوَىٰ﴾

54. Vikaifunika vilivyofunika.

﴿فَغَشَّاهَا مَا عَشَىٰ﴾

55. Basi neema gani ya Mola wako unayoifanyia shaka?

﴿فَبِأَيِّ آءِ آلَاءِ رَبِّكَ تَتَمَارَىٰ﴾

56. Hili ni Onyo katika maonyo yale yale ya zamani.

﴿هَذَا نَذِيرٌ مِّنَ النَّذِرِ الْأُولَىٰ﴾

57. Tukio la karibu limekurubia.

﴿أَزَفَتِ الْأَزْفَةُ﴾

58. Hapana wa kulifichua isipokuwa Mwenyezi Mungu.

﴿لَيْسَ لَهَا مِن دُونِ اللَّهِ كَاشِفَةٌ﴾

59. Je, mnayastaajabia maneno haya?

﴿أَفَمَن هَذَا أَلْحَدِيثِ تَعَجِبُونَ﴾

60. Na mnacheka wala hamlii?

﴿وَتَضْحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ﴾

61. Nanyi mmeghafilika?

﴿وَأَنْتُمْ سَمِدُونَ﴾

62. Basi msujudieni Mwenyezi
Mungu, na mumwabudu.

﴿فَأَسْجُدُوا لِلَّهِ وَاعْبُدُوا﴾

KWA MOLA WAKO NDIO MWISHO

Aya 42 – 62

MAANA

Na kwamba kwa Mola wako ndio mwisho.

Aya hii na zinazofuatia bado zinaungana na zile alizosema Mwenyezi Mungu (s.w.t.) kuwa ziko katika vitabu vya Musa na Ibrahim. Makusudio ya mwisho ni kusimama mtu mbele ya Mola wake kwa ajili ya hisabu ambayo hataepukana nayo.

Na kwamba Yeye ndiye anayeleta kicheko na kilio.

Kicheko ni ishara ya furaha ya watu wa Peponi na kilio ni huzuni ya watu wa motoni. Inawezekana kuwa ni ishara ya silika ya ladha, uchungu, huzuni na furaha aliyompa Mwenyezi Mungu mtu.

Watu wa falsafa wanasema kuwa mtu hawezi kutaharaki isipokuwa kwa mvuto wa ladha; kama vile tendo la ndoa au kwa kuhofia maumivu; kama vile njaa.

MAADA NA MAISHA

Na kwamba Yeye ndiye anayefisha na kuhuisha.

Mwenyezi Mungu (s.w.t.) ndiye anayetoa uhai na kuuchukua. Ama kauli ya mwenye kusema maada ndio asili ya uhai na ndiyo iliyosababisha, hayo ni madai tu yanayokataliwa na msingi wa akili. Kwa sababu maada haina harakati kwa maumbile yake mpaka ipate sababu ya kuibadilisha. Ni nani mwenye akili anayeweza kukubali kuwa maada pofu imejitengenezea yenyewe macho, masikio na moyo? Ikiwa uhai ni sifa ya maada kwanini kukatokea kukua, harakati, hisia na kufikiri katika baadhi tu, na kwingine kusitokee?

Ikiwa mtu atajibu kuwa baadhi ya maada zina maandalizi ya uhai na nyingine hazina, tutamuuliza: Je, tofauti hii imetoka wapi? Kutoka ndani ya maada yenyewe au kutoka nje? Ikiwa imetoka ndani basi ni lazima kila maada iwe na uhai; vinginevyo itakuwa kitu kimoja kimesababisha kupatikana na kukosekana kwa wakati mmoja. Na ikiwa imesababishwa na sababu ya nje, basi hivyo ndivyo tusemavyo.

Na kwamba Yeye ndiye aliyeeumba jozi, dume na jike kutokana tone la manii linapomiminwa.

Mwanamume anashusha manii yake katika mfuko wa uzazi, mimba inatungwa na anapatikana mtoto wa kike au wa kiume. Ni nani basi aliyelea maandalizi ya mbegu hii mwilini? Ni nani aliyelea mamilioni ya chembe hai? Je, wataalamu wanaweza kutengeneza chembe moja itakayotoa mtoto wa kike au wa kiume? Bali je, wanaweza kutofautisha chembe itakayotengeneza mtoto wa kiume au wa kike? Ikiwa mbegu za uzazi zinategemea sababu za maumbile, basi sababu hizi zinaishia kwa yule aliyetengeneza maumbile.

Na kwamba ni juu yake ufufuo mwengine.

Juu yake ni juu ya Mwenyezi Mungu. Maana ni kuwa ufufuo hauna budi kuweko.

Na kwamba ni Yeye ndiye anayetosheleza na anayetajirisha.

Mwenyezi Mungu (s.w.t.) amewapa waja wake na akawafanya wajitosheleze bila ya kuwa na haja ya kuomba wengine na wengine akawapa ya kuwatosheleza na ziada ya kuweka akiba. Mmoja wa wataalamu anasema: “Mwenye kuonja ladha ya kujitosheleza atakuwa amepata fungu la kujitosheleza na kwamba hilo lina utukufu.”

Na kwamba hakika Yeye ndiye Mola wa Shii’ra.

Shiira (*Sirius*) ni nyota inayoangaza. Mwenyezi Mungu amehusisha kuitaja hapa kwa sababu watu wa wakati wa jahilia walikuwa wakiiabudu. Imesemekana kuwa ni kubwa kuliko Jua kwa mara ishirini na kwamba iko mbali na jua kwa mara milioni zaidi ya sisi tulivyo mbali na Jua.

Na kwamba Yeye ndiye aliyewaangamiza A’di wa kwanza.

Hao ni watu wa Hud. Mazungumzo kuwahusu yamekwishapita huko nyuma mara kadhaa. Mwenyezi Mungu (s.w.t.) amewasifu kuwa wa kwanza kutokana na wale waliokuja baada yao katika umma. Mwenye *Majmaulbayan* anasema ni kwa sababu walikuja A’di wengine.

Na Thamudi hakuwabakisha, yeyote katika wao.

Hao ni watu wa Swaleh. Vile vile yametangulia maelezo yao na ya watu wa Nuh ambao amewaashiri Mwenyezi Mungu (s.w.t.) kwa kusema: **Na kabla yao kaumu ya Nuh. Na hao hakika walikuwa ni madhaalimu zaidi, na waasi zaidi** kuliko A’di na Thamud.

Na miji ya kaumu ya Lut **iliyopinduliwa, ni Yeye aliyeipindua** akaizamisha ndani ya ardhi.

Vikaifunika vilivyofunika kwa adhabu.

Basi neema gani ya Mola wako unayoifanyia shaka?

Maneno yanaelezwa kwa kila mtu.

Hili ni onyo katika maonyo yale yale ya zamani.

Wafasiri wengi wamesema kuwa ‘Ishara’ hapa ni ya Qur’an au Muhammad (s.a.w.), kwa hiyo isemwe Hii au Huyu.

Hakuna mwenye shaka kuwa Qur’an na Muhammad (s.a.w.) ni katika maonyo ya mwanzo, lakini pamoja na hayo, tunavyofahamu ni kuwa Mwenyezi Mungu ameashiria yale aliyoyataja miongoni mwa dalili na mawaidha yaliyokusanya mambo muhimu yanayotakikana kuchunguzwa na kuwa ni mafunzo; kama maswala ya kuwa kila mtu peke yake ndiye mwenye majukumu ya makosa yake, kwamba Mwenyezi Mungu anamwangalia kupitia matendo yake, kuwa hakuna chimbuko la uhai isipokuwa kutoka kwa Mwenyezi Mungu tu peke yake na mwisho wa waasi ni maangamizi.

Haya na mengineyo mfano wake ni miongoni mwa maudhui muhimu ya ulimwengu na binadamu. Anapoyataja Mwenyezi Mungu (s.w.t.), ili kumfahamisha mtu kuwa Mwenyezi Mungu yuko na ni mkuu, itakuwa kutajwa kwake hasa kunaashiria kuwa maana yake na malengo yake yanajitokeza kwa wataalamu na kwamba wao ndio wana haki zaidi ya kumjua Mwenyezi Mungu, kumwamini na kumcha:

﴿ إِنَّمَا تَحْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ ﴾

“Hakika si mengineyo, wanaomcha Mwenyezi Mungu katika waja wake ni wale wajuji.” Juz. 22 (35:28).

Tukio la karibu limekurubia.

Makusudio ya tukio hapa ni Kiyama. Mwenyezi Mungu (s.w.t.) ameliisifu kuwa linasogea, kwa vile linakuja na kila linalokuja liko karibu na kila lililopita ni kama halikuwako.

Hapana wa kulifichua isipokuwa Mwenyezi Mungu.

Kulifichua ni hilo tukio la karibu; yaani Kiyama. Unaweza kufasiri kufichua kwa maana ya ilimu; kama kauli yake Mwenyezi Mungu Mtukufu:

﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَلُهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي لَا تَجْلِيهَا لَوْ قَتَبْنَا إِلَّا هُوَ ۗ﴾

“Wanauliza hiyo Saa (Kiyama) kutokea kwake kutakuwa lini? Sema: Ujuzi wake uko kwa Mola wangu. Hakuna wa kuidhihirisha kwa wakati wake ila yeye tu.” Juz. 9 (7: 187).

Pia unaweza kufasiri kwa kauli yake Mwenyezi Mungu mtukufu:

﴿مَنْ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدَّ لَهُ مِنْ اللَّهِ ۗ﴾

“Kabla ya kufika siku isiyozuilika inayotoka kwa Mwenyezi Mungu.” Juz. 21 (30:43).

Je, mnayastaajabia maneno haya na mnacheka?

Mananeno haya ni haya mazungumzo ya Kiyama. Imesemkana ni Qur’an. Tafsiri zote mbili ni sawa, kwa sababu makafiri walistahajabu ufufuo:

﴿فَقَالَ الْكَافِرُونَ هَذَا شَيْءٌ عَجِيبٌ ۗ أَإِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا ذَٰلِكَ رَجْعٌ بَعِيدٌ ۗ﴾

“Na wakasema makafiri: Hili ni jambo la ajabu! Je, tukifa na tukawa udongo? Marejeo hayo ni ya mbali!” Juz. 26 (50: 2-3).

Pia waliistaajabu Qur'an:

﴿ أَوْعَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِّن رَّبِّكُمْ ﴾

“Je, mnastaajabu kuwafikia mawaidha kutoka kwa Mola? Juz. 8 (7:63).

Wala hamlii? Nanyi mmeghafilika?

Ilikuwa bora mzililie nafsi zenu ambazo mmezidhulumu kwa ukafiri na dhulma:

﴿ فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا جَزَاءٌ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴾

“Basi nawacheke kidogo na walie sana, ni malipo ya yale waliyokuwa wakiyachuma.” Juz. 10 (9:82)

Basi msujudieni Mwenyezi Mungu, na mumuabudu.

Hanafi, Shafi, Shia Imamia na Hambali wamesema ni wajibu kusujudi wakati wa kusomwa Aya hii, kwa sababu Mtume (s.a.w.) alisujudi wakati wa kusomwa kwake na walisujudi waliokuwa pamoja naye, lakini Maliki wakasema kuwa siwajibu.

SURA AL-QAMAR

Imeshuka Makka

Ina Aya 55

Kwa jina la Mwenyezi Mungu
Mwingi Mwenye kurehemu.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. Saa imekaribia, na mwezi أَقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَأَنْشَقَّ الْقَمَرُ ﴿١﴾
umepasuka!
2. Na wakiona Ishara hugeuka upande na husema: Uchawi unaoendelea. سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ ﴿٢﴾
وَإِنْ يُرَوْا آيَةً يُعْرَضُوا وَيَقُولُوا
سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ ﴿٢﴾
3. Na wamekanusha na wamefuata matamanio yao. Na kila jambo lina wakati maalum. وَكَذَّبُوا وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ ﴿٣﴾
وَكُلُّ أَمْرٍ مُّسْتَقَرٌّ ﴿٤﴾
4. Na bila ya shaka zimewajia habari zenye makaripio. مُزْدَجَرٌ ﴿٥﴾
وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ الْأَنْبَاءِ مَا فِيهِ
5. Hikima kamili, lakini maonyo حِكْمَةٌ بَلِغَةٌ ۗ فَمَا تُغْنِ الْأُنْدُرُ ﴿٦﴾
hayafai.

6. Basi jiepushe nao. Siku atakapoita mwitaji kuliendea jambo linalochusha.

﴿ فَتَوَلَّ عَنْهُمْ يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعِ
إِلَى شَيْءٍ نُّكْرٍ ﴿٦٠﴾ ﴾

7. Macho yao yatainama; watatoka makaburini, kama kwamba wao ni nzige waliotawanyika.

﴿ خُشَعًا أَبْصَرُهُمْ تَخْرُجُونَ مِنْ
الْأَجْدَاثِ كَأَنَّهُمْ جَرَادٌ مُّنتَشِرٌ ﴿٦١﴾ ﴾

8. Wanamkimbilia mwitaji; makafiri wanasema: Hii ni siku ngumu

﴿ مُّهْطِعِينَ إِلَى الدَّاعِ يَقُولُ
الْكَافِرُونَ هَذَا يَوْمٌ عَسِرٌ ﴿٦٢﴾ ﴾

MWEZI UMEPASUKA

Aya 1 – 8

MAANA

Saa imekaribia.

Maana yake ni sawa na Aya 57 ya sura iliyopita: “Tukio la karibu limekurubia.” Nayoi ni kuwa siku ya Kiyama itafika tu, hilo halina shaka.

Na mwezi umepasuka!

Wafasiri wengi wamesema kuwa washirikina walimtaka Mtume wa Mwenyezi Mungu, (s.a.w.) aupasue mwezi mara mbili ikiwa yeye ni mkweli. Basi akamwomba Mola wake, na mwezi ukapasuka vipande viwili, kisha ukarudi kwenye hali yake ya kawaida.

Hakuna mwenye shaka kuwa hili linawezekana, lakini kuwezekana ni jambo jingine na kutokea ni jambo jingine. Kwa sababu kutokea kunahitajia dalili ya kuthibitisha; wala hakuna dalili ya kuthibitisha; bali dalili ziko kinyume na hivyo; kama ifuatavyo:-

Kwanza: Haya hayaafikiani na Aya kadhaa zinazoelezea waziwazi kuwa Mtume (s.a.w.) hakuitikia maoni ya wa shirikina kutaka mambo yasiyokuwa ya kawaida, naye akawajibu kwa mujibu wa amri ya Mwenyezi Mungu:

﴿ قُلْ سُبْحَانَ رَبِّيَ هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا ﴾ ﴿١٥﴾

“Sema: ametakasika Mola wangu! Kwani mimi ninani isipokuwa ni mwanadamu Mtume!” Juz. 15 (17:93).

Pia Mwenyezi Mungu amebainisha kuwa wanotaka muujiza wataendela na ukafiri wao hata wakijibiwa maombi yao:

﴿ وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوْلُونَ ﴾ ﴿١٦﴾

“Na hapana kinachotuzuia kupeleka miujiza ila nikuwa watu wa zamani waliikanusha.” Juz. 15 (17:59).

Akasema tena:

﴿ وَإِنْ يَرَوْا كُلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لَا يَتَّخِذُوهُ

سَبِيلًا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الْغَيِّ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا

وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ﴾ ﴿١٧﴾

“Na wakiona kila Ishara hawaiamini na wakiona njia ya uongofu hawaishiki kuwa ndiyo njia, lakini wakiona njia ya upotofu wanaishika kuwa ndiyo njia,. Hayo ni kwa sababu wao wamezikadhibisha ishara zetu na wameghafilika nazo.” Juz. 9 (7:146).

Zaidi ya hayo ni kuwa mwenye kutaka visababu hana udhuru wowote baada ya Mwenyezi Mungu (s.w.t.) kuwapa changa moto walimwengu

wote na wakashindwa; pale aliposema: “Na mkiwa na shaka kwa (hayo) tuliyomteremshia mtumwa wetu, basi leteni sura moja iliyo mfano wake, na muwaite mashahidi wenu badala ya Mwenyezi Mungu ikiwa mnasema kweli.” Juz. 1 (2:23).

Pili: kupasuka mwezi ni tukio kubwa la kilimwengu, lau lingetokea wangeliona wa mashariki na wa magharibi, na wangeliliandika ulama na wanahistoria wengineo; kama walivyoandika matukio mengineyo.

Tatu: Kupasuka mwezi ni katika maudhui ambayo hayathibiti isipokuwa kwa *khobar mutawatir* na maudhui ya kupasuka mwezi yamekuja kwa *Khabar Al-ahd*. Tofauti ni kuwa katika *Mutawatir* wapokezi ni wengi na wanatofautiana hali zao na malengo yao, kwa namna ambayo, kwa kawaida, hawawezi kukongamana wakasema uwongo. Na *Ahad* ni kinyume na hivyo.

Kwa hiyo unaweza kutofautisha kwamba *mutawatir* inategemewa zaidi kuliko *Ahad*.

Nne: Kauli yake Mwenyezi Mungu ‘Na umepasuka mwezi baada ya kauli yake: ‘Kimekurubia Kiyama.’ Inafahamisha kuwa mwezi utapasuka kitakapokuwa Kiyama na kwamba makusudio ya kupasuka mwezi hapa, ndio yale yaliyo katika kauli yake:

﴿ إِذَا السَّمَاءُ أَنْشَقَّتْ ﴾

“Itakapopasuka mbingu.” (84:1).

Na wakiona Ishara hugeuka upande na husema: uchawi unaoendelea usiokuwa na mwisho.

Katika (74:24), Mwenyezi Mungu anamsimulia Walid bin Al-Mughira, kuwa alisema: “Haya si chochote ila ni uchawi ulionukuliwa.”

Na wamekanusha na wamefuata matamano yao.

Ujinga na hawaa umewapofusha na kila hoja na dalili. Kwa hiyo, pamoja na dalili za wazi, lakini wakakikadhibisha Kitabu cha Mwenyezi Mungu na kukutana naye.

Na kila jambo lina wakati maalum.

Hili ni kimeo kwa anayeiacha Qur'an. Maana ni kuwa kila kitu kimethibiti katika ujuzi wa Mwenyezi Mungu Mtukufu, hakifichiki kwake jambo lolote likiwamo kuipinga Qur'an na kuachana nayo. Mfano wake ni kauli yake Mwenyezi Mungu Mtukufu: "Na watu wako wameikadhibisha nayo ni haki: Sema nami sikuwakilishwa juu yenu. Kila habari ina wakati maalum na punde mtajua." Juz. 7 (6:66-67).

Na bila ya shaka zimewajia habari zenye makaripio.

Makusudio ya habari hapa ni kila Aya katika Qur'an yenye mawaidha na mazingatio, mapendekezo na makatazo, au zinazofahamisha njia ya imani, Siku ya Mwisho na wahyi ulioteremshwa kwa Mtume (s.a.w.).

Maana ni kuwa Mwenyezi Mungu (s.w.t.) aliwabainishia washirikina, kupitia Nabii wake Muhammad (s.a.w.), dalili za kutosha juu ya haki, pia mawaidha ya kutosheleza ya kuikemea batili.

Hikima kamili.

Kila lilioko katika Qur'an ni hekima iliyofikia ukomo wa mawaidha na dalili juu ya haki, **lakini maonyo hayafai kitu**, kukiwa na inadi na kung'ang'ania ukafiri na upotevu.

Basi jiepushe nao, ewe Muhammad, kwa sababu umewafikishia ujumbe wa Mola wako, lakini hawakukuitikia. Na ukafikisha nasaha, lakini hawakukubali. **Siku atakapoita mwitaji kuliendea jambo linalochusha.**

Macho yao yatainama; watatoka makaburini

Jambo linalochusha ni linalochukiwa na nafsi na kutochukulika. Makusudio yake hapa ni adhabu.

Hii ni kuwahofisha na kuwapa kiaga wale walioipinga haki, na kwamba wao wana siku ngumu isiyokuwa na kimbilio la adhabu yake, nayo ni siku watakatoka makaburini kuelekea kwa Mola wao na hisabu, wakiwa madhalili wanyenyekevu, waamejawa na mshangao na kuchanganyikiwa.

Kama kwamba wao ni nziye waliotawanyika kutokana na wingi wao pale Mwenyezi Mungu atakapowafufua wafu na kuwasanya, watakapokutana wa mwanzo hadi wa mwisho.

Hapa kuna ishara ya kuwa ufufuo utakuwa kwa roho na mwili pamoja.

Wanamkimbilia mweitaji.

Yaani watakwenda haraka kwenye hisabu na malipo.

Makafiri wanasema: Hii ni siku ngumu yenye vituko, hatari, maumivu na hofu.

Mfano wake ni kauli yake Mwenyezi Mungu Mtufu:

﴿يَوْمَ نَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَىٰ نُصُبٍ يُوفِضُونَ ﴿٤٤﴾
خَشِيعَةً أَبْصَرُهُمْ تَرَهِقُهُمْ ذَلَّةٌ ذَلِكِ الْيَوْمِ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿٤٥﴾﴾

“Siku watakapotoka makaburini kwa upesi; kama kwamba wao wanakimbilia kwenye mradi. Macho yao yatainama, fedhea itawafunika. Hiyo ndiyo Siku waliyokuwa wakiahidiwa.” (70:43-44).

9. Kabla yao kaumu ya Nuh walikadhibisha; wakamkadhibisha mja wetu, na wakasema ni mwendawazimu, na akakaripiwa.

﴿ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمِ نُوحٍ
فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا مَجْنُونٌ
وَازْدَجَرَ ﴾

10. Basi akamwomba Mola wake: Kwa hakika mimi nimeshindwa, basi ninusuru!

﴿ فَدَعَا رَبَّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَأَنْتَصِرْ ﴾

11. Basi tukaifungua milango ya mbingu kwa maji yanayominika.

﴿ فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُنْهَرٍ ﴾

12. Na tukaipasua ardhi kwa chemchem, yakakutana maji kwa jambo liliokadiriwa.

﴿ وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى
الْمَاءُ عَلَىٰ أَمْرٍ قَدْ قُدِرَ ﴾

13. Na tukamchukua kwenye ile ya mbao na misumari.

﴿ وَحَمَلْنَاهُ عَلَىٰ ذَاتِ الْأَوْحِ وَدُسِّرِ ﴾

14. Inakwenda kwa macho yetu. Ni malipo kwa alivyokuwa amekanushwa.

﴿ فَجَرَىٰ بِأَعْيُنِنَا جَزَاءً لِّمَن كَانَ كُفِرَ ﴾

15. Na hakika tuliacha iwe ni Ishara. Basi je, yupo anayekumbuka?

﴿ وَلَقَدْ تَرَكْنَاهَا آيَةً فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ ﴾

16. Basi ilikuwaje adhabu yangu,
na maonyo?

﴿فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرٍ﴾

17. Na hakika tumeifanya
Qur'an iwe nyepesi kuikum-
buka. Basi je yupo
anayekumbuka?

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ

﴿مِنْ مُدَكِّرٍ﴾

NUH

Aya 9 – 17

MAANA

Katika Aya zilizotangulia Mwenyezi Mungu (s.w.t.) aliashiria kwamba Muhammad (s.a.w.) aliwaonya watu wake, lakini hayakufaa maonyo. Katika Aya tulizonazo anaashiria kuwa hali ya Muhammad (s.a.w.) na watu wake, katika hilo, ni kama hali ya Nuh, na watu wake: **Kabla yao kaumu ya Nuh walikadhibisha; wakamkadhibisha mja wetu.**

Kauli yake Mwenyezi Mungu Mtufu: “wakamkadhibisha ni tafsiri ya kauli yake: “Walikadhibisha.” Kama kwamba muulizaji aliuliza: hawa jamaa walimkadhibisha nani? Mwenyezi Mungu (s.w.t.) akajibu kuwa wao walimkadhibisha mja wetu Nuh, **na wakasema ni mwendawazimu**; sawa na walivyosema makuraishi kumwambia Mtume mtufu (s.a.w.).

Shutuma hii ni ya kawaida kwa wale wanaoshindwa kujibu.

Na akakaripiwa.

Hapa Mwenyezi Mungu anaashiria yale aliyosema katika kauli yake:

﴿قَالُوا لَئِن لَّمْ تَنْتَهَ يَنْوُحْ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمَرْجُومِينَ﴾

“Wakasema: kama hutakoma ewe Nuh, bila shaka utapigwa mawe.” Juz. 19 (26.116).

Walimkemea, wakamzuia kufikisha na wakamtisha kumpiga mawe na kumuua kama ataendelea.

Basi akamwomba Mola wake Mlezi: Kwa hakika mimi nimeshindwa, basi ninusuru!

Watu wa Nuh walipodhikika naye, naye akadhikika nao, alimkimbilia Mola wake na kusema kuwa nimemaliza mbinu zote na kazi yangu ya tabligh imefika ukomo, sasa iliyobaki ni amri yako kwa watu hawa makafiri waovu, basi waadhibu na uinusuru dini yako na mjumbe wako.

Kwa hakika Nuh hakuwaapiza watu wake ila baada ya kukata tamaa nao. Aliendelea kuwalingania kiasi cha miaka elfu kupungua hamsini bila ya mafanikio; kama ilivyoelezwa katika Juz.20 (29:14).

Basi tukaifungua milango ya mbingu kwa maji yanayomiminika. Na tukaipasua ardhi kwa chemchem.

Dua ya Nuh iliitikiwa na Mwenyezi Mungu, akawagharikisha kwa maji yanayotoka mbinguni na yanayotoka ardhini, **yakakutana maji kwa jambo liliokadiriwa.**

Yaani mvua na chemchem zikachanganyika ikawa ni bahari kubwa kila upande. Hakuna aliyesalimika isipokuwa aliyekuwa katika Jahazi (safina).

Tufani na maangamizi haya yalikuwa ni kwa amri iliyokadiriwa. Kwa hiyo kauli yake Mwenyezi Mungu Mtukufu: ‘Kwa jambo lililokadiriwa,’ iko katika maana ya kauli yake:

﴿وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَّقْدُورًا﴾

“Na amri ya Mwenyezi Mungu ni kadari iliyokadiriwa.” Juz. 22 (33:38).

Na tukamchukua kwenye ile ya mbao na misumari

Aliyechukuliwa ni Nuh. Maana ni kuwa safina ilikuwa kama majahazi mengineyo, ilitengenezwa kwa mbao na misumari, lakini **inakwenda kwa macho yetu**, kwa hifadhi na kuilinda. Kwa hiyo ikaokoka na hatari; vinginevyo isingeweza kuhimili mikikimikiki ya tufani.

Ni malipo kwa alivyokuwa amekanushwa.

Neno ‘malipo’ linaashiria sababu zilizowajibisha tufani na kuangamia makafiri.

Na hakika tuliacha iwe ni Ishara. Lakini je, yupo anayekumbuka?

Yaani Mwenyezi Mungu (s.w.t.) aliiacha habari ya safina iwe ni somo na mawaidha kwa yule anayewaidhika kwa mazingatio.

Basi ilikuwaje adhabu yangu, na maonyo?

Ni kweli kabisa tufani iliagamiza. Ama Nuh, mwenye kutoa bishara na maonyo, alikuwa ni mkweli katika aliyoyafikisha na kuyatolea maonyo.

Na hakika tumeifanya Qur’an iwe nyepesi kuikumbuka.

Mwenyezi Mungu (s.w.t.) aliiteremsha Qur’an kwa ajili ya ukumbusho na maonyo, na ameyafanya mepesi maana yake kufahamika ili wanufaike nayo, sio watajirike kwa matamshi yake, kuzifanyia dawa Aya zake, au kuzipotoa na kuziua kwa thamani ndogo.

Basi je yupo anayekumbuka?

Je, watazingatia na kupata onyo, kwa yaliyokuja katika Qur’an, wale wanaoifanyia biashara dini na kuyabadilisha maneno sehemu zake kwa kufuata matamano yao na malengo yao?

Kisa cha Nuh kimetangulia katika sura Hud, iliyo kwenye Juzuu ya 12, na nyinginezo.

18. A'di walikadhibisha. Basi ilikuwaje adhabu yangu na maonyo?

﴿ كَذَّبَتْ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَدَابِي
وَنُذْرٍ ﴿١٨﴾

19. Hakika tuliwapelekea upepo mkali katika siku ya Nuhsi iendeleayo.

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِم رِيحًا صَرْصَرًا فِي
يَوْمٍ مَّحْسُومٍ ﴿١٩﴾

20. Ukiwaangusha watu kama vigogo vya mitende vilivyong'olewa.

تَتْرَعُ النَّاسَ كَأَنَّهُمْ أُعْجَازُ خَلَلٍ
مُّنْقَعِرٍ ﴿٢٠﴾

21. Basi ilikuwaje adhabu yangu na maonyo?

فَكَيْفَ كَانَ عَدَابِي وَنُذْرٍ ﴿٢١﴾

22. Na hakika tumeifanya Qur'an iwe nyepesi kuikumbuka. Basi je yupo anayekumbuka?

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ
مِنْ مُدْكِرٍ ﴿٢٢﴾

23. Thamudi waliwakadhibisha waonyaji.

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِالنُّذُرِ ﴿٢٣﴾

24. Wakasema: Je tumfuate mtu mmoja miongoni mwetu? Basi hivyo sisi tutakuwa katika upotofu na kichaa!

فَقَالُوا أَبَشَرًا مِنَّا وَاحِدًا نَتَّبِعُهُ إِنَّ
إِذَا لَفَى ضَلَالٍ وَسُعْرٍ ﴿٢٤﴾

25. Ni yeye tu aliyeteremshiwa
huo ukumbusho kati yetu?

Bali huyu ni mwongo mwenye
kiburi!

﴿أَلْقَى الذِّكْرَ عَلَيْهِ مِنْ بَيْنِنَا بَلًّا﴾

هُوَ كَذَّابٌ أَشْرٌ ﴿١٥﴾

26. Kesho watajua ni nani huyo
mwongo mwenye kiburi.

سَيَعْلَمُونَ عَدَا مَنِ الْكَذَّابُ

الْأَشْرُ ﴿١٦﴾

27. Hakika Sisi tutawapelekea
ngamia jike ili kuwajaribu.
Basi watazame tu na usubiri.

إِنَّا مُرْسِلُوا النَّاقَةِ فِتْنَةً لَهُمْ

فَأَرْتَقِبْهُمْ وَأَصْطَبِرْ ﴿١٧﴾

28. Na waambie kwamba maji
yatagawanywa baina yao;
kila sehemu itahudhuriwa.

وَنَبِّئِهِمْ أَنَّ الْمَاءَ قِسْمَةٌ بَيْنَهُمْ

كُلُّ شَرْبٍ مُحْتَضَرٌ ﴿١٨﴾

29. Basi wakamwita mtu wao
akaja akamchinja.

فَنَادَوْا صَاحِبَهُمْ فَتَعَاطَى فَعَقَرَ ﴿١٩﴾

30. Basi ilikuwaje adhabu yangu
na maonyo?

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرِي ﴿٢٠﴾

31. Hakika tuliwapelekea ukelele
mmoja tu, wakawa kama
majani makavu yaliyosagika
yaliyo zizini.

﴿ إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَيْحَةً وَاحِدَةً
فَكَانُوا كَهَشِيمِ الْمُحْتَظِرِ ﴿٣١﴾

32. Na hakika tumeifanya
Qur'an iwe nyepesi
kuikumbuka, Basi je yupo
anayekumbuka?

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ
مِنْ مُدَّكِرٍ ﴿٣٢﴾

HUD NA SWALEH

Aya 18 – 32

MAANA

A'di walikadhibisha. Basi ilikuwaje adhabu yangu na maonyo?

A'di ni kaumu ya Hud. Walimkadhibisha Nabii wao, Mwenyezi Mungu akawaadhibu kwa adhabu chungu. Akabainisha aina hii ya adhabu kwa kusema:

Hakika tuliwapelekea upepo mkali katika siku ya Nuhsi iendeleayo.

Mwenyezi Mungu (s.w.t.) aliwapelekea upepo wa kimbunga katika siku ngumu na hatari. Uliendelea upepo wa adhabu siku hiyo mpaka ukawamaliza wote.

Ukiwaangusha watu kama vigogo vya mitende vilivyong'olewa.

Kimbunga kiliwang'oa kutoka sehemu zao na kuwatupa chini kama vigogo vya mtende vilivyong'olewa ardhini.

Basi ilikuwaje adhabu yangu na maonyo?

Mwenyezi Mungu (s.w.t.) amelikariri hilo ili kusisitiza kutoa hadhari na maonyo.

Na hakika tumeifanya Qur'an iwe nyepesi kuikumbuka. Basi je yupo anayekumbuka?

Tazama Aya 17 ya sura hii tuliyo nayo, nuku yake na tafsiri yake ni moja tu.

Thamudi waliwakadhibisha waonyaji.

Thamud ni kaumu ya Swaleh. Mwenyezi Mungu (s.w.t.) ameleta tamko la wengi pamoja na kuwa aliyekadhibishwa ni mmoja tu, Swaleh, kwa sababu kumkadhibisha Nabii mmoja ni sawa na kuwakadhibisha manabii wote, kutokana na kuwa risala ni moja na anayewatuma ni mmoja.

Wakasema: Je tumfuate mtu mmoja miongoni mwetu? Basi hivyo sisi tutakuwa katika upotofu na kichaa!

Swaleh ni katika sisi na miongoni mwetu, tumemjua tangu utotoni na ukubwani, vipi tumfuate; wala hakuna anayemfuata na kumsadiki isipokuwa mpotevu. Ndio lau angelikuwa na mali, watumishi na wajakazi, ingelifaa kumfuata.

Ni yeye tu aliyeteremshiwa huo ukumbusho kati yetu?

Haiwezekani kabisa! Itakuwaje na yeye ni mmoja wetu:

﴿ وَلَئِن أَطَعْتُمْ بَشْرًا مِّثْلَكُمُ إِنَّا لَنُكْرِمُ إِذَا لَخَسِرُونَ ﴿١٨﴾ ﴾

“Na nyinyi mkimtii mtu kama nyinyi basi hakika mtakuwa hasarani.” Juz. 18 (23:34).

Bali huyu ni mwongo mwenye kiburi!

Kwa mantiki yao ni kuwa inatosha kuwa ni mwongo kwa vile anatokana nao na ni miongoni mwao. Kwa hiyo suala ni aina ya mtu na wala sio haki na msingi.

Hili si geni! Ndio mantiki ya watu wa chumo na vyeo, kila mahali na kila wakati na vile vile mantiki ya wajinga na waigaji.

Kesho watajua ni nani huyo mwongo mwenye kiburi, kuwa je, ni Swaleh au wale ambao wamemkadhibisha.

Ndio! Watajua karibu kwamba wao ndio wazushi pale Mwenyezi Mungu atakapowapa mtihani wa ngamia, kisha wamchinje na wapate ghadhabu na adhabu ifedheheshayo.

Hakika Sisi tutawapelekea ngamia jike ili kuwajaribu.

Ni mtihani wa kuwapambanua muovu na mwema.

Basi watazame tu na usubiri.

Ngoja kidogo ewe Swaleh na uvumilie maudhi yao, utaona vile watakavyopatwa na adhabu.

Na waambie kwamba maji yatagawanywa baina yao; kila sehemu itahudhuriwa na atakayehusika.

Wape habari kuwa maji yatagawanywa baina yao na ngamia. Siku moja itakuwa yao na na nyingine ya ngamia.

Basi wakamwita mtu wao akaja akamchinja.

Hawakuwa radhi kugawana maji, ndio wakamwita yule muovu wao zaidi ili amchinje ngamia. Akaitikia yule muovu. Mwenyezi Mungu Mtukufu

anasema: “Thamud walikadhibisha kwa sababu ya uovu wao. Alipofanya haraka muovu wao zaidi” (91:11-12). Basi walimchinja ngamia na adhabu ikawashukia.

Wametofautiana katika Makusudio ya neno ‘*taatwa*,’ tulilolifasiri kwa maana ya ‘akaja.’ Kuna waliosema kuwa Makusudio yake ni kuwa yule muovu alikunywa pombe kabla ya kuchinja. Wengine wakasema ni kuchukua ala ya kuchinjia. Sio mbali kuwa Makusudio yake hapa ni kuja bila ya kujali.

Basi ilikuwaje adhabu yangu na maonyo? Yalikuwa ni ya kubomoa.

Kukaririka ni msisitizo wa kuhadharisha na kuonya

Hakika tuliwapelekea ukelele mmoja tu, wakawa kama majani makavu yaliyosagika yaliyo zizini.

Walipigwa na ukelele mmoja tu, wakawa kama majani makavu yaliyovunjikavunjika yanayopeperushwa na upepo.

Mwenye *Al-Manar* anasema: “Mara nyingi neno *Hashim* hutumiwa kwa majani yaliyovunjika vunjika.”

Majani haya anayakusanya mwenye zizi kwa ajili ya wanyama wake. Kwa hiyo basi wasifa huu umekuja kwa njia ya majazi, (kufananisha). sio uhakika

Na hakika tumeifanya Qur’an iwe nyepesi kuikumbuka. Basi je yupo anayekumbuka?

Huenda akanufaika na kukaririka huku mwenye kupotea njia. Kimetangulia kisa cha Hud na Swaleh katika Sura ya Hud.

33. Watu wa Lut waliwakad-
hibisha waonyaji.

﴿ كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالنُّذْرِ ﴿٣٣﴾ ﴾

34. Hakika tuliwapelekea
kimbunga cha vijiwe.
Isipokuwa wafuasi wa Lut.
Tuliwaokoa karibu na
alfajiri.

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا إِلَّا آءَالَ
لُوطٍ نَّجَّيْنَاهُمْ بِسَحَرٍ ﴿٣٤﴾

35. Kwa neema inayotoka kwetu.
Hivyo ndivyo tunavyomlipa
anayeshukuru.

تَعْمَةً مِّنْ عِنْدِنَا كَذَلِكَ نَجْزِي

مَنْ شَكَرَ ﴿٣٥﴾

36. Na hakika yeye aliwaonya
mkamato wetu; lakini
waliyatilia shaka hayo
maonyo.

وَلَقَدْ أَنْذَرَهُمْ بَطْشَتَنَا فَتَمَارَوْا

بِالنُّذْرِ ﴿٣٦﴾

37. Na walimtaka awape wageni
wake, tukayapofua macho
yao. Basi onjeni adhabu na
maonyo yangu!

وَلَقَدْ رَاوَدُوهُ عَنِ صَيفِهِ
فَطَمَسْنَا أَعْيُنَهُمْ فَذُوقُوا عَذَابِي

وَنُذِرْ ﴿٣٧﴾

38. Na iliwafikia asubuhi adhabu
ya kuendelea.

وَلَقَدْ صَبَّحَهُم بُكْرَةً عَذَابٌ

مُسْتَقَرٌّ ﴿٣٨﴾

39. Basi onjeni adhabu na
maonyo yangu!

فَذُوقُوا عَذَابِي وَنُذِرْ ﴿٣٩﴾

40. Na hakika tumeifanya Qur'an iwe nyepesi kuikumbuka. Basi je yupo anayekumbuka?

﴿وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ ﴿٥١﴾﴾

41. Na waonyaji waliwafikia watu wa Firauni.

﴿وَلَقَدْ جَاءَ آلَ فِرْعَوْنَ النُّذُرُ ﴿٥٢﴾﴾

42. Walizikadhibisha Ishara zetu zote, tukawashika mshiko wa Mwenye nguvu, Mwenye uweza.

﴿كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كُلِّهَا فَأَخَذْتَهُمْ أَخْذَ عَزِيزٍ مُّقْتَدِرٍ ﴿٥٣﴾﴾

LUT

Aya 33 – 44

MAANA

Watu wa Lut waliwakadhibisha waonyaji, sawa na walivyokadhibisha watu wa Nuh, A'di Thamud na wengineo. Siri yao ni moja tu, mapambano ya haki na batili na uadilfu na dhulma. Kisha Mwenyezi Mungu (s.w.t.) akabainisha aina ya adhabu iliyowashukia watu wa Lut kwa kusema: **Hakika tuliwapelekea kimbunga cha vijiwe**. Yaani aliwatupia vijiwe vilivyochukuliwa na upepo. Vijiwe hivi ndivyo alivyovitaja Mwenyezi Mungu katika Juzuu hii tuliyonayo (51:33).

Isipokuwa wafuasi wa Lut. Hao tuliwaokoa karibu na alfajiri.

Mwenyezi Mungu alimwokoia Lut na wale waliokuwa pamoja naye, pale alipowatoa usiku kutoka kwenye kijiji ambacho watu wake wamekuwa madhalimu.

Kwa neema inayotoka kwetu. Hivyo ndivyo tunavyomlipa anayeshukuru.

Mwenyezi Mungu alimwadhibu aliyeasi na akamneemesha aliyetii kwa kutumia misingi ya uadilifu. Lakini Razi anasema: “Hata kama wangeliaangamizwa watu wa Lut pia ingelikuwa ni uadilifu.”

Mwenyezi Mungu ndiye mkweli zaidi wa mazungumzo; naye ndiye aliye-sema:

﴿ وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَتِهِ ۗ ﴾

“Na limetimia neno la Mola wako kwa ukweli na uadlifu. Hakuna wa kubadilisha neno lake.” Juz. 8 (6:115).

Yaani uadilifu ni ule uliokwishatimia; vinginevyo ni dhulma.

Na hakika yeye aliwaonya mkamato wetu; lakini waliyatilia shaka hayo maonyo.

Lut aliwahadharisha na adhabu ya Mwenyezi Mungu, lakini wakatia shaka na wakadharau; bali hata walitoa vitisho na

﴿ قَالُوا لَئِن لَّمْ تَنْتَه يَلُوطُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمُخْرَجِينَ ﴾

“Wakasema: kama hutakoma ewe Lut, bila shaka utakuwa miongoni mwa watakaotolewa.” Juz. 19 (26:167).

Na walimtaka awape wageni wake.

Walisikia kuwa kuna wageni kwa Lut, kwa hiyo wakaenda kwake haraka na wakamwambia kwa ufidhuli: tupatie wageni wako tuwafanyie uchafu.

Tukayapofua macho yao.

Yaani Mwenyezi Mungu aliyatia upofu macho yao wasiweze kuwaona, kisha akawapelekea adhabu na akawaambia: **Basi onjeni adhabu na maonyo yangu** ambayo miliyatilia shaka na kuyadharau

Na iliwafikia asubuhi adhabu ya kuendelea.

Iliwafikia adhabu asubuhi, ikaendela hadi ikawamaliza wote.

Basi onjeni adhabu na maonyo yangu!

Haya ameyasema Mwenyezi Mungu (s.w.t.) baada ya adhabu ya kupofuka, kisha akayakariri baada ya adhabu ya mawe

Na hakika tumeifanya Qur'an iwe nyepesi kuikumbuka. Basi je yupo anayekumbuka?

Ameikariri Aya hii, ambaye imetukuka hikima yake, mara nne: Ya kwanza ni baada ya kuashiria kisa cha Nuh, ya pili ni baada ya kisa cha Hud, ya tatu baada ya kisa cha Swaleh na ya nne ni hapa baada ya kisa cha Lut. Lengo ni kupata mazingatio na mafunzo katika kila moja ya visa hivi vine. Kwa sababu ni tosha kabisa katika waadhi na ukumbusho.

Kisa cha Lut kimekwisha tangulia katika sura ya 11, katika Juz.12, na nyinginezo.

Na Waonyaji waliwafikia watu wa Firauni.

Mfano wake ni Aya isemayo:

﴿ ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ ۚ ﴾

“Kisha baada yao tukamtuma Musa na ishara zetu kwa Firauni na wakuu wake” Juz. 9 (7:103)

Walizikadhibisha Ishara zetu zote; nazo zilikuwa tisa; kama anavyose-

ma Mwenyezi Mungu:

﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ ﴿١٥﴾﴾

“Hakika tulimpa Musa Ishara tisa zilizo wazi.” Juz. 15 (17:101).

Mwenyezi Mungu (s.w.t.) amezitaja tano pale aliposema:

﴿فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ وَالضَّفَادِعَ وَالْدَّمَ

﴿٩﴾﴾

“Basi tukawapelekea tufani na nzige na chawa na vyura na damu kuwa ishara mbalimbali, Juz. 9 (7: 133).

Nyingine nne amezitaja katika Aya mbalimbali; nazo ni mkono, fimbo, kufunguka kifundo katika ulimi wa Musa na kupasuka bahari.

Tukawashika mshiko wa Mwenye nguvu Mwenye uweza.

Mwenyezi Mungu (s.w.t.) alimwangamiza Firauni na watu wake majini na hapo mwanzo alikuwa akiwaambia watu wake: Mimi ndiye Mola wenu mkuu. Basi Mwenyezi Mungu akamuonjesha adhabu ya hizaya ya dunia na adhabu ya Akhera ni kubwa zaidi.

43. Je, Makafiri wenu ni bora kuliko hao, au yameandikwa vitabuni kuwa nyinyi mtaachwa?

﴿ أَكْفَارُكُمْ خَيْرٌ مِّنْ أَوْلِيَّكُمْ أَمْ لَكُمْ
بِرَاءَةٌ فِي الزُّبُرِ ﴾

44. Au ndio wanasema: Sisi ni wengi tutashinda?

أَمْ يَقُولُونَ خَنُ جَمِيعٌ مُنْتَصِرٌ ﴿٤٤﴾

45. Wingi wao huu utashindwa, na watasukumwa nyuma.

سَيَهَرُمُ الْجَمْعُ وَيُولُونَ الدُّبُرَ ﴿٤٥﴾

46. Bali Saa ndio miadi yao, na Saa hiyo ni nzito sana na chungu zaidi.

بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ
أُدْهَىٰ وَأَمْرٌ ﴿٤٦﴾

47. Hakika wakosefu wamo katika upotofu na mioto.

إِنَّ الْمَجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسُعُرٍ ﴿٤٧﴾

48. Siku watakapokokotwa Motoni kifudifudi: Onjeni mguso wa Jahannamu!

يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَىٰ
وُجُوهِهِمْ ذُقُوا مَسَّ سَقَرٍ ﴿٤٨﴾

49. Kwa hakika tumekiumba kila kitu kwa kipimo.

إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ﴿٤٩﴾

50. Na amri yetu haikuwa ila ni moja tu, kama kupepesa jicho.

﴿ وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ
بِالْبَصَرِ ﴿٥٠﴾

51. Na bila ya shaka tumekwisha waangamiza wenzenu. Je, yupo anayekumbuka?

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا أَشْيَاعَكُمْ فَهَلْ مِنْ
مُدَّكِرٍ ﴿٥١﴾

52. Na kila kitu walichokifanya kimo vitabuni.

وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الزُّبُرِ ﴿٥٢﴾

53. Na kila kidogo na kikubwa kimeandikwa.

وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُسْتَطَرٌّ ﴿٥٣﴾

54. Hakika wenye takua watakuwa katika Mabustani na mito.

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ ﴿٥٤﴾

55. Katika makalio ya haki kwa Mfalme Mwenye uweza.

فِي مَقْعَدٍ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِكٍ
مُقْتَدِرٍ ﴿٥٥﴾

KILA KITU TUMEKIUMBA KWA KIPIMO

Aya 43 – 55

MAANA

Je, Makafiri wenu ni bora kuliko hao?

Maneno yanaelekezwa kwa Muhammad (s.a.w.). Hao ni watu wa uma zilizotangulia walioangamia kwa sababu ya kufuru na inadi yao. Katika Aya

zilizotangulia Mwenyezi Mungu ametaja aina za adhabu zilizowapata.

Maana ni kuwa nyinyi sio bora zaidi ya tuliowaangamiza; bali nyinyi ni waovu zaidi na wenye uasi zaidi kwa Mwenyezi Mungu. Je, mmejiaminisha yasiwapate yale yaliyowapata wenzenu **au yameandikwa vitabuni kuwa nyinyi mtaachwa?**

Je, Mwenyezi Mungu ameteremsha katika kitabu chochote miongoni mwa vitabu vyake kuwa nyinyi mtasalimika na adhabu yake?

Au ndio wanasema: Sisi ni wengi tutashinda?

Hivi nyinyi mnadai kwa ni kundi kubwa lilisiloshindwa?

Wingi wao huu utashindwa, na watasukumwa nyuma.

Iliposhuka Aya hii washirikina ndio waliokuwa na nguvu, kwa vile walikuwa wengi. Ama waislamu walikuwa ni mmoja mmoja wadhaifu. Mshirikina yeyote alikuwa na uwezo wa kumuudhi Mwislamu.

Lakini hazikupita siku na mambo yakageuka, washirikina wakasukumwa nyuma, Uislamu na waislamu wakawa juu, na ikabainika kwa ukaribu na umbali kuwa kauli yake Mwenyezi Mungu: ‘Wingi wao huu utashindwa,’ kuwa ni kweli. Hii peke yake ni ubainifu mkataa kuwa Mwenyezi Mungu (s.w.t.) anatamka kupitia kwenye ulimi wa Mtume wake mtukufu (s.a.w.).

Bali Saa ya Kiyama ndio miadi yao, na Saa hiyo ni nzito sana na chungu zaidi.

Neno ‘yao,’ linawarudia wote, kuanzia kaumu ya Nuh mpaka makafiri wa Kiarabu ambao walimkadhibisha Muhammad (s.a.w.). Maana ni kuwa kila adhabu iliyowapata makafiri duniani, si chochote kulinganisha na adhabu ya Akhera. Kila balaa isyokuwa Moto hiyo ni salama.

Hakika wakosefu wamo katika upotofu na mioto. Siku watakapokokotwa Motoni kifudifudi waambiwe: Onjeni mguso wa Jahannamu!

Hii ni tafsiri na ubainifu wa kauli yake Mwenyezi Mungu Mtukufu: ‘Na Saa hiyo ni nzito sana na chungu zaidi.’

Watu wa motoni hawatatosheka na vituko vyake tu, bali Malaika wa adhabu watawahamishia kwenye adhabu mbalimbali; kama vile kuvutwa kifudifudi, makomeo ya chuma na mengineyo yasiyoelezeka.

Kwa hakika Sisi tumekiumba kila kitu kwa kipimo.

Aya ya pili inasema:

وَحَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا ﴿١٨﴾

“Na ameumba kila kitu na akakikadiria kipimo.” Juz. 18 (25:2). Ya tatu inasema:

﴿وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ﴾ ﴿١٩﴾

“Na kila kitu kwake ni kwa kipimo.” Juz. 13 (13:8).

Ya nne:

﴿الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّىٰ ﴿٢٠﴾ وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَىٰ ﴿٢١﴾﴾

“Ambaye ameumba akalinganisha sawa na Ambaye amekadiria na akaongoza.” (87:2-3).

Na kuna Aya nyinginezo nyingi zinazofamisha kuwa hakuna kitu chochte kilichopo ila kimekadiriwa kwa kipimo maalum na sifa zisizozidi wala kupungua vile inavyotakikana na kwamba kila kilichomo ndani yake

kitakuwa kimepangwa kwa mpangilio mzuri na kuweka mahali panapolingana na wadhifa na umuhimu wake.

Tukitafuta kilichosababisha hivyo kinachokubalika kiakili, hatupati isipokuwa utashi wa Mwenyezi Mungu ambao uko nyuma ya kila kitu. Anasema Conte: “Maumbile ni kama kazi ya usanii. Kuitolea dalili ya chimbuko lake ni sawa na kutolea dalili athari pale ilipotokea.”

Unaweza kuuliza: Hiwezekani kuwa nidhamu hii imetokana na kazi ya sadfa?

Jibu: Sadfa kama lilivyo jina lake, haiwezekani kukaririka. Kuyafasiri matukio kwa sadfa, itakuwa ni kukimbia. Hayo ni kwa hukumu ya akili na uhalisia. Ndio maana wakasema maulama kuwa, hakimbilii kwenye sadfa ila mwenye kushindwa.

Zaidi ya hayo, kama nadharia hii ingelikuwa sahihi basi ilimu isingelikuwa na maana kabisa. Kwa sababu ilimu ina misingi maalumu; vinginevyo itakuwa si ilimu. Kinyume na sadfa ambayo huwa haina maaudhui maalumu, na kama itakuwa na maaudhui maalum, basi itakuwa nayo siyo sadfa.

Ikiwa sadfa ni batili, basi madhehebu ya wanaosema kuwa maada ndio asilili ya kila kitu nayo yatakuwa ni batili. Ni nani mwenye akili anayeweza kukubali kuwa ulimwengu umepatikana kwa sadfa, kila kilichomo ndani yake ikiwemo kanunui na nidhamu imepatikana kwa sadfa na maada nayo imepatikana kwa sadfa?

Hapa ndio tunakuta tafsiri ya kauli ya msahiri:

“Kila kitu ni ishara kwake kutambulisha umoja wake.”

Pia tafsiri ya aliyesema: “Uwezekano si zaidi ya ulivyo.” Yaani kila kitu kimewekwa mahali panaponasibiana nacho, lau kitaepuka hata kiasi cha

unywele basi itabainika kasoro na upungufu.

Na amri yetu haikuwa ila ni moja tu, kama kupepesa jicho.

Hiki ni kinaya cha kuwa Mwenyezi Mungu (s.w.t.) akitaka kukileta kitu ni kiasi cha kutaka tu, wala habitajii wakati hata ule wa kupepesa jicho au chini yake. Ametaja kupepesa jicho kwa kiasi cha kuleta karibu maana tu.

Kwa maneno ya wanafalsafa ni kuwa mnasaba wa matakwa yake Mwenyezi Mungu kwa anachokitaka ni kama mnasaba wa kupatikana kinachopatikana.

Na bila ya shaka tumekwishawaangamiza wenzenu. Je, yupo anayekumbuka?

Katika wakati uliopita walikuweco wenzenu waliojiona kama mnavyojiona nyinyi enyi washirikina wa kiarabu; wakawakadhibisha mitume wao kama nyinyi mnavyomkadhibisha Muhammad (s.a.w.), Mwenyezi Mungu akawapondaponda kabisa. Basi chukuueni somo kwao kabla ya kuchukuliwa somo nyinyi.

Na kila kitu walichokifanya kimo vitabuni. Na kila kidogo na kikubwa kimeandikwa.

Si kauli wala kitendo, kiwe kidogo au kikubwa kitakuwa kimethibitishwa, kwa aliyekitenda, katika ilimu ya Mwenyezi Mungu. Mwenye faida ni yule anayejihisabu kabla ya kuhisabiwa.

Hakika wenye takua watakuwa katika Mabustani na mito. Katika makalio ya haki kwa Mfalme Mwenye uweza.

Wenye takua ni wale waliojiangalia na wasijiingize kwenye maangamizi kwa kumuasi Mwenyezi Mungu. Wakajihisabu kwa kila dogo na kubwa, wakawa ni wenye kukurubishwa kwa Mwenyezi Mungu.

SURA ARRAHAMAN

ina Aya 78

Kwa jina la Mwenyezi Mungu
Mwingi wa rehema Mwenye kure-
hemu.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. Mwingi wa Rehema.

﴿الرَّحْمَنُ﴾

2. Amefundisha Qur'an.

﴿عَلَّمَ الْقُرْآنَ﴾

3. Amemuumba mtu,

﴿خَلَقَ الْإِنْسَانَ﴾

4. Akamfundisha ubainifu.

﴿عَلَّمَهُ الْبَيَانَ﴾

5. Jua na mwezi ni kwa hisabu.

﴿الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ﴾

6. Na mimea yenye kutambaa, na
miti, inanyenyekea.

﴿وَالنَّجْمُ وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ﴾

7. Na mbingu ameziinua, na
ameweka mizani,

﴿وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ﴾

8. Ili msidhulumu katika mizani.

﴿أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ﴾

9. Na wekeni mizani kwa haki,
wala msipunje katika mizani.

﴿ وَأَقِيمُوا الزَّوْزَانَ بِالْقِسْطِ وَلَا
تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ ﴿٩﴾

10. Na ardhi ameiweka kwa ajili
ya viumbe.

﴿ وَالْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنْعَامِ ﴿١٠﴾

11. Humo yamo matunda na
mitende yenye mafumba.

﴿ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْأَكْمَامِ ﴿١١﴾

12. Na nafaka zenye makapi, na
mrehani.

﴿ وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ وَالرَّيْحَانُ ﴿١٢﴾

13. Basi ni ipi katika neema za
Mola wenu mnayoikanusha
nyinyi wawili?

﴿ فَبِأَيِّ آيَاتِنَا تُكذَّبَانِ ﴿١٣﴾

AMEMUUMBA MTU AKAMFUNDISHA UBAINIFU

Aya 1 – 13

MAANA

Mwingi wa Rehema

Katika sura hii Mwenyezi Mungu (s.w.t.) ametaja neema kadhaa kwa waja wake. Ameanza kwa kwa neno Mwingi wa rehema, kwa vile linaashiria neema na fadhila.

Amefundisha Qur'an.

Yaani ameiteremsha. Qur'an inafana na ulimwengu katika njia kadhaa; miongoni mwazo ni haizi zifutazo:

- * Qur'an ni katika maneno ya Mwenyezi Mungu Mtukufu na ulimwengu umepatakina kwa neno 'Kuwa.'
- * Kila moja kati ya Qur'an na ulimwengu unafahamisha kwa hisia uwezo na ukuu wa Mwenyezi Mungu. Ulimwengu unaonekana kwa macho na Qur'an inasikiwa kwa masikio. Ndio mmoja wa waumini akasema kuwa Mwenyezi Mungu ana vitabu viwili: kimoja kinasomwa na kusikiwa nacho ni Qur'an na kingine kinaonekana na kuguswa nacho ni ulimwengu.
- * Ulimwengu na Qur'an ni katika uweza wa Mwenyezi Mungu pekee yake hakuna anayeweza kuleta mafano wake.
- * Qur'an na ulimwengu ni katika neema kubwa aliyoleta Mwenyezi Mungu (s.w.t.) kwa mtu. Ananeemeka na heri za ardhi na mbingu na anaongoka kwa Qur'an kueleka kwenye raha na wema wa nyumba mbili.

Kwa hiyo Mwenyezi Mungu (s.w.t.) amemneemesha mtu kwa jua, mwezi, ardhi, mvua, upepo, mimea, miti, wanyama na mengineyo yasiyokuwa na mwisho.

Amemuumba mtu. Akamfundisha ubainifu.

Makusudio ya ubainifu ni kila linalofahamisha makusudio ya kutamka, hati kuchora au ishara. Hata hivyo kusema, ndio kiungo muhimu zaidi cha ubainifu na chombo chake ni ulimi ambao ndio kiungo kitiifu zaidi kwa mtu, chenye harakati nyingi zaidi na chepesi. Hakijui kuchoka wala kutaabika. Sifa hizi hazipatikani katika viungo vingine.

Ubainifu, hasa maneno, ni katika neema kuu zaidi. Kwayo mtu anaeleza makusudio yake, kufahamu makusudio ya wengine, kujibizana nao kwa

upendo, kutekeleza haja zake na za wengine.

Ubainifu unabainisha kufuru na imani, inajikita ilimu, fasihi na fani mbalimbali na kujulikana dini. Baadhi ya ulama wanasema: Kila matumizi ya ilimu yanaelezea ubainifu. Hakuna kitu chochote ila kinatumia ilimu.

Jua na mwezi ni kwa hisabu.

Yaani vinakwenda kwa nidhamu kamili na kanuni thabiti. Kwa nidhamu hii ndio yanahifadhika maisha katika ardhi, ikatofautiana misimu na zikajulikana nyakati.

Na mimea yenye kutambaa, na miti, inanyenyekea.

Neno ‘mimea yenye kutambaa’ tumelifasiri kutokana na neno la kiarabu *annajm* kama walivyosema hivyo wafasiri wengi. Kwa sababu Mwenyezi Mungu (s.w.t.) amelitaja pamoja na mti kwa mkabala wa jua na mwezi.

Maana ya kusujudi ni kuwa yote hiyo inafahamisha kuwoko Mwenyezi Mungu na ukuu wake kutokana na usanii wa hali ya juu kabisa. Tazama kifungu cha maneno:

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Na pana kila kitu ila kinamtakasa kwa sifa zake.’ katika Juz. 15 (17:44) .

Na mbingu ameziinua, na ameweka mizani.

Makusudio ya mbingu hapa ni kila kilichomo ndani yake miongoni mwa sayari. Na mizani ni kila hakika ya vitu na vipimo vyake vinavyojulikana; viwe vya kimaada kama vile makopo, mita na mizani au vya kimaana kama vile wahyi na misingi ya kiakili na maumbile.

Vile vile makusudio ni kuwa ulimwengu huu wa maajabu umepangika vizuri. Kwa sababu Mwenyezi Mungu (s.w.t.) ameziweka sayari kwenye

sehemu zake zinapotakikana; kiasi ambacho lau kama sayari itasogea kidogo tu zaidi ya sehemu yake ilipopangiwa, basi nidhamu ya uliwengu ingelivurugika na kubadilika kila kitu.

Pia hakuna jamii inayoweza kuwa sawa isipokuwa kwa kufuata mizani ya maadili.

Ili msidhulumu katika mizani. Na wekeni mizani kwa haki, wala msipunje katika mizani.

Dhulma ni kupora na kunyang'anya, kupunja ni kutotekeleza haki kwa anayestahiki na kuweka mizani kwa haki ni kutojipunja wala kuwapunja wengine. Ni muhali kupatikana utulivu katika jamii itakayopuuza haki na uadilifu.

Kwa muhtasari ni kuwa Aya hii, pamoja na ufupi wake, ni kuwa imeashiria yale yanayotimiza na yanayoweza nidhamu ya ulimwengu na jamii. La kwanza ni nidhamu ya ulimwengu aliyoitimiza Mwenyezi Mungu (s.w.t.) kwa ukamilifu. Ya pili ni nidhamu ya sharia aliyoiwajibisha Mwenyezi Mungu (s.w.t.) kwa waja wake, waichunge na waitekeleze kwa mujibu wake.

Na ardhi ameiweka kwa ajili ya viumbe kuwa ni tandiko na kutafutia maisha. **Humo yamo matunda** mengi na vyakula vinginevyo na vinywaji **na mitende yenye mafumba** yanayopasuka na kutoa matunda yanapofikia kuiva.

Mwenyezi Mungu (s.w.t.) amehusisha kutaja mti wa mtende kutokana na umuhimu wake kwa waarabu wakati huo.¹

Na nafaka zenye makapi.

Nafaka ni kwa ajili ya chakula cha binadamu na makapi ni kwa ajili ya 1. Hata hivyo kuna maoni kuwa bado una umuhimu hadi sasa na baadae kutokana na ubora wa lishe yake yenye faida nyingi za kiafya -Mtarjumu.

wanyama.

Na mrehani kwa ajili ya manukato na kujipamba.

Mrehani ni ule mti maarufu unaoitwa hivyo, lakini imesemekena kuwa makusudio yake hapa ni kila mmea wenye harufu nzuri.

Chakula, matunda na maua yote hayo ni katika heri za ardhi na baraka zake alizowaneemesha Mwenyezi Mungu waja wake, lakini wao wanaishi kwa kuziharibu na ufisadi.

Basi ni ipi katika neema za Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

Wawili hapa anaambiwa jinni na mtu kwa dalili ya kauli yake Mwenyezi Mungu: ‘Kwa ajili ya viumbe,’ inayochanganya aina mbili hizi za viumbe, na pia kauli itakayokuja badae. “Tutawakusudia enyi wazito wawili.”

Maana ni kuwa, je anaweza kukana yeyote, katika majini na watu, neema alizozitaja Mwenyezi Mungu (s.w.t.)? Vipi anaweza kuzikataa na yeye yumo ndani yake?

14. Amemuumba mtu kwa udongo mkavu kama uliookwa.

﴿ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَلٍ
كَالْفَخَّارِ ﴾

15. Na akawaumba majini kwa ulimi wa moto.

﴿ وَخَلَقَ الْجَانَّ مِنْ مَّارِجٍ مِنْ نَارٍ ﴾

16. Basi ni ipi katika neema za Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

﴿ فَبِأَيِّ آيَاتِنَا تُكذِّبَانِ ﴾

17. Mola wa mashariki mbili na wa magharibi mbili.

﴿ رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ ﴾

18. Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili? ﴿فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾
19. Anaziendesha bahari mbili zikutane; مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ ﴿١٠﴾
20. Baina yao kipo kizuizi, haziingiliani. بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَّا يَبْغِيَانِ ﴿١١﴾
21. Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili? ﴿فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾
22. Katika hizo bahari mbili zinatoka lulu na marijani. أَخْرَجُ مِنْهُمَا اللَّوْلُؤَ وَالْمَرْجَاتُ ﴿١٢﴾
23. Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili? ﴿فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾
24. Na ni vyake Yeye hivi viendavyo baharini vilivyoundwa kama vilima. وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنشَآتُ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَمِ ﴿١٣﴾
25. Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili? ﴿فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾
26. Kila kilicho juu yake kitatoweka. ﴿كُلُّ مِّنْ عَلَيْهَا فَاَنِ ﴿١٤﴾﴾

27. Na itabakia dhati ya Mola wako Mwenye utukufu na ukarimu.

﴿ وَيَبْقَىٰ وَجْهَ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ
وَالْإِكْرَامِ ﴿٢٧﴾ ﴾

28. Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

﴿ فَبِأَيِّ آيَاتِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٨﴾ ﴾

29. Vinamwomba Yeye vilivyo katika mbingu na ardhi. Kila siku Yeye yumo katika mambo.

﴿ يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ ﴿٢٩﴾ ﴾

30. Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

﴿ فَبِأَيِّ آيَاتِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٠﴾ ﴾

KILA SIKU YUMO KATIKA MAMBO

Aya 14 – 30

MAANA

Amemuumba mtu kwa udongo mkavu kama uliookwa.

Makusudio ya mtu ni Adam baba wa watu.

Katika Juz. 14 (15: 26 – 31) Tumechanganya Aya nne; ambazo ni:

﴿ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَلٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ ﴿٢٦﴾ ﴾

“Na hakika tulimuumba mtu kutokana na udongo mkavu kwa matope meusi yenye kufinyangwa.” Juz. 14 (15:26).

﴿ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ رَجُلًا ﴾

“Yeye ndiye aliyemuumba mtu kutokana na maji” Juz. 19 (25:54).

﴿ كَمَثَلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴾

“Ni kama mfano wa Adam; alimuumba kutokana na udongo, kisha akamwambia kuwa akawa.” Juz.3 (3:59) .

﴿ هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ ﴾

“Yeye ndiye aliyewaumba kwa udongo.” Juz. 7 (6:2)

Huko tulithibitisha kuwa hakuna njia ya kujua asili ya mtu isipokuwa kwa wahyi utokao kwa aliyemuumba mtu. Na katika Juz. 8 (7:11) tumedokeza majibu ya nadharia ya Darwin.

Na akawaumba majini kwa ulimi wa moto.

Mara nyingi tumesema kuwa tunaamini kuweco majini kwa vile wahyi umeyathibitisha na akili haikani. Katika kufasiri kauli yake Mwenyezi Mungu Mtukufu: “Na majini tumewaumba kwa moto wenye joto kali.” Juz. 14 (15:27), tulisema kuwa wataalamu wamegundua aina ya vidudu ambavyo haviishi isipokuwa katika hewa ya sumu na aina nyingine haiwezi kupata uhai isipokuwa kwenye visima vya mafuta na vitu vinavyowaka.

Maana ni kuwa katika viumbe hai kuna vinavyotokana na maji na vinavyotokana na moto. Vile vile kuna vilivyo katika ulimwengu wa kuonekana na vilivyo kwenye ulimwengu wa ghaibu.

Basi ni ipi katika neema za Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

Ni kwa kuumbwa mtu kutokana na udongo au kuumbwa jini kutokana na ulimi wa moto?

Maana ya ulimi wa moto ni moto bila ya moshi. Nahofia wale wanaolazimisha wahyi uafikiane na sayansi wasiseme kuwa ulimi wa moto ni ishara ya kugunduliwa petroli na sipiriti!

Kukaririka kauli yake Mwenyezi Mungu: “Basi ni ipi katika neema za Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili,” ni kwa kukaririka sababu ambazo ni neema zenye kuulizwa; sawa na unavyoweza kumwambia uliyemsaidia mambo tofauti: Nimekuokoa na adui yako aliyekuweza na nikakupa pesa, sasa ni lipi kati ya haya mawili unalolikataa? Tena nikakusomeshea watoto wako na nikakujengea nyumba, ni lipi kati ya haya mawili unalolikataa?

Kwa hiyo basi hakuna kukaririka wala msisitizo wa kitu kimoja; isipokuwa ni vitu mabalimbali.

Mola wa mashariki mbili na wa magharibi mbili.

Makusudio ya mashariki mbili na magharibi mbili ni mashariki ya jua na mwezi na magharibi ya jua na mwezi. Maana haya ndiyo yanayokuja haraka akilini na si mengineyo.

Hakuna mwenye shaka kwamba uhai mwingi unahitajia kuangaziwa na kuchwewa na jua na mwezi; bali wamesema kuwa maisha hayayezi kuwa ardhini bila ya hivyo.

Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

Je, neema ya kuangaziwa au ya kuchwewa.

Anaziendesha bahari mbili zikutane; baina yao kipo kizuizi, hazi-ingiliani.

Neno Bahari tumelifasiri kutokana na neno la kiarabu *bahr* lenye maana ya maji mengi, yawe tamu au chumvi. Makusudio ya bahari mbili hapa ni maji ya bahari na ya mito. Makusudio ya kizuizi hapa ni uweza wa Mwenyezi Mungu unaofanya zisichanganyike zikageuzana. Tazama tafsiri ya kauli yake Mwenyezi Mungu Mtukufu:

﴿ وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ ﴾

﴿ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَحِجْرًا مَّحْجُورًا ﴾

“Naye ndiye aliyezichanganya bahari mbili, hii ni tamu mno na hii ni chumvi sana, na akaweka kinga kati yake na kizuizi kizuiacho.” Juz. 19 (25:53).

Bahari zina manufaa mengi na faida kwa viumbe wa Mwenyezi Mungu na waja wake.

Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

Ni neema ya bahari au mito au nyingineyo?

Katika hizo bahari mbili zinatoka lulu na marijani.

Wafasiri wengi wametatizika kufasiri Aya hii. Hilo ni kwa kuwa wao walikata kauli kuwa lulu haipatikanai isipokuwa kwenye maji chumvi tu, na Mwenyezi Mungu anasema kuwa inatoka kwenye maji chumvi na maji tamu. Wakatafuta visingizio vya kuleta taawili. Lakini Razi amesema: “Inawezekana vipi kuamua kuwa lulu inatoka baharini tu, ikiwa waliotembea wameshindwa hata kuyajua yaliyoko nchi kavu wataweza kujua yaliyoko majini?”

Ile kuwa wazamiaji hawakutoa lulu isipokuwa baharini, hakulazimishi kuwa haiwezi kupatikana kwingine. Dhahiri ya maneno ya Mwenyezi Mungu ndiyo inayofaa kuzingatiwa kuliko maneno ya watu.”

Sisi tunaunga mkono mantiki hii ya sawa, na inaungwa mkono na Sheikh Maraghi katika tafsiri yake aliposema: “Imethibitika katika ugunduzi wa sasa kwamba, kama inavyotolea lulu kutoka katika maji chumvi, vilevile inaweza kutolewa katika maji tamu. Pia marijani; ingawaje sana sana huwa zinatoka kwenye maji chumvi.”

Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?
Je ni neema hii ndio manyoikadhibisha?

Shia Imamiya wameambiwa kuwa wao wanaitakidi kuwa makusudio ya bahari mbili ni Ali na Fatima, kizuizi ni Muhammad (s.a.w.) na lulu na marijani ni Hasan na Husein.

Mimi kwa wasifu wangu kuwa ni mshia ninakana kabisa madai haya wanayobandikizwa shia na kwamba wao wanaharamisha tafsiri ya undani. Ikiwa atapatikana mwenye rai hiyo basi itakuwa ni rai yake binafsi.

Hii pia inapatikana kwa sunni; kama ilivyoelezwa katika tafsiri zao; ikiwemo *Adduril manthur* ya Suyut wa madhehebu ya Shafiy, anasema: “Ametoa Ibn Mardawayh kutoka kwa Ibn Abbas, kwamba bahari mbili ni Ali na Fatima, kizuizi ni Nabii na lulu na marijani ni Hasan na Husein. Vile vile ameyatoa haya kutoka kwa Anas bin Malik.”

Ya kushangaza zaidi kuliko haya ni yale aliyoyanukuu Ismail Haqqi, katika tafsiri yake *Ruhul-bayan*, kutoka kwa baadhi ya ulama kuwa nusu ya wanane aliowaashiria Mwenyezi Mungu katika kauli yake:

﴿ وَتَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ مَّغْنِيَةً ﴾

“Na wanane juu ya hawa watachukua Arshi ya Mola wako,” (69:17),

kuwa ni Abu Hanifa, Shafiy, Malik na Hambali!

Na ni vyake Yeye hivi viendavyo baharini vilivyoundwa kama vilima.

Maana ni kuwa vyombo vya majini vinatembea kwa manufaa ya watu.

Umetangulia mfano wake katika Aya kadhaa ikiwemo Juz. 21 (31:31).

Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

Je, ni kule kuumbwa kwenu na kuumbwa mali ghafi ya vyombo vya maji-ni au ni kwa kutembea majini n.k.?

Kila kilicho juu yake kitatoweka. Na itabakia dhati ya Mola wako Mwenye utukufu na ukarimu.

Yeye ambaye imetukuka heshima yake, yuko hai kwa dhati yake; kama ambavyo amepatikana kwa dhati yake, na kila mwenye kupatikana kwa dhati hawezi kutoweka wala kubadilika. Yeye Mwenyezi Mungu (s.w.t.) ndio chimbuko la uhai na anayeutoa.

Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

Je, ni utukufu wake au ukarimu wake na yasiyokuwa hayo?

MWENYEZI MUNGU NA MTU NA IBN AL-ARABIY

Muhyiddin Ibn Al-arabiy, katika *Futuhatul-Makkiyya* kuhusiana na kauli yake Mwenyezi Mungu: ‘Mwenye utukufu na ukarimu,’ ana maneno haya yafutayo:

“Hakika Mwenyezi Mungu ameunganisha ukarimu baada ya utukufu, kwa sababu mtu akisikia wasifa wa Mwenyezi wa utukufu bila ya ukarimu, basi atakata tamaa ya kufika kwa Mwenyezi Mungu Mtukufu, kwa vile hajioni kuwa ana nafasi yoyote mbele ya Mtukufu.

“Ndio akaondoa Mwenyezi Mungu dhana hii, kwa mtu, kwa kuuunganisha ukarimu kwenye utukufu, kwa sababu maana ya sifa mbili hizi ni kuwa Mwenyezi Mungu hata kama ni mtukufu, lakini Yeye anamkirimu mtu na kumwanguka kwa jicho la huruma kwa kumfadhili na kumkirimu.

“Mtu akijua nafasi yake hii kwa Mwenyezi Mungu, basi anahisi ukarimu wake na kutambua kuwa lau asingelikuwa ni mkarimu asingelishughulisha

na usaidizi huu. Hapo anazidi kumtukuza Mwenyezi Mungu kwa sababu naye anajikuta ni mtukufu mbele ya Mwenyezi Mungu.”

Tunaunganisha kauli ya Ibn Al-arabi, kwamba mwenye kukana kuweco Mwenyezi Mungu atakuwa ameiangusha nafsi na mazingatio yote na kuikana dhati yake na utukufu wake bila ya kutaka. Kwa sababu atakuwa amemkosea yule aliyemfanya aweko na kumtukuza, na atastahiki adhabu:

﴿ وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا تُجْزَى الَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ إِلَّا مَا كَانُوا

يَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾

“Na Mwenye kutenda uovu hawalipwi wanaotendao uovu ila yale waliyokuwa wakiyatenda.” Juz. 20 (28:84).

Vinamwomba Yeye vilivyo katika mbingu na ardhi.

Makusudio ya kuomba hapa ni mahitajio. Maana ni kuwa viumbe vyote vinamuhitajia Mwenyezi Mungu katika kubakia kwake na katika hali zote; kama vinavyomuhitajia katika asili ya kuweco kwake, na kwamaba Yeye anavisaidia kuweco, lau anaviacha kwa muda wa kupepesa jicho tu, kusingelikuwa na kitu.

Kila siku Yeye yumo katika mambo.

Makusudio ya siku hapa ni wakati bila ya kuwa na mpaka. Maana ni kuwa hakuna chochote kinachokuwa ila kinagura kutoka hali moja hadi nyingine wakati wote. Ndio maana ikasemwa: “Ni muhali kudumu hali.” Na vyenye kuweco vinamuhitajia Mwenyezi Mungu katika hali zote. Mwenye nguvu anamhitajia Yeye katika kubakia nguvu zake, na mdhaifu pia anamhitajia kuondoa udhaifu wake.

Hiyo haimaanishi kuwa mtu aache kuhangakia na kufanya kazi kwa kumwachia Mwenyezi Mungu, hapana! Mwenyezi Mungu (s.w.t.) ameamrisha na akahimiza kuhangaika; ndiye aliyesema:

﴿ وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ ﴿٥٣﴾ ﴾

“Na ya kwamba hatapata mtu ila aliyoyahangaikia.” (53:39).

Maana yake hasa ni kuwa mtu afanye matendo kwa kuamini kuwa nyuma yake kuna nguvu iliyojificha ikimsaidia kufanya kazi na kumwandalia njia ya kufaulu.

Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?
Je, ni huko kuwasaidia kila wakati au ni neema nyinginezo?

31. Tutawakusudia enyi wazito wawili.

﴿ سَنَفْرُغُ لَكُمْ أَيُّهَ الثَّقَلَانِ ﴿٥٤﴾ ﴾

32. Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

﴿ فَبِأَيِّ آءِ الْآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٥﴾ ﴾

33. Enyi makundi ya majini na watu! Mkiweza kupenya kwenye mbingu na ardhi, basi penyeni! Hamtapenya ila kwa madaraka.

يَمَعَشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ إِنَّ
أَسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَنْفُذُوا مِنْ أَقْطَارِ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فَانْفُذُوا ۚ لَآ
تَنْفُذُونَ إِلَّا بِسُلْطَانٍ ﴿٥٦﴾

34. Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

﴿ فَبِأَيِّ آءِ الْآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٥﴾ ﴾

35. Mtapelekewa muwako wa moto na ufukizo; wala hamtanusurika.

يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شَوْاظٌ مِّنْ نَّارٍ
وَمُخَاسٌ فَلَا تَنْتَصِرَانِ ﴿٥٧﴾

36. Basi ni ipi katika neema ya
Mola wenu mnayoikanusha
nyinyi wawili?

﴿ فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴾

37. Itakapopasuka mbingu ikawa
nyekundu kama mafuta.

فَإِذَا أَدْبَقَّتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً

كَالدِّهَانِ ﴿٢٧﴾

38. Basi ni ipi katika neema ya
Mola wenu mnayoikanusha
nyinyi wawili?

﴿ فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴾

فَيَوْمَئِذٍ لَا يُسْأَلُ عَنْ ذَنْبِهِ إِنْسٌ

39. Siku hiyo hataulizwa dhambi
zake mtu wala jini.

وَلَا جَانٌّ ﴿٢٨﴾

40. Basi ni ipi katika neema ya
Mola wenu mnayoikanusha
nyinyi wawili?

﴿ فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴾

41. Watajulikana wakosefu kwa
alama zao, basi watakamatwa
kwa nywele zao za utosi na
kwa miguu.

يُعْرَفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمَاهُمْ

فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَصِي وَالْأَقْدَامِ ﴿٢٩﴾

42. Basi ni ipi katika neema ya

Mola wenu mnayoikanusha ﴿ فَبِأَيِّ آءِآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴾
nyinyi wawili?

43. Hii ndiyo Jahannamu
ambayo wakosefu wakiikad-
hibisha.

هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا
الْمُجْرِمُونَ ﴿

44. Watakuwa wakizunguka
baina ya hiyo na maji ya moto
yanayochemka.

يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمِيمٍ ءَانِ ﴿

45. Basi ni ipi katika neema ya
Mola wenu mnayoikanusha
nyinyi wawili?

﴿ فَبِأَيِّ آءِآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴾

HAMTAPENYA ILA KWA MADARAKA

Aya 31 – 45

MAANA

Tutawakusudia enyi wazito wawili.

Makusudio ya kuwakusudia hapa ni kuwahisabu, na hicho ni kiaga kwa kila mwenye kufanya dhambi katika wazito wawili ambao ni watu na majini.

Katika *Bahru Al-muhit* cha Abu hayan Al-andalusi imeelezwa: “Wameitwa watu na majini kuwa ni wazito kwa sababu ya uzito wao juu ya ardhi. Katika Hadith limetumika neno hilo pale iliposemwa: ‘Hakika mimi

ninawachia vizito viwili: Kitabu cha Mwenyezi Mungu na kizazi changu, Ahlu bayt wangu,' vimeitwa hivyo kwa sababu ya utukufu wao.”

Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?
Je, ni uweza wake wa kufufua na kuhisabu au ni nini?

Hisabu na malipo ni katika neema kubwa kwa viumbe; vinginevyo mwenye kudhulumiwa angelikuwa na hali mbaya zaidi kuliko aliyedhulumu.

Enyi makundi ya majini na watu! Mkiweza kupenya kwenye mbingu na ardhi, basi penyeni! Hamtapenya ila kwa madaraka.

Kabisa hakuna kuokoka na kukutana na Mwenyezi Mungu ila kwa tawfiki inayotoka kwake kwenye toba na kujing’oa kwenye dhambi. Haya ndio makusudio ya kauli yake Mwenyezi Mungu: ‘Ila kwa madaraka.’ Kwa sababu toba ni ngome inayomkinga mwenye kutubia kwa ikhlasi na ghadhabu ya Mwenyezi Mungu na adhabu yake.

Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?
Je, ni uweza wake kwenu au ni hadhari yake au mengine?

Mtapelekewa muwako wa moto na ufukizo; wala hamtanusurika.

Wamesema kuwa muwako hapa, lililofasiriwa kutokana na neno *shuwadh*, ni muwako wa moto bila ya moshi. Na ufukizo, lililotokana na *nuhas* ni moshi bila ya moto.

Vyovyote iwavyo, maana yanayopatikana kutokana na Aya ni kuashiria vituko vya kiyama na machngu yake, na kwamba mkosefu hataokoka na machungu na vituko hivi kwa uombezi wala usaidizi.

Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?
Je, ni adhabu ya mwenye kupituka mipaka au ni nini?

Itakapopasuka mbingu ikawa nyekundu kama mafuta.

Mbingu na vilivyomo ndani yake miongoni mwa sayari vitayeyuka kama yanavyoyeyuka mafuta kwenye moto na rangi ya myeyuko huu itakuwa kama wekundu wa waridi.

Lengo la kufananisha huku na mengineyo yaliyokuja katika Aya nyingine ni kuashiria kuharibika ulimwengu na kubomoka kwake Siku ya Kiyama.

Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

Je, ninani dhalimu mkubwa na muovu zaidi kuliko yule mwenye kukadhibisha ukweli na akaikalia juu haki?

Siku hiyo hataulizwa dhambi zake mtu wala jini.

Tukiunganisha Aya hii na ile isemayo:

“Na wasimamisheni. Hakika hao wataulizwa” Juz. 23 (37:24), inatubainikia kuwa Siku ya Kiyama kuna sehemu watu wataulizwa yale waliyokuwa wakiyafanya na sehemu nyingine hakutakuwa na maswali wala majibu, bali ni kungoja maswali na hisabu. Tazama Juz. 22 (36:55-68).

Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

Je, ni kwa kusimama kuonyeshwa hisabu au ni kusimama kuingoja? Yote hayo ni dhiki na uchungu, hilo halina shaka, lakini malipo ni katika neema itokayo kwa Mwenyezi Mungu kwa vile **Watajulikana wakosefu kwa alama zao, basi watakatwa kwa nywele zao za utosi na kwa miguu.**

Yaani wakosefu watakuwa na alama za kuwatambulisha na kuwapambanua na watu wema, zaidi ya hayo Malaika wa adhabu watawafunga utosi na miguu pamoja na kuwatupa Motoni kifudufudi.

Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?
Katika mawaidha na makanyo?

Hii ndiyo Jahannamu ambayo wakosefu wakiikadhibisha.

Hili ni jawabu sahihi zaidi kwa mwenye kukadhibisha adhabu ya Mwenyezi Mungu, nalo ni kutumbukizwa ndani yake:

﴿وَنَقُولُ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ﴾

“Na tutawaambia wale ambao wamedhulumu: onjeni adhabu ya moto wa Jahannam mliokuwa mkiukadhibisha.” Juz. 22 (34:42).

Watakuwa wakizunguka baina ya hiyo na maji ya moto yanayochemka.

Hiyo ni Jahannam. Maji ya moto ni kinywaji. Kukisifia kuwa kinachemka ni kuonyesha kuwa kinywaji hiki kitafikia kiwango cha joto kiasi ambacho mnywaji atahisi kama kwamba kiko motoni.

Maana ni kuwa hakuna kazi kwa wakosefu isipokuwa kuzunguka baina ya Moto au kunywa kinywaji cha Moto.

Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?
Je, ni adhabu ya Moto au ni kinywaji cha Moto? Yote hayo mawili ni katika neema ya Mwenyezi Mungu, kwa sababu ni hukumu ya uadlifu na upanga wa haki.

46. Na mwenye kuogopa kusimama mbele ya Mola wake atapata Bustani mbili. ﴿٤٦﴾ وَلَمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ
47. Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili? ﴿٤٧﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ذَوَاتَا أَفْنَانٍ ﴿٤٨﴾
48. Zenye matawi yaliyotanda. ﴿٤٨﴾
49. Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili? ﴿٤٩﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ
50. Ndani yake zimo chemchem mbili zinazopita. ﴿٥٠﴾ فِيهِمَا عَيْنَانِ نَجْرِيَانِ ﴿٥١﴾
51. Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili? ﴿٥١﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ
52. Humo katika kila matunda zimo namna mbili. ﴿٥٢﴾ فِيهِمَا مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ زَوْجَانِ ﴿٥٣﴾
53. Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili? ﴿٥٣﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ
54. Wakiegemea matandiko yenye vitambaa vya hariri nzito; na matunda ya Bustani hizo yapo karibu. ﴿٥٤﴾ مُتَكَبِّرِينَ عَلَى فُرْشٍ بَطَائِنُهَا مِنْ إِسْتَبْرَقٍ وَجَنَى الْجَنَّتَيْنِ دَانٍ ﴿٥٥﴾

55. Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili? ﴿ فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴾
56. Humo watakuwamo wanawake watulizao macho; hajawagusa mtu kabla yao wala jini. فِيهِنَّ قَنَّصِرَاتُ الطَّرْفِ لَمْ يَطْمِئِنَّنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ ﴿٥٦﴾
57. Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili? ﴿ فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴾ ﴿٥٧﴾
58. Kama kwamba wao ni yakuti na marijani. كَأَنَّهُنَّ الَّيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ ﴿٥٨﴾
59. Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili? ﴿ فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴾ ﴿٥٩﴾
60. Hakuna malipo ya ihsani ila ihsani? ﴿ هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَنِ إِلَّا الْإِحْسَنُ ﴾ ﴿٦٠﴾
61. Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili? ﴿ فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴾ ﴿٦١﴾
62. Zaidi ya hizo mbili ziko Bustani mbili nyingine. ﴿ وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَّتَانِ ﴾ ﴿٦٢﴾
63. Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili? ﴿ فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴾ ﴿٦٣﴾

64. Za kijani kibivu.

﴿مُدَّاهِمَاتَانِ﴾

65. Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

﴿فَبِأَيِّ آءِ الْآءِ رَبِّكُمَا تُكذِّبَانِ﴾

66. Mna chemchem mbili zinazofurika.

﴿فِيهِمَا عَيْنَانِ نَضَّاخَتَانِ﴾

67. Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

﴿فَبِأَيِّ آءِ الْآءِ رَبِّكُمَا تُكذِّبَانِ﴾

68. Mna humo matunda, na mitende na komamanga.

﴿فِيهَا فَكْهَةٌ وَنَخْلٌ وَرُمَّانٌ﴾

69. Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

﴿فَبِأَيِّ آءِ الْآءِ رَبِّكُمَا تُكذِّبَانِ﴾

70. Wamo wanawake wema wazuri.

﴿فِيهِنَّ خَيْرَاتٌ حِسَانٌ﴾

71. Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

﴿فَبِأَيِّ آءِ الْآءِ رَبِّكُمَا تُكذِّبَانِ﴾

72. Wanawake wazuri wanaotawishwa katika mahema.

﴿حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْحِيَامِ﴾

73. Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

﴿فَبِأَيِّ آءِ الْآءِ رَبِّكُمَا تُكذِّبَانِ﴾

74. Hajawagusa mtu kabla yao wala jini.

﴿ لَمْ يَطْمِئِنَّ أَنْسُ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ ﴾

75. Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

﴿ فَبِأَيِّ آءِ الْآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴾

76. Wameegemea juu ya matakia ya kijani na mazulia mazuri.

﴿ مُتَكِبِينَ عَلَى رَفْرَفٍ خُضِرٍ وَعَبْقَرِيٍّ حِسَانٍ ﴾

77. Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

﴿ فَبِأَيِّ آءِ الْآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴾

78. Limekuwa na baraka jina la Mola wako, Mwenye utukufu na ukarimu.

﴿ تَبَرَّكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِي الْجَلَلِ وَالْإِكْرَامِ ﴾

HAKUNA MALIPO YA HISANI ILA HISANI

Aya 46 – 78

MAANA

Baada ya Mwenyezi Mungu (s.w.t.) kuhofisha na kumpa kiaga yule mwenye kupetuka mipaka na akafanya uovu, sasa anamtuliza yule mwenye takua na akalisadikisha tamko jema, na kumwahidi Pepo iliyo na sifa kubwa kwa chakula chake, kinywaji chake, huri laini wake, miti yake, mito yake, samani zake na vipambo vyake kwa namna ambayo haina mfano wala hatuijui.

Nyingi katika Aya hizi ziko wazi hazihitajii tafsiri; mbali ya kuwa ni kukariri yaliyotangulia. Kwa hiyo tutafupiliza tafsiri ila kukiwa na haja ya kurefusha.

Na mwenye kuogopa kusimama mbele ya Mola wake atapata Bustani mbili.

Makusudio ya kusimama mbele ya Mwenyezi Mungu ni kuwa yeye ni msimamizi wa kila nafsi akijua siri yake na dhahiri yake. Imepokewa kutoka kwa Imam Ja'far Assadiq (a.s.) amesema: “Mwenye kujua kuwa Mwenyezi Mungu anamuona na kusikia anayoyasema, na likamzuia hilo kufanya maovu, atakuwa ameogopa kusimama mbele ya Mola wake.”

Wafasiri wana kauli kadhaa kuhusu maana ya Bustani mbili. Iliyo karibu zaidi na ufahamu ni bustani katika Pepo, kwa sababu neno Pepo limefasiriwa kutoka neno la kiarabu *janna* lenye maana ya bustani. Hilo linatiliwa nguvu na kauli yake Mwenyezi Mungu Mtukufu katika wasifu wake **zenye matawi yaliyotanda**; yaani matawi yenye majani na matunda.

Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?
Je, nyinyi majini na watu mnakanusha neema hizi tulizozitaja.

Kila swali linalokuja kwa tamko hili, basi inayoulizwa ni neema aliyoitaja Mwenyezi Mungu (s.w.t.) kabla ya swali; kwa hiyo hakuna haja ya kutaja na kubainisha kinachouliziwa.

Ndani yake zimo chemchem mbili zinazopita.

Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

Maana yako wazi, lakini pamoja na hayo mfasiri mmoja amesema: kupita maana yake ni kutawanyika. Mwingine akasema: yaani zinapita baina ya miti. Wa tatu akasema chemchem moja inaitwa tasnim na nyingine inaitwa salsabil. Wanne naye akasema: zinapita ni kwa ambaye macho yake

yanatiririka machozi kwa kumhofia Mwenyezi Mungu.

Hakuna chimbuko la tafsiri hizi isipokuwa hamu ya kusema tu. Kwa nini wana hamu ya kusema? Ni kwa vile tu wao ni wafasiri.

Humo katika kila matunda zimo namna mbili.

Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

Tunda moja linaweza kuwa na aina mbili; kama zabibu kavu na mbichi, tende mbichi na za kuiva² na matofaha ya tamu na yasiyokuwa tamu.

Wakiegemea matandiko yenye vitambaa vya hariri nzito; na matunda ya Bustani hizo yapo karibu.

Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

Mfano wake ni Aya isemayo: “Vishada vyake viko karibu.” (69:23).

Humo watakuwamo wanawake watulizao macho; hajawagusa mtu kabla yao wala jini.

Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

Humo, ni humo Peponi; na kabla yao, ni kabla ya hao waume wa Hurilaini. Maana ni kuwa Hurilaini hawataangalia isipokuwa waume zao, pia watakuwa ni bikra kama walivyumbwa.

Kama kwamba wao ni yakuti na marijani kwa urembo na uzuri.

Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

2. Katika lugha ya kiarabu hizi zina majina yake maalumu; kama *inab* na *zabib*, na *tamri* na *rutab* -Mtarjumu.

UJIRA NI HAKI NA ZIADA NI FADHILA

Hakuna malipo ya ihsani ila ihsani?

Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

Kila wanaloliona watu kuwa ni hisani au wema basi kwa Mwenyezi ni hivyo hivyo, kwa Sharti yakuwa lisikataliwe na akili iliyo salama wala kukatazwa na sharia; kama ilivyokuwa wakati wa jahilia, walikuwa wakiona ni wema na jambo zuri kuabudu masanamu na kuwadhulumu wanyonge, hasa wanawake. Mpaka leo hii bado kuna mamilioni ya watu wanaoona ni hisani kuabudu masanamu na watu wakimfanya Mwenyezi Mungu ana watoto na washirika. Hakuna mwenye shaka kuwa hii ni desturi mbaya sana.

Kiwa mtu atafanya jambo na watu wakaliona ni zuri na lisikataliwe na akili na sharia, basi mwenye kuilifanya anastahiki ujira na karama kutoka kwa Mwenyezi Mungu na atamzidisha ziada ya anayostahiki:

﴿ لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ ﴾

“Kwa wafanyao wema ni wema na ziyada.” Juz. 11(10:26).

Kundi katika wanatiolojia wamesema kuwa thawabu kutoka kwa Mwenyezi Mungu kwa tendo la wajibu ni fadhila sio malipo wala haki. Wengine wakasema, bali ni malipo na haki.

Imam Ali (a.s.) anasema: “Ingelikuwa kuna yeyote mwenye haki lakini wengine hawana haki juu yake, ingelikuwa hivyo kwa Mwenyezi Mungu tu peke yake, sio kwa viumbe wake, kutokana na uwezo wake kwa waja wake na kwa uadilifu kwa kila linalopita katika hukumu yake. Lakini amejaalia haki yake kwa waja wake ni kumtii na akajalia malipo yao yawe juu yake, kwa kuwaongezea malipo kwa fadhila na kupanua ile ziyada kwa wanaostahiki.”

Maana yake ni kuwa Mwenyezi Mungu ana haki yake naye anayo haki ya wengine. Hakuna linalofahamisha hivyo kuliko kauli hiyo ya Imama Ali (a.s.).

Kwa hiyo haki ya Mwenyezi Mungu ni kutiwa na waja wake na haki ya watiifu kwake, Yeye ambaye imetukuka hikima yake, ni malipo kulingana na matendo. Zaidi ya hayo ni fadhila kutoka kwake Mwenyezi Mungu Mtukufu.

Hii inaafikiana na hukumu ya kiakili na maumbile, kwani watu wote wanaona ni fadhila na hisani ukimlipa aliyekufanyia kazi zaidi ya malipo yake na stahiki yake. Lakini ukimlipa bila ya ziada wala upungufu basi wewe ni mtekelezaji, lakini sio mhisani wala makarimu.

Zaidi ya hayo Uislamu, kwa misingi yake na matawi yake, unajengeka kwenye fikra ya uadilifu. Na ujira wa kazi ni haki ya wajibu kuitekeleza katika mantiki ya uadilifu na hukumu yake.

Zaidi ya hizo mbili ziko Bustani mbili nyingine.

Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

Yaani katika Pepo kuna kuzidiana kulingana na imani za waumini na kutofautiana na matendo yao. Haya ndiyo yanayopelekea mantiki ya haki na misingi ya uadilifu. Kwa hiyo inatubainikia kuwa Bustani mbili zilizotajwa mwanzo ni za wale wenye imani ya nguvu, wenye kazi iliyo na manufaa zaidi na wenye juhudi zaidi ya wengine, na hizi mbili zilizotajwa sasa ni za walio chini ya hapo.

Za kijani kibivu.

Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

Yaani rangi yake inaeleka weusi kutokana na kuiva sana.

Mna chemchem mbili zinazofurika.

Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

Yaani zinachimbuka maji. Ama zile zilizotajwa mwanzo maji yake yanapita.

Kama ambavyo bustani mbili zilozitajwa mwanzo ni tofauti na zilizotajwa baadae vile vile chemchem.

Mna humo matunda, na mitende na komamanga.

Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

Baadhi ya wafasiri wamesema kuwa tende na komamanga sio matunda ndio maana kukawa na maunganisho. Razi anasema kuwa katika matunda kuna ya Ardhini, kama vile matango n.k. na kuna yaliyo kwenye miti, kama vile tende n.k. Kwa hiyo kuunganisha kunakuwa kwa mahususi kwenye jumla.

Wamo wanawake wema wazuri.

Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

Yaani wazuri wa umbo na tabia.

Wanawake wazuri wanaotawishwa katika mahema.

Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

Mwenye *Majmaul' bayan* anasema maana yake ni kutwawishwa kwenye makuba wanayojengewa wanawake wanaotawa nyumbani. Wengine wakasema kuwa makusudio ni mahema hasa; kwani yako mengine yanashinda majumba kwa uzuri. Kauli hii ndio iliyo karibu na dhahiri ya Aya.

Hajawagusa mtu kabla yao wala jini.

Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

Yaani bado ni bikra. Imetangulia kwa herufi zake katika Aya 56 ya Sura hii.

Wameegemea juu ya matakia ya kijani na mazulia mazuri.

Basi ni ipi katika neema ya Mola wenu mnayoikanusha nyinyi wawili?

Yaani kwenye mito ya kuegemea.

limekuwa na baraka jina la Mola wako, Mwenye utukufu na ukarimu.

Mwenyezi Mungu ana utukufu na ukubwa, ikiwa ni pamoja na ukarimu na fadhila kwa viumbe wake.

Tazama kifungu cha ‘Mwenyezi Mungu na mtu na Ibn A-arabi’. Katika Aya 27 ya sura hii tuliyo nayo.

SURA AL-WAQIA'

Imeshuka Makka

Ina Aya 96

Kwa jina la Mwenyezi Mungu
Mwingi wa rehema Mwenye
kurehemu

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. Litakapotukia hilo Tukio.

﴿ إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ﴿١﴾

2. Hapana cha kukanusha
kutukia kwake.

﴿ لَيْسَ لَوْقَعَتَهَا كَاذِبَةٌ ﴿٢﴾

3. Literemshalo linyanyualo.

﴿ حَافِضَةٌ رَّافِعَةٌ ﴿٣﴾

4. Itakapotikiswa ardhi kwa
mtikiso,

﴿ إِذَا رُجَّتِ الْأَرْضُ رَجًا ﴿٤﴾

5. Na milima itaposagwasagwa,

﴿ وَدُسَّتِ الْجِبَالُ دَسًّا ﴿٥﴾

6. Iwe mavumbi yanayo-
peperushwa.

﴿ فَكَانَتْ هَبَاءً مُنْبَثًّا ﴿٦﴾

7. Na nyinyi mtakuwa namna
tatu.

﴿ وَكُنْتُمْ أَزْوَاجًا ثَلَاثَةً ﴿٧﴾

8. Basi watakuwepo wa kuume;
je, ni yapi ya wa kuume?

﴿ فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ

﴿ الْمَيْمَنَةِ ﴿٨﴾

9. Na wa kushoto; je, ni yapi ya wa kushoto?

﴿ وَأَصْحَابُ الشَّعْمَةِ مَا أَصْحَابُ

الشَّعْمَةِ ﴿٩﴾

10. Na waliotangulia ndio waliotangulia.

وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ ﴿١٠﴾

11. Hao ndio watakaokaribishwa

أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ ﴿١١﴾

12. Katika Bustani zenye neema

فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿١٢﴾

13. Fungu kubwa katika wa mwanzo,

ثُلَّةٌ مِّنَ الْأَوَّلِينَ ﴿١٣﴾

14. Na wachache katika wa mwisho.

وَقَلِيلٌ مِّنَ الْآخِرِينَ ﴿١٤﴾

15. Watakuwa juu ya viti vya fahari vilivyodariziwa.

عَلَىٰ سُرُرٍ مَّوْضُونَةٍ ﴿١٥﴾

16. Wakiviegemea wakielekeana.

مُتَّكِنِينَ عَلَيْهَا مُتَقَابِلِينَ ﴿١٦﴾

17. Watawazunguukia vijana wa milele.

يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ ﴿١٧﴾

18. Kwa vikombe na mabirika na bilauri za vinywaji kutoka chemchem safi.

﴿ بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقٍ وَكَأْسٍ مِّن مَّعِينٍ ﴿١٨﴾

19. Hawataumwa kichwa kwa hivyo wala hawatalewesha.

﴿ لَا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا وَلَا يُنزِفُونَ ﴿١٩﴾

20. Na matunda wayapendayo,

﴿ وَفِكَهَةٍ مِّمَّا يَتَخَيَّرُونَ ﴿٢٠﴾

21. Na nyama ya ndege kama wanavyotamani.

﴿ وَحَمِ طَيْرٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ ﴿٢١﴾

22. Na Mahurulaini.

﴿ وَحُورٌ عِينٌ ﴿٢٢﴾

23. Walio kama mfano wa lulu zilizohifadhiwa.

﴿ كَأَمْثَلِ اللَّوْلُؤِ الْمَكْنُونِ ﴿٢٣﴾

24. Ni malipo kwa waliyokuwa wakiyatenda.

﴿ جَزَاءُ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٤﴾

25. Humo hawatasikia upuzi wala maneno ya dhambi.

﴿ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْتِيهَا ﴿٢٥﴾

26. Isipokuwa maneno ya Salama, Salama.

﴿ إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا ﴿٢٦﴾

LITAKAPOTUKIA TUKIO

Aya 1 – 26

MAANA

Litakapotukia hilo Tukio. Hapana cha kukanusha kutukia kwake.

Makusudio ya tukio hapa ni Kiyama. Katika maisha ya duniani kuna wanaoisadiki Akhera na wanaoikanusha. Lakini ikashafikia wakati wake na kutekelezewa kila nafsi iliyoyachuma, hapo ndio wataikubali na kukiri. Kwanini? Kwa vile tukio lake ndilo **Literemshalo linyanyualo**. Linawainamisha wakosefu na kuwainua wenye takua.

Itakapotikiswa ardhi kwa mtikiso, Na milima itaposagwasagwa, Iwe mavumbi yanayopepushwa.

Mwenyezi Mungu (s.w.t.) anaashiria kuharibika ulimwengu. Ardhi itavunjwawunjwa na tetemeko na majabali yatageuka vumbi.

Na nyinyi mtakuwa namna tatu:

Siku ya Kiyama Mwenyezi Mungu atawakusanya watu na kuwafanya makundi matatu:

Basi watakuwepo wa kuume; je, ni yapi ya wa kuume?

Ni ambao kesho watapewa vitabu vyao kwa mikono yao ya kuume. Mwenyezi Mungu Mtukufu anasema:

﴿ فَأَمَّا مَنْ أَوْتَىٰ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ ۖ فَيَقُولُ هَٰؤُلَاءِ أقرءُوا كِتَابِيَةَ ﴿١٦﴾

إِنِّي ظَنَنْتُ أَنِّي مُلْتَقٍ حِسَابِيَةَ ﴿١٧﴾ فَهُوَ فِي عَيْشَةٍ رَّاضِيَةٍ ﴿١٨﴾

“Na ama atakayepewa kitabu chake kwa mkono wake wa kuume, atasema: Haya someni kitabu changu! Hakika nilijua kuwa nitapokea hisabu yangu.

Basi yeye atakuwa katika maisha ya kuridhiwa.” (69:19-21).

Kundi, hata kama ni katika watakaokoka, lakini sio kama kundi la tatu.

Na wa kushoto; je, ni yapi ya wa kushoto?

Hawa ni wale watakopewa vitabu vyao kwa mikono yao ya kushoto. Mwenyezi Mungu (s.w.t.) anasema:

﴿وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِشِمَالِهِ فَيَقُولُ يَلَيْتَنِي لَمْ أُوتَ كِتَابِيَةَ ۝﴾

﴿وَلَمْ أَدْرِ مَا حِسَابِيَةَ ۝ يَلَيْتَهَا كَانَتْ الْقَاضِيَةَ ۝﴾

“Na ama atakayepewa kitabu chake kwa mkono wake wa kushoto, atase-
ma: laiti nisingelipewa kitabu changu wala nisijue nini hisabu yangu. Laiti
mauti yangelikuwa ni ya kumaliza.” (69:25-27).

Na waliotangulia ndio waliotangulia.

Mwenyezi Mungu (s.w.t.) amesema waliotangulia, lakini hakubainisha wametangulia kwenye jambo gani; hata hivyo amebainisha mahali pengine: “Hakika wale ambao humwogopa Mola wao wanamnyenyekea. Na wale ambao wanaamini ishara za Mola wao. Na wale ambao hawamshirikishi Mola wao. Na wale ambao wanatoa walichopewa na hali nyoyo zao zinaogopa kwa kuwa watarejea kwa Mola wao. Hao ndio wanokimbilia kwenye kheri na ndio watakaotangulia kuzifikia.” Juz. 18 (23: 57-61).

Kwa hiyo basi waliotangulia ni wale wanaomwamini Mwenyezi Mungu peke yake bila ya kuwa na mshirika, na wakaamini siku ya mwisho, wala wasipuuze kumtii kwa kuhofia ghadhabu na adhabu yake, na wakawa wanajitolea mhanga ulio ghali kwa kutaka radhi na thawabu zake.

Hao ndio watakaokaribishwa katika Bustani zenye neema.

Wana hadhi kubwa ya kukaribishwa kwenye utukufu wake mtukuka na wana fungu kubwa la neema yake.

Fungu kubwa katika wa mwanzo, Na wachache katika wa mwisho.

Wametofautiana wafasiri kuwa ni nani hao wa mwanzo, wa mwisho na wachache? Kuna waliosema kuwa makusudio ya wa kwanza ni walioamini na wakatangulia kwenye heri kabla ya Muhammad (s.a.w.). Wengine wakasema wote wa kwanza na wa mwisho ni katika umma wa Muhammad (s.a.w.).

Tuonavyo sisi ni kwamba wa kwanza ni ishara ya zama za uislamu wa dhahabu, pale ulipokuwa na nguvu na madaraka na waislamu wakawa wanauamini kwa kauli na vitendo wakiupigania kwa roho na mali. Na wengine ni ishara ya waumini wachache katika zama za baadae. Kauli hii inasadikishwa na kauli ya Imam Ali (a.s.):

“Zitakuja zama kwa watu haitabakia Qur’an isipokuwa maandishi tu, na Uislamu isipokuwa jina lake. Misikiti yao itajengwa vizuri, lakini itakuwa mibovu ya uongofu. Wakazi wake na waamirishaji wake ndio watakuwa washari zaidi katika watu wa ardhi. Kutoka kwao itatokea fitna na kwao itaishia hatia. Mwenyezi Mungu Mtukufu anasema: “Ninaapa nitawapelekea hawa fitna nimwache mpole hana la kufanya.”

Watakuwa juu ya viti vya fahari vilivyodariziwa.

Vitakuwa vimefuwa kulingana na mili ya watu wa Peponi iliyo myororo na nyuso zenye kunyinyirika.

Wakiviegemea wakielekeana.

Hawana shughuli wala fikra ya familia.

Watawazunguukia vijana wa milele Kwa vikombe na mabirika na

bilauri za vinywaji kutoka chemchem safi.

Vikombe vyenye asali safi, pombe ya ladha kwa wanywaji, mvinyo wenye kusiliwa. Katika kuyapata basi nawashindane wenye kushindana.

Hawataumwa kichwa kwa hivyo wala hawataleweshwa.

Vinywaji hivyo havimwondolei mnywaji akili yake wala hataumwa na kichwa.

Na matunda wayapendayo, na nyama ya ndege kama wanavyotamani. Na Mahurulaini, walio kama mfano wa lulu zilizohifadhiwa.

Kinywaji safi, nyama freshi, matunda aina kwa aina, wanawake wazuri, matandiko na viti. Ni raha na utulivu. Yote hayo **ni malipo kwa waliyo kuwa wakiyatenda** ya heri na masilahi ya umma bila ya riya wala kupigi-wa ngoma au nzumari.

Humo hawatasikia upuzi wala maneno ya dhambi. Isipokuwa maneno ya Salama, Salama.

Watasikia wapi upuzi na porojo na peponi hakuna matamshi isipokuwa heri tu. Yote haya ni ya wale waliotangulia. Ama watu wa kuume Mwenyezi Mungu (s.w.t.) amebainisha fungu lao, katika Aya zifuatazo.

27. Na wa kuume; je, ni yapi ya wa kuume?

﴿ وَأَصْحَابُ الْيَمِينِ مَا أَصْحَابُ

الْيَمِينِ ﴿٢٧﴾

28. Katika mikunazi isiyo na miba,

﴿ فِي سِدْرٍ مَّخْضُودٍ ﴿٢٨﴾

29. Na migomba iliyopangiliwa,

﴿ وَطَلْحٍ مَّنضُودٍ ﴿٢٩﴾

30. Na kivuli kilichotanda,

﴿ وَظِلٍّ مَّمْدُودٍ ﴿٣٠﴾

31. Na maji yanayomiminika,

﴿ وَمَاءٍ مَّسْكُوبٍ ﴿٣١﴾

32. Na matunda mengi;

﴿ وَفِكْهَةٍ كَثِيرَةٍ ﴿٣٢﴾

33. Hayakatiki wala hayakatazwi,

﴿ لَا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ ﴿٣٣﴾

34. Na matandiko yaliyonyanyuliwa.

﴿ وَفُرْشٍ مَّرْفُوعَةٍ ﴿٣٤﴾

35. Hakika Sisi tumewaumba upya.

﴿ إِنَّا أَنْشَأْنَاهُنَّ إِنْشَاءً ﴿٣٥﴾

36. Na tutawafanya bikira,

﴿ فَجَعَلْنَهُنَّ أَبْكَارًا ﴿٦٦﴾

37. Wanaopenda, walio marika.

﴿ عُرُبًا أَتْرَابًا ﴿٦٧﴾

38. Kwa ajili ya watu wa kuume.

﴿ لِأَصْحَابِ الْيَمِينِ ﴿٦٨﴾

39. Fungu kubwa katika wa mwanzo.

﴿ ثَلَاثَةٌ مِّنَ الْأَوَّلِينَ ﴿٦٩﴾

40. Na fungu kubwa katika wa mwisho.

﴿ وَثَلَاثَةٌ مِّنَ الْآخِرِينَ ﴿٧٠﴾ ﴾

WA KUUME

Aya 27– 40

MAANA

Na wa kuume; je, ni yapi ya wa kuume?

Baada ya Mwenyezi Mungu (s.w.t.) kutaja karama na neema aliyowaandalia waliotangulia, sasa anataja aliyowaandalia wale walio chini yao kuume. Amewaita wa kuume, kwa vile watapewa vitabu vyao kwa mikono yao ya kuume, kama ilivyotangulia kuelezwa. Hili lifutalo ndilo fungu lao katika Pepo.

Katika mikunazi isiyo na miba, na migomba iliyopangiliwa; yaani ndizi zilizopandana **Na kivuli kilichotanda** kisichokuwa na muda

Na maji yanayomiminika bila ya kukatika.

Na matunda mengi kwa idadi na aina.

Hayakatiki wala hayakatazwi,

Miti ya duniani inazaa kwa msimu na mtunda yanakuwa ni ya mwenye mti tu, akimpa anayemtaka. Lakini miti ya Akhera matunda yake ni ya kudumu na yanatumiwa na kila mtu.

Na matandiko yaliyonyanyuliwa.

Yaani vitanda vya juu. Ajabu ni kauli ya mfasiri mmoja aliyesema urefu wa kitanda kwenda juu ni masafa ya miaka mia tano.

Hakika Sisi tumewaumba Mahurulaini upya, Na tutawafanya bikira wanaopenda waume zao, walio marika.

Mwenyezi Mungu (s.w.t.) amewaandalia watu wa kuume wanawake bikra, wanaowapenda waume zao na wote wakiwa na umri mmoja.

Mfasiri mmoja amekadiria umri wao kuwa miaka 33. na kimo cha dhiraa sitini kwa dhiraa saba; sawa na alivyokuwa Adam, kulingana na kauli yake mfasiri huyo.

Lengo la kuashiria haya ni kutanabahisha kuwa baadhi ya tafsiri haifai kuzitegemea, kwa sababu ni kusema bila ya ujuzi.

Kwa ajili ya watu wa kuume.

Mwenyezi Mungu (s.w.t.) amekariri kwa kiasi cha kusisitiza kwamba aliyoyataja ni ya watu wa kuume.

Fungu kubwa katika wa mwanzo na fungu kubwa katika wa mwisho.

Maneno yanaanza tena, kwamba watu wa kuumeni kuna waliokuwa katika zama zilizotangulia na wengine wa zama zitakazokuja; nao kwa kawaida

watakuwa ni wachache kuliko watu wa kushoto:

﴿ وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّاكِرُونَ ﴾

“Ni wachache katika waja wangu wanaoshukuru.” Juz. 22 (34:13).

41. Na wa kushoto; je, ni yapi ya wa kushoto.

﴿ وَأَصْحَابُ الشَّمَالِ مَا أَصْحَابُ الشَّمَالِ ﴾

الشَّمَالِ

42. Katika upepo wa moto, na maji yanayochemka.

﴿ فِي سَمُومٍ وَحَمِيمٍ ﴾

43. Na kivuli cha moshi mweusi.

﴿ وَظِلٍّ مِّنْ تَحْمُومٍ ﴾

44. Si baridi wala starehe.

﴿ لَا بَارِدٍ وَلَا كَرِيمٍ ﴾

45. Hakika hao walikuwa kabla ya haya wakiishi maisha ya anasa.

﴿ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُتْرَفِينَ ﴾

46. Na walikuwa wakishikilia kiapo kikubwa.

﴿ وَكَانُوا يُصْرُونَ عَلَى الْغَنِيِّ الْعَظِيمِ ﴾

47. Na walikuwa wakisema: Tutakapokufa na tukawa udongo na mifupa, ati ndio tutafufuliwa?

﴿ وَكَانُوا يَقُولُونَ أَإِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظْمًا إِئِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ﴾

﴿ ﴾

48. Au baba zetu wa zamani?

﴿أَوَّابًا وَأَنَا الْوَلِيُّ﴾

49. Sema: Hakika wa zamani na wa mwisho,

﴿قُلْ إِنَّ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ﴾

50. Bila ya shaka watakusanywa kwa wakati wa siku maalumu.

﴿لَمَجْمُوعُونَ إِلَىٰ مِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ﴾

51. Kisha nyinyi, mliopotea, mnaokadhibisha,

﴿ثُمَّ إِنَّكُمْ أَيُّهَا الضَّالُّونَ الْمَكْذِبُونَ﴾

52. Kwa yakini mtakula mti wa Zaqqum.

﴿لَأَكْلُونَ مِنْ شَجَرٍ مِّن زَقُّومٍ﴾

53. Na kwa huo mtajaza matumbo.

﴿فَمَا لَعُونَهَا أَبْطُونُ﴾

54. Na juu yake mtakunywa maji yanayochemka.

﴿فَشَرِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْحَمِيمِ﴾

55. Tena mtakunywa kama wanavyo kunywa ngamia wenye kiu.

﴿فَشَرِبُونَ شُرْبَ الْهَلِيمِ﴾

56. Hii ndiyo karamu yao Siku ya Malipo.

﴿هَذَا نَزْلُهُمْ يَوْمَ الدِّينِ﴾

NA WA KUSHOTO**Aya 41 – 56****MAANA****Na wa kushoto; je, ni yapi ya wa kushoto.**

Mwenyezi Mungu (s.w.t.), kwanza, ametaja malipo makubwa aliyowandalia waliotangulia, kisha rehema na thawabu alizowaandalia wa kuume. Sasa, katika Aya hizi tulizo nazo anataja aina kwa aina ya adhabu itakayowapata watu wa kushoto; miongoni mwazo ni kuwa wao watakua **katika upepo wa moto, na maji yanayochemka**. Upepo wa moto utavutwa ndani ya mwili na kuchemsha nyama na damu na watakunywa maji yanayochemka tumboni.

Na kivuli cha moshi mweusi.

Neno moshi mweusi tumelifasiri kutokana na neno la kiarabu *yahmum* ambalo pia lina maana ya weusi tititi wa kitu chochote na pia moshi mwingi. Maana yanafaa kwa moja wapo au yote pamoja

Si baridi wala starehe.

Ni kivuli lakini hakileti baridi wala kuinga joto, sawa na anayekimbilia kwenye mchanga wa kuchoma.

Hakika hao walikuwa kabla ya haya wakiishi maisha ya anasa.

Walipetuka mipaka wakawafanyia uovu waja wa Mwenyezi Mungu na miji yao; wakapora riziki za viumbe na wakastarehe kadiri walivyotaka, kuanzia mavazi ya gharama, chakula kitamu, kinywaji kinachoshuka hadi makazi ya fahari. Basi malipo mbele ya Mwenyezi Mungu yamekuwa ni adhabu ya kuungua, kinywaji cha moto, chakula cha zaqqum, upepo wa

kuunguza na kivuli ni moshi.

Na walikuwa wakishikilia kiapo kikubwa.

Imesemekana kuwa ni madhambi makubwa. Lakini kauli ya kiapo chao cha uongo kuwa hakuna ufufuo wala malipo, ndiyo iliyo karibu; kama alivyowasimulia Mwenyezi Mungu (s.w.t.) pale aliposema: Na wanaapa kwa Mwenyezi Mungu kwa viapo vyao vya nguvu (kwamba) Mwenyezi Mungu hatawafufua wafu.” Juz. 14 (16:38).

Kiapo chao hiki ni matokeo ya shirki yao, kwa hiyo basi inafaa kufasiri Aya tuliyo nayo kwa maana ya shirki.

Na walikuwa wakisema: Tutakapokufa na tukawa udongo na mifupa, ati ndio tutafufuliwa? Au baba zetu wa zamani?

Walisema, kwa madharau, kuwa kweli mchanga unaweza kugeuka kuwa mtu? Wamesahau kuwa Mungu aliwaumba kutokana na mchanga kisha tone la manii.

Sema: Hakika wa zamani na wa mwisho, bila ya shaka watakusanywa kwa wakati wa siku maalumu.

Waambie ewe Muhammad! Ndio, Mwenyezi Mungu atawakusanya kesho viumbe ili kuchambua hisabu na malipo ya matendo. Au kama Mwenyezi Mungu angeliwaacha tu hivi hivi bila ya makemeo wala maswali, angelikwa ni dhalimu na anayefanya mchezo. Ametukuka sana Mwenyezi Mungu na wanayoyasema madhalimu.

Umetangulia mfano wake katika Aya kadhaa; zikiwemo: Juz. 13 (13:5), Juz. 15 (17:49) na Juz. 18 (23:81-83).

Kisha nyinyi, mliopotea, mnaokadhibisha,

Mmepotea mkaacha njia ya haki, mkaikanusha haki na mkabishana kijinga, basi malipo yenu **kwa yakini mtakula mti wa Zaqqum. Na kwa huo**

mtajaza matumbo.

Sisi hatujui mti huu na kuna mengi tusiyoyajua, lakini tuna uhakika kuwa unaashiria, adhabu mbaya. Mwenyezi Mungu (s.w.t.) amefananisha mashada yake na vichwa vya shetani. Tazama Juz. 22 (37:62).

Na juu yake mtakunywa maji yanayochemka.

Chakula chao ni kichungu kuliko shubiri, kinanuka kuliko mzoga na kinywaji chao ni chumvi.

Tena mtakunywa kama wanavyokunywa ngamia wenye kiu.

Neno kiu tumelifasiri kutokana na neno la kiarabu *him* ambalo lina maana ya ngamia mwenye kiu au ugonjwa wa kiu kisichokwisha.

Hii ndiyo karamu yao Siku ya Malipo.

Hii ni ishara ya hali ya watu wa kushoto. Siku ya malipo ni siku ya kiyama. Karamu ni chakula na kinywaji anachoandaliwa anayekuja. Ni karamu mbaya ya kinywaji, kivazi na hata malazi. Fauka ya hayo mikono itafungwa shingoni na kukutanishwa utosi na nyayo. Tunajilinda kwa Mwenyezi Mungu na mwisho mbaya.

57. Sisi tumewaumba; basi
mbona hamsadiki?

﴿مَنْ خَلَقْنَكُمْ فَلَوْلَا تُصَدِّقُونَ﴾

58. Je, mnaiona mnayoitoneza?

﴿أَفَرَأَيْتُمْ مَا تُمْنُونَ﴾

59. Je, mnaiumba nyinyi, au
tunaiumba Sisi?

﴿أَأَنْتُمْ تَخْلُقُونَهُ أَمْ نَحْنُ الْخَالِقُونَ﴾

60. Sisi tumewawekea mauti. Na
Sisi hatushindwi,

﴿مَنْ قَدَرْنَا بَيْنَكُمْ الْمَوْتَ وَمَا

﴿مَنْ بِمَسْبُوقِينَ﴾

61. Kuwaleta wengine badala
yenu na kuwaumba nyinyi
kwa umbo msilolijua.

﴿عَلَى أَنْ نُبَدِّلَ أَمْثَلَكُمْ وَنُنشِئْكُمْ

﴿فِي مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾

62. Na bila ya shaka mlikwisha
jua umbo la kwanza, tena
mbona hamkumbuki?

﴿وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ النَّشْأَةَ الْأُولَىٰ فَلَوْلَا

﴿تَذَكَّرُونَ﴾

63. Je, Mnaona mnayolima?

﴿أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ﴾

64. Je, ni nyinyi mnayoyaotesha au ni Sisi ndio wenye kuotesha?

﴿ءَأَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ حُنُّ
الزَّرْعُونَ﴾

65. Tungelitaka tungeliyafanya mapepe, mkabaki mnastaajabu,

لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ حُطَمًا فَظَلْتُمْ
تَفَكَّهُونَ﴾

66. Hakika sisi tumegharamika.

﴿إِنَّا لَمُغْرَمُونَ﴾

67. Bali sisi tumenyimwa.

﴿بَلْ حُنَّ مُحْرَمُونَ﴾

68. Je, mnayaona maji mnayoyanywa?

﴿أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ﴾

69. Je, ni nyinyi mnayoyateremsha kutoka mawinguni au ni Sisi ndio wenye kuyateremsha?

﴿ءَأَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ أَمْ حُنُّ
الْمُنْزَلُونَ﴾

70. Tungelipenda tungeliyafanya ya chumvi kali. Basi mbona hamshukuru?

لَوْ نَشَاءُ جَعَلْنَاهُ أُجَاجًا فَلَوْلَا
تَشْكُرُونَ﴾

71. Je, mnauona moto mnaouwasha?

﴿أَفَرَأَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ﴾

72. Ni nyinyi mliouumba mti wake au Sisi ndio Wenye kuuumba?

﴿ءَأَنْتُمْ أَذْشَاتُمْ شَجَرَتَهَا أَمْ خُنُّ الْمُنشُورِ﴾

73. Sisi tumeufanya uwe ni ukumbusho na manufaa kwa wenye kusikiliza.

﴿خُنُّ جَعَلْنَهَا تَذَكْرَةً وَمَتَعَا لِلْمُقْوِينَ﴾

74. Basi lisabihi jina la Mola wako aliye Mkuu.

﴿فَسَبِّحْ بِأَسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ﴾

JE, MNAONA MAKULIMA MNAYOYAPANDA

Aya 57 – 74

MAANA

Sisi tumewaumba; basi mbona hamsadiki?

Waliamini na wakakubali kuwa Mwenyezi Mungu ndiye aliyewaumba, lakini wakakana na kukadhibisha kwamba wao baada ya mauti watarudishwa kwa ajili ya hisabu na malipo. La kwanza kwa itikadi, linawezekana ama la pili kwao ni muhali. Mwenyezi Mungu (s.w.t.) akawarudi kuwa kuanza kuumba na kurudisha baada ya mauti ni hali moja tu, kulingana na uweza wa Mwenyezi Mungu; bali kurudisha ni rahisi zaidi. Kwani kuumba ni kuleta kitu kisichokuwepo kabisa, na kurudisha ni kukusanya viungo vilivyotawanyika.

Kwa hiyo basi inawalazimu moja ya mambo mawili: Ama muamini yote mawili au muyakate yote. Mwenye kuamini moja na akaacha jingine atakuwa amejipinga yeye mwenyewe. Hii inaitwa dalili ya kulazimiana

baina ya vitu viwili, haiepukani na nyingine. Kwa hiyo moja inaitolea dalili nyingine kichanya na kihasi.

Kisha Mwenyezi Mungu (s.w.t.) akapiga mifano ya kuumba kwake inayofahamisha uwezekano wa kuweko ufufuo; kama ifutavyo:-

1.Je, mnaiona mbegu ya uzazi mnayoitoneza? Je, mnaiumba nyinyi, au tunaimba Sisi?

Ni nani aliyewaumba kutokana na manii yenu kuwa mtu aliyekamilika viungo vyake na silika yake. Ni nyinyi au Mwenyezi Mungu? Mmeshusha manii katika mfuko wa uzazi wa mwanamke tu na kazi yenu ikaisha. Ni nani aliyeyageuza manii kuwa pande la damu nalo kuwa pande la nyama kisha kuwa mifupa na mifupa kuvikwa nyama n.k.? Ikiwa mtasema yote hiyo ni kazi ya asili ya maumbile peke yake, tutawauliza: Ni nani aliyeyaleta hayo maumbile? Mkijubu kuwa yamejileta yenyewe, tutawauliza: Ni nani aliyempa mtu uhai, hisia na utambuzi? Mkisema ni hayo maumbile, tutawauliza: Hayo yana uziwi na upofu, na asiyekuwa nacho hawezi kutoa.

Mkiendelea kusema kuwa uhai umetokea kwenye maada bila ya makusudio, nasi tutawaambia kuwa maneno haya nayo yametokea bila ya makusudio. Na akili haikubali tafsiri yoyote ya maisha na nidhamu ya ulimwengu isipokuwa kwa sababu ya kiakili iliyofanya. Na haiwezekani kuweko sababu zizizokuwa na ukomo; vinginevyo kupatikana kusingekuwa na athari.

Sisi tumewawekea mauti.

Mwenye kumiliki mauti ndio huyo huyo anayemiliki uhai.

Na Sisi hatushindwi kuwaleta wengine badala yenu na kuwaumba nyinyi kwa umbo msilolijua.

Hakika Mwenyezi Mungu (s.w.t.) hashindwi, wala hapitwi na lolote; na yeye ni muweza wa kila jambo. Na kwa uweza wake amehamisha kukosekana kwenye kupatikana. Lau Mwenyezi Mungu angelitaka kuwabadilisha waasi kuwa watu wengine wanaomtii, angelifanya hilo wala hakuna wa kulizuia analolitaka.

Hapa kuna makemeo na kiaga kwa yule anayepinga mwito wa haki:

﴿وَإِن تَتَوَلَّوْا يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَلَكُمْ﴾

“Na mkigeuka atawaleta watu wengine badala yenu, nao hawatakuwa kama nyinyi.” Juz. 26 (47:38).

Na bila ya shaka mlikwishajua umbo la kwanza, tena mbona hamkumbuki?

Mmejua kuumbwa kwenu kusikotokana na kitu chochote; sasa je tutashindwa kuvikusanya viungo vyenu na kuvirudisha kama vilivyokuwa baada ya baada ya kutawanyika?

Tafsiri fasaha zaidi ya Aya hii ni kauli ya Imam Ali (a.s.): “Nashangazwa na yule anayepinga ufufuo wa mwisho na hali anaona ufufuo wa kwanza!”

2. Je, Mnaona mnayolima? Je, ni nyinyi mnayoyaotesha au ni Sisi ndio wenye kuotesha?

Mtu anatafuta mbegu, analima anapanda na kumwagilia maji, hilo halina shaka. Lakini hiyo mbegu, miche, maji, ardhi na mengineyo, kama jua na hewa yametoka wapi? Wakisema; yametokana na kitendo cha maada isiyokuwa na akili, nasi tutawajibu: Kauli yenu hiyo inatokana na asiyekuwa na akili.

Tungelitaka tungeliyafanya mapepe, mkabaki mnastaajabu, Mkisema: Hakika sisi tumegharimika.

Yaani tumetaabika sana na kugharimika kutayarisha mashamba na wala hatukunufaika na chochote. Na mtaendelea kusema: **Bali sisi tumenyimwa** riziki. Hakuna kitu kinachotia uchungu kwenye nafsi kuliko kuhisi kunyimwa.

3. Je, mnayaona maji mnayoyanywa? Je, ni nyinyi mnayoteremsha kutoka mawinguni au ni Sisi ndio wenye kuyateremsha?

Mwenyezi Mungu (s.w.t.) anaashiria kuwa Yeye ndiye aliyeleta maumbile yanayosababisha mvua.

Maana ni kuwa maji haya, ambayo ni asili ya uhai, na ambayo mtu hana budi nayo kwa hali yoyote, ni nani aliyesababisha kupatikana kwake na kuyapangilia? Ni nyinyi au ni yule ambaye ameumba kila kitu na akakipangilia?

Mwenyezi Mungu amezindua, kwenye Aya nyingi. kwamba Yeye atafufua wafu; kama anavyoifufua ardhi kwa mvua:

﴿ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ
وَرَبَّتْ إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا لُمُحْيِ الْمَوْتَىٰ إِنَّهُمْ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤١﴾ ﴾

“Na katika Ishara zake ni kwamba unaiona ardhi imetulia, lakini tunapoiteremshia maji mara unaiona inashtuka na kututumka. Bila ya shaka aliyehiusha ardhi ndiye atakayehiusha wafu. Hakika Yeye ni Muweza juu ya kila kitu.” Juz. 24 (41:39).

Tungelipenda tungeliyafanya ya chumvi kali. Basi mbona hamshukuru?

Neno chumvi kali tumelifasiri kutokana na neno la kiarabu *ujaj* lenya maana ya chumvi kali iliyofikia kufanya kitu kiwe kichungu.

Maana ni kuwa lau Mwenyezi Mungu angelitaka angeliyafanya maji kuwa

na chumvi sana yasiyoweza kuwa na manufaa ya kunywewa wala kulimiwa, lakini ameyafanya tamu baridi, kwa ajili ya kuwahurumia. Pamoja na kuwa neema hii inataka kushukuriwa, lakini bado Mwenyezi Mungu anamlipa mwenye kushukuru.

4. Je, mnauona moto mnaouwasha?

Moto ni neema sawa na maji. Lau si huo mtu asingeliweza kupiga hata hatua moja katika maisha yake; mpaka siku yake ya mwisho angelibakia akiishi na wanyama mwituni.

Ni nyinyi mliouumba mti wake au Sisi ndio Wenye kuuumba?

Moto unasabishwa na vitu mbali mabali; miongoni mwavyo ni kuni, makaa ya mawe, mafuta umeme na mengineyo watakayoyagundua wataalamu baadae au wasiyagundue, Mwenyezi Mungu ndiye Mjuzi zaidi.

Umetajwa mti katika Aya kwa njia ya kufananisha tu. Wafasiri wamesema kuwa waarabu walikuwa wakipekecha vijiti kutoa moto, ndio maana Mwenyezi Mungu akaleta mfano unaoendana na maisha ya wakati huo.

Sisi tumeufanya uwe ni ukumbusho na manufaa kwa wenye kusikiliza.

Neno kusikiliza tumelifasiri kutokana na neno *muqwin* ambalo wafasiri wametofatiana katika tafsiri yake. Tabari anasema: “Wametofautiana wafasiri katika maana ya neno *muqwin*. Kuna waliosema ni wasafiri na waliosema ni wasikilizaji.”

Sisi tumchagua wenye kusikiliza kwa vile moto unawanufaisha wasafiri na wasiokuwa wasafiri.

Basi lisabihi jina la Mola wako aliye Mkuu.

Maneno yanaelekezwa kwa Mtume wakikusudiwa watu wote. Maana ni

mtukuze na umtakase Muumba Mkuu na kila yasiyofanana na ukuu wake. Waislamu wanaisoma tasbihi katika rukui zao. Ama kwenye sujudi zao wanasoma tasbihi iliyoko (87:1).

75. Basi naapa kwa maanguko ya nyota.

﴿ فَلَا أَقْسَمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ ﴾

76. Na hakika bila ya shaka hiki ni kiapo kikubwa, lau mngelijua!

﴿ وَإِنَّهُ لَقَسَمٌ لَّو تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ ﴾

77. Hakika hii bila ya shaka ni Qur'an Tukufu,

﴿ إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ ﴾

78. Katika Kitabu kilichohifadhiwa.

﴿ فِي كِتَابٍ مَّكْنُونٍ ﴾

79. Hapana akigusaye ila waliotakaswa.

﴿ لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ ﴾

80. Ni uteremsho unaotoka kwa Mola wa walimwengu wote.

﴿ تَنْزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ﴾

81. Je, ni maneno haya ndiyo nyinyi mnyafanyia udanganyifu?

﴿ أَفَبِعَذَابِنَا أَسْتَفْتُونَ أَفَبِعَذَابِنَا أَسْتَفْتُونَ أَفَبِعَذَابِنَا أَسْتَفْتُونَ ﴾

82. Na mnafanya riziki yenu kuwa mnakadhibisha?

﴿ وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنَّكُمْ تُكَذِّبُونَ ﴾

83. Basi mbona itakapofika
kwenye koo.

﴿ فَلَوْلَا إِذَا بَلَغَتِ الْحُلُقُومَ ﴿٤٦﴾ ﴾

84. Na nyinyi wakati huo
mnatazama,

﴿ وَأَنْتُمْ حِينِيذٍ تَنْظُرُونَ ﴿٤٧﴾ ﴾

85. Na Sisi tuko karibu zaidi naye
kuliko nyinyi, lakini
hamuoni,

﴿ وَخُنْ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِنْ لَا
تُبْصِرُونَ ﴿٤٨﴾ ﴾

86. Na lau kuwa nyinyi hamumo
katika mamlaka,

﴿ فَلَوْلَا إِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ ﴿٤٩﴾ ﴾

87. Kwa nini hamuirudishi, ikiwa
nyinyi mnasema kweli?

﴿ تَرْجِعُونَهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٥٠﴾ ﴾

88. Basi akiwa miongoni mwa
waliokaribishwa.

﴿ فَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُقْرَبِينَ ﴿٥١﴾ ﴾

89. Itakuwa ni raha, na
manukato, na Bustani zenye
neema.

﴿ فَرَوْحٌ وَرَيْحَانٌ وَجَنَّتُ نَعِيمٍ ﴿٥٢﴾ ﴾

90. Na akiwa katika watu wa
kuume.

﴿ وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ أَصْحَابِ الْيَمِينِ ﴿٥٣﴾ ﴾

91. Basi ni Salama kwako uliye
miongoni mwa watu wa
kuume.

﴿ فَسَلِّمْ لَكَ مِنَ أَصْحَابِ الْيَمِينِ ﴿٥٤﴾ ﴾

92. Na ama akiwa katika
waliokadhibisha wapotovu,

﴿ وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُكَذِّبِينَ ﴿٥٥﴾ ﴾

﴿ الضَّالِّينَ ﴿٥٦﴾ ﴾

93. Basi karamu yake ni maji
yanayochemka,

﴿فَنَزَّلْنَا مِنْ حَمِيمٍ﴾

94. Na kutiwa Motoni.

﴿وَتَصَلِيَةٍ حَمِيمٍ﴾

95. Hakika hii ndiyo haki yenye
yakini.

﴿إِنَّ هَذَا لَهُوَ حَقُّ الْيَقِينِ﴾

96. Basi lisabihi jina la Mola
wako aliye Mkuu.

﴿فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ﴾

HAPANA AIGUSAYE ILA WALIOTAKASWA

Aya 75 – 96

**Basi naapa kwa maanguko ya nyota, na hakika bila ya shaka hiki ni
kiapo kikubwa, lau mngelijua!**

LUGHA

Wafasiri wengi wamesema kuwa herufi *la* hapa ni ziyada kiirabu ya nahau; kama ilivyo katika katika Aya ya mwisho ya Juzuu hii tuliyo nayo (57:29) na “Nini kilichokuzuia kumsujudia.” Juz. 8 (8:12). Wengine wamesema kuwa herufi *La* hapa ni ya asili, na kwamba maana yake ni ‘Siapi,’ kwa vile jambo liko wazi nilislohotajia kiapo.

Kauli sahihi ni ya mwanzo, kwa dalili ya kuli yake Mwenyezi Mungu Mtukufu: “Na hakika bila ya shaka hiki ni kiapo kikubwa, lau mngelijua!” inayofahamisha kuwa Mwenyezi Mungu ameapa hasa.

Katika Juz. 23 (37:1), tumesema kuwa Mwenyezi Mungu anaweza kuapia chochote katika viumbe wake, kwa sababu kila kiumbe kinafahamisha

kuweco muumba, ujuzi wake na hikima yake; sikwambii tena ikiwa kina-choapiwa athari yake inaonyesha zaidi mpangilio wa ulimwengu na nidhamu yake na kuhifadhika kwake na kubakia; kama vile kuwekwa nyota sehemu zake na mpangilio wake; kiasi ambacho lau itasogea moja tu kuto-ka sehemu yake kwa nafasi ya unywele mmoja tu, basi kila kitu kitaharabika.

Kauli yake Mwenyezi Mungu Mtukufu: ‘lau mngelijua!’, inaashiria kuwa watu wengi hawajui hakika hii; hasa wale wa zama za mwanzomwanzo.

UISLAMU NA WANAFIKRA WAKUU WA ULAYA

Hakika hii bila ya shaka ni Qur’an Tukufu.

Ndio! Hii ni Qur’an tukufu inayotosheleza miongozo na dalili zote, ni ponyo la ugonjwa wa ujinga na upotevu, inaongoza kwenye vituo vya hesima na salama na ni mkombozi wa vifungo vya dhulma na utumwa.

Siri ya sifa zote hizi na nyinginezo ni kuwa Qur’an inatekeleza mahitajio yote ya maisha, na inafungamanisha dini na matendo, katika maisha ya dunia, kwa ajili ya maisha mazuri ya usawa yasiyokuwa na matatizo wala uadui. Hata wema wa Akhera pia hawezi kuupata ila mwenye ikhlasi na akafanya matendo mema. Kabisa! Hakuna njia ya kwenda kwa Mwenyezi Mungu wala kuokoka isipokuwa kwa matendo yenye kunufaisha:

فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً ۗ وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُتُ فِي الْأَرْضِ ۗ

“Ama povu linakwenda bure; ama kinachowafaa watu hukaa kwenye ardhi.” Juz. 13 (13:17).

Ndio maana Waislamu wamekongamana kwa kauli moja kwamba Mwenyezi Mungu (s.w.t.) hakuweka sharia wala hataweka sharia ila kwa heri ya mtu na masilahi yake, na kwamba haiwezekani kabisa kuweka sharia itakayokuwa na madhara kwa mtu yoyote vyovyote awavyo. Ikiwa

itadaiwa kuwa ni sharia ya Qur'an na haiendani na misingi hii, basi hiyo itakuwa imetokana na ujinga wa wajinga au wasingiziaji wanaobandika mambo.

Aya zinazofahamisha hivyo zinahisabika kwa makumi; miongoni mwazo ni hizi zifuatazo:

Kauli yake Mwenyezi Mungu kupitia Nabii wake Shua'yb:

﴿ إِن أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ ﴾

“Sitaki ila kutengeneza.” Juz. 12 (11:88).

﴿ مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ ﴾

“Mwenyezi Mungu hapendi kuwatia katika taabu lakini anataka kuwatakasu na kutimiza neema yake juu.” Juz.6 (5:6).

﴿ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرءُوفٌ رَحِيمٌ ﴾

“Hakika Mwenyezi Mungu, kwa watu, ni Mpole, Mwenye kurehemu.” Juz. 2 (2:143).

﴿ فَأَقَمَ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا
لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ

لَا يَعْلَمُونَ ﴾

“Basi uelekze uso wako sawa sawa kwenye dini – ndilo umbile la Mwenyezi Mungu alilowaumbia watu. Hapana mabadiliko katika uumbaji wa Mwenyezi Mungu. Hiyo ndiyo dini ya sawa sawa, lakini watu wengi hawajui.” Juz. 21 (30:30).

Huu ndio uhakika wa Uislamu na uhalisia wake, ulio katika kitabu cha Mwenyezi Mungu na ujuzi wake. Hakuna kitu ndani yake isipokuwa kile anachokihitajia mtu kwa silika yake na maumbile safi aliyozaliwa nayo yanayomtofautisha na viumbe vingine vyote, lakini sio kujiingiza kwenye tamaa dhulma uchokozi n.k.

Hakika hii wameigundua wanafalsafa na wanafsihi wengi wa Ulaya. Wakautukuza Uislamu na wakamsifia Mtume (s.a.w.); si kwa lolote ila ni kwa msukumo wa heri, haki na uadilifu.

Lau tungelikuwa na nafasi tungelitaja kauli zao nyingi, lakini yasiyoweza-kana yote hayaachwi yote. Tutachagua kauli za baadhi yao; kama vile: Mjarumani Goeth, Mfaransa Amrtin, Mrusi Tolstoy na Mwingereza Bernad Show. Wote hawa kama unavyoona wanatofautiana katika utamaduni, mwelekeo na jinsia zao.

Goethe alisoma Qur'an, akatambua yaliyomo ndani yake na akaitukuza. Alifanya hafla usiku wa Laylatul-qadr ambao Qur'an iliteremshwa. Alisoma Historia ya Mtume (s.a.w.), akatunga kasida ya Muhammad na akaandika tamthilia ya Muhammad (s.a.w.).

Miongoni mwa kauli zake ni: “Ikiwa Uislamu ni kujisalimisha kwa Mwenyezi Mungu na sio kwenye hawa na matamano, basi tuishi kwenye Uislamu na tufeni kwenye Uislamu.”

Amrtin, Mshairi mkubwa wa Kifaransa, anasema: “Maisha ya Muhammad (s.a.w.) yote yanafahamisha kuwa hakudhamiria kudanganya au kuishi kwenye ubatilifu... Hakika yeye ni mwongozi wa watu kwenye akili na ni muasisi wa dini isiyokuwa na uzushi.”

Tolstoy, mwanafalsafa ya binadamu kutoka Urusi, anasema: “Katika mambo yasiyo na shaka ni kuwa Muhammad ameihudumia jamii kwa huduma tukufu. Inatosha kuwa ni fahari, kwamba yeye ameongoza mamia ya mamilioni kwenye nuru ya haki utulivu na amani na akaupa ubinadamu

njia ya maisha. Hiyo ni kazi kuu ambayo haiwezi isipokuwa yule aliyepewa nguvu na ilhamu kutoka mbinguni.”

Mwanafisihi wa kimataifa kutoka Uingerza, Bernad Show anasema: “Ni lazima isemwe kuwa Muhammad ni mwokozi wa mtu... Mimi ninaamini kwamba lau hivi sasa angelitawala ulimwengu mtu mfano wake, angelifaulu kutatua matatizo kwa namna ambayo ingeuleta ulimwengu kwenye amani na raha... Hakika Muhammad ni mkamilifu zaidi ya watu waliopita na watakaokuja, wala haifikiriwi kupatikana mfano wake katika watakaokuja.”

Kauli ya Show kuwa Muhammad ni mkamilifu zaidi ya watu waliopita na watakaokuja, inamaanisha kuwa risala ya Muhammad (s.a.w.) haifikiwi na risala ya manabii waliotangulia; hata Isa na Ibrahim.

Na aliposema: “Wala haifikiriwi kupatikana mfano wake katika watakaokuja.” Maana yake ni kuwa hakuna yeyote baada ya Muhammad (s.a.w.) anayeweza kuleta jipya lenye faida au manufaa zaidi ya alilolileta Muhammad. Vile vile anamaanisha kuwa mwito wa Muhammad hauhitajii dini wala sharia au nidhamu nyingine; bali hizo nyingine ndizo zinauhita-jia.

Kila mmoja wetu anajua kuwa Bernad Show ni katika wanafikra wakubwa wa ulaya aliyetokea katika karne ya ishirini, karne ya maendeleo ya atom na anga; na kwamba ushahidi wake huu ni matokeo ya utafiti mrefu, fikra ya kina na upembuzi yakinifu.

Ushuhuda huu wa Bernad ni ibara au tafsiri nyingine ya kauli yake Mwenyezi Mungu Mtukufu:

﴿ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ ﴾

“Na hatukutuma ila uwe ni rehema kwa walimwengu wote.” Juz. 17 (21:107).

Yaani walimwengu wote kila wakati na kila mahali. Vile vile tafsiri ya kauli yake Mwenyezi Mungu Mtukufu:

﴿ وَلَٰكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ ﴾

“Bali ni Mtume wa Mwenyezi Mungu na mwisho wa mitume.” Juz. 22 (33:40).

Vile vile ushahidi wa Show, ni dalili mkataa ya ukweli wa waislamu katika itikadi yao, kwamba Muhammad ni mkamilifu zaidi ya watu waliopita na watakaokuja, wala haifikiriwi kupatikana mfano wake katika watakaokuja; kama anavyosema.

Je, baada ya hayo yote wanasemaje vijana wanokana dini ya mababa na mababu zao, kuhusiana na kauli ya Bernad Show? Je, wao wana ujuzi zaidi, wana hamu zaidi ya ubinadamu kuliko yeye au wao wanazungumza kwa kutumia fikra za maadui wa Uislamu na ubinadamu bila ya kujitam-bua?

Katika Kitabu kilichohifadhiwa.

Wametofautiana katika kuhifadhiwa Kitabu. Kuna waliosema kimehifadhiwa na mchanga na vumbi; kama ilivyoelezwa katika *Tafsir Attabari*. Wengine wakasema kimehifadhiwa katika *Lawh mahfudh*.

Tuonavyo sisi ni kuwa hakuna haja ya mzozo huu, kwa sababu Mwenyezi Mungu (s.w.t.) amebaainisha maana ya hifadhi hii kwa kusema:

Hapana akigusaye ila waliotakaswa. Ni uteremsho unaotoka kwa Mola wa walimwengu wote.

Yaani Qur'an ni wahyi kutoka kwa Mwenyezi Mungu sio kutoka kwa shetani, wala si uchawi au ngano za watu wa kale; kama wanavyodai walahidi.

Wameafikiana wana fikh wa madhehbu kuwa ni haramu kugusa maandishi ya Qur'an isipokuwa kwa aliyetwahara mwenye udhu. Wakatofautiana katika kuiandika na kuisoma kwa asiyekuwa twahara. Hanafi wamesema haifai kuiandika, lakini inajuzu kuisoma kwa moyo. Shafii wakasema haijuzu kuiandika wala kuisoma isipokuwa kama ni kwa kukusudia dhikri; kama kusoma *Bismillah* kwenye chakula. Maliki nao wakasema haijuzu kuiandika, lakini inajuzu kusoma kwa moyo au kwa kuiangalia. Hambali wamesema haijuzu kuiandika, lakini inajuzu kuichukua kwa kuiziba na kizuizi. Shia Imamiyah wamesema si haramu kwa mwenye janaba kusoma Qur'an na inajuzu kuandika, isipokuwa sura nne za Azaim, zenye sijda ya wajib, ambazo ni: Alaq. Annajm, Alif lamim Sajjda na Sajda (96, 53, 41 na 32).

Je, ni maneno haya ndiyo nyinyi mnayafanyia udanganyifu?

Makusudio ya maneno hapa ni Qur'an. Kauli hii inaelekezwa kwa wanafiki ambao walifanya udanganyifu; wakadhihirisha kuikubali Qur'an na nyoyoni wanaikataa.

Na mnafanya riziki yenu kuwa mnakadhibisha?

Makusudio ya riziki hapa ni neema na kukadhibisha ni kuikataa. Maana ni kuwa Qur'an ni neema kwenu kutoka kwa Mwenyezi Mungu enyi wadanganyifu, vipi mnaikabili kwa kuikana na kuikufuru.

Kundi katika wafasiri wamesema: mvua iliponyesha walikuwa wakisema: hii ni kazi ya maumbile, kwa hiyo ikawa huko ni kukufuru neema ya Mwenyezi Mungu, na ndio wakateremshiwa Aya hii.

Lakini kauli hii iko mbali na maana. Kwa sababu mazungumzo yanahusiana na Qur'an si mvua.

Basi mbona itakapofika kwenye koo, na nyinyi wakati huo mnatazama!

Itakapofika kwenye koo ni roho. Hilo limefahamika kutokana na mfumo wa maneno unavyokwenda. Nyinyi wanaambiwa waliokaribu na anayekata roho, awe ni katika jamaa zake au la.

Maana ni mtakuwaje nyinyi wanafiki mmoja wenu akifikiwa na mauti na roho ikafika kooni huku mnamwangualia mkitamani aendelee kuishi, je mtakuwa na uwezo na kumrudishia uhai na afya yake?

Na Sisi tuko karibu zaidi naye kuliko nyinyi, lakini hamuoni.

Naye ni huyo anayekata roho. Maana ni kuwa Mwenyezi Mungu (s.w.t.) anayajua yanayompitia mwenye kukata roho, na jinsi nyinyi mnavyoshindwa kumwoko na mnavyooona uchungu kumkosa, lakini nyinyi hamjui kuwa Mwenyezi Mungu yuko kila mahali kwa ilimu yake na uweza wake.

Na lau kuwa nyinyi hamumo katika mamlaka, kwanini hamuirudishi, ikiwa nyinyi mnasema kweli?

Ikiwa nyinyi mko huru, kama mnavyodai, na hamtaulizwa lolote wala hakuna yoyote anayeweza kuwalazimisha kitu, basi kwanini hamyazuii mauti na mkazirudisha roho kwenye mili yenu? Kwa sababu mnavyomaanisha ni kuwa Mwenyezi Mungu hamiliki mauti, uhai, ufufuo wala hisabu.

Basi akiwa miongoni mwa waliokaribishwa, itakuwa ni raha, na manukato, na Bustani zenye neema.

Mwanzoni mwa sura hii Mwenyezi Mungu (s.w.t.) amewagawanya watu siku ya kiyama kwenye aina tatu, waliotangulia wenye kukaribishwa, watu wa kuume na wa kushoto. Katika Aya hii anataja kuwa mwenye kukata roho akiwa ni katika waliotangulia basi atakuwa mwenye amani na neema ya milele. Aliyowaandalia wenye kutangulia ameyataja katika Aya ya 12 na zinazofuatia katika sura hii tuliyo nayo.

Na akiwa katika watu wa kuume, basi ni Salama kwako uliye miongoni mwa watu wa kuume.

Akiwa mkata roho ni katika aina ya pili ambayo ni watu wa upande wa kuume, basi malaika watampa bishara ya salama na raha.

Mwenyezi Mungu ameyataja aliyowaandalia hawa katika Aya 27 na zinazofutia katika sura hii tuliyo nayo.

Na ama akiwa katika waliokadhibisha wapotovu, basi karamu yake ni maji yanayochemka, na kutiwa Motoni.

Anayekata roho akiwa ni katika aina ya tatu ambao ni watu wa kushoto, basi makazi yake ni Jahannam ambayo ni makazi mabaya kabisa.

Maandalizi ya hawa, Mwenyezi Mungu ameyataja katika Aya 41 na zinazofuatia katika sura hii tuliyo nayo.

Hakika hii ndiyo haki yenye yakini isiyokuwa na shaka yoyote.

Katika baadhi ya vitabu vya kisufi imeelezwa kuwa utambuzi uko mafungu matatu: Utambuzi wa ilimu ya yakini; kama kujua kuweco moto kutokana na moshi unaofuka, kujua kwa jicho la yakini; kama kuuona moto wenyewe hasa na kujua kwa haki ya yakini; kama kuungua kwenye huo moto.

Basi lisabihi jina la Mola wako aliye Mkuu.

Imetangulia kwa herufi zake katika Aya ya 75 ya sura hii.

SURA ALHADID

Imeshuka Madina

Ina Aya 29

Kwa jina Mwenyezi Mungu Mwingi wa rehema Mwenye kurehemu.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. Vinamsabihi Mwenyezi Mungu vilivyo katika mbingu na ardhi. Na Yeye ndiye Mwenye nguvu, Mwenye hikima.

﴿ سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ ۗ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾

2. Yeye ndiye Mwenye ufalme wa mbingu na ardhi. Anahuisha na anafisha. Na Yeye ni Mwenye uweza wa kila kitu.

لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۗ
يُخَيِّئُ وَيُمَيِّتُ ۗ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ﴿٢﴾

3. Yeye ndiye wa Mwanzo na ndiye wa Mwisho, naye ndiye wa Dhahiri na wa Batini, naye ndiye Mjuzi wa kila kitu.

هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ
وَالْبَاطِنُ ۗ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣﴾

4. Yeye ndiye aliyeziumba mbingu na ardhi katika siku sita; kisha akastawi juu ya Arshi. Anayajua yanayoingia katika ardhi, na yanayoteremka kutoka mbinguni, na yanayopanda humo. Naye yuko pamoja nanyi popote mlipo. Na Mwenyezi Mungu ni Mwenye kuyaona mnayoyatenda.

﴿ هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى
عَلَى الْعَرْشِ ۚ يَعْلَمُ مَا يَلْجُ فِي
الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ
مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا ۗ وَهُوَ
مَعَكُمْ أَيَّنَمَا كُنْتُمْ ۗ وَاللَّهُ بِمَا
تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١٠﴾

5. Ufalme wa mbingu na ardhi ni wake. Na mambo yote yanarejeshwa kwa Mwenyezi Mungu.

لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿١١﴾

6. Huuingiza usiku katika mchana, na huuingiza mchana katika usiku. Na Yeye ni Mwenye kuyajua yaliomo vifuni.

يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُؤَلِّجُ النَّهَارَ
فِي اللَّيْلِ ۗ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ
الصُّدُورِ ﴿١٢﴾

7. Muaminini Mwenyezi Mungu na Mtume wake; na toeni katika alivyowafanyia nyinyi

ءَامِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ۗ وَأَنْفِقُوا مِمَّا
جَعَلَكُمْ مُسْتَخْلَفِينَ فِيهِ ۗ فَالَّذِينَ

kuwa ni waangalizi wake. Basi walioamini miongoni mwenu, na wakatoa, wana malipo makubwa.

ءَامِنُوا مِنكُمْ وَأَنْفِقُوا لَهُمْ أَجْرٌ

NDIYE WA MWANZO NA NDIYE WA MWISHO

Aya 1 – 6

Katika Juz. 14 (16:49), Mwenyezi Mungu anasema: “Vinamsujudia Mwenyezi Mungu vilivyomo mbinguni na vilivyomo ardhini.”

Kumsabihi Mwenyezi Mungu na kumsujudia ni kukiri uweza wa Mwenyezi Mungu mtukufu na hikima yake. Kukiri huku kunakua katika hali mbili: Moja ni kwa lugha ya kusema na nyingine ni kwa lugha ya hali. Mtu huwa anatomia hali zote mbili, lakini viumbe vingine visivyoweza kutamka huwa vinasujudi na kusabihi kwa lugha ya hali. Kwa sababu hakuna kiumbe chochote isipokuwa kinafahamisha kuweko mwenye kukifanya na kukipa sura. Tazama Juz. 15 (15:44) kifungu cha ‘Kila kitu kinamsabihi.’

Katika vitabu vya sera, Hadith na Tafsiri imeelezwa kuwa Fatima binti wa Mjumbe wa Mwenyezi Mungu alikuwa akifanya kazi zote za nyumbani yeye mwenyewe, akimuhudumia mumewe na watoto wake. Siku moja akamweleza baba yake hali yake, naye akaona athari ya juhudi yake kwenye mikono yake. Basi akamtaka ampatie mjakazi katika mateka wa vita ili amsaidie kazi za nyumbani. Mtume akasema: sitakupa mjakazi na hali kuna mwingine anafunga tumbo lake kwa njaa. Kisha akaendelea kusema: Unaonaje nikikufahamisha jambo lililo na heri zaidi kuliko mjakazi – kusabihi Mwenyezi Mungu mara 33, kumhimidi mara 33 na kumfanyia takbira mara 34. Fatima akasema: Nimeridhia ewe Mjumbe wa Mwenyezi Mungu. Tasbihi hii inajulikana kwa jina la Tasbih Zahra.

Yeye ndiye Mwenye ufalme wa mbingu na ardhi. Anahuisha na anafisha.

Kama kwamaba muulizaji ameuliza kwanini vikamsabihi Mwenyezi Mungu vilivyo katika ardhi na mbingu?

Na Yeye ni Mwenye uweza wa kila kitu.

Analolitaka hua na asilolitaka haliwi.

Yeye ndiye wa Mwanzo bila ya kuanza kulikokuwa kabla yake na kutoka kwake ndio chanzo cha kila kitu. **Na ndiye wa Mwisho**, bila ya kuweko na ukomo baada yake na kwake Yeye ndio mwisho wa kila kitu.

Naye ndiye wa Dhahiri kwa athari na vitendo sio kwa kuhisiwa. **Na wa Batini**, akili na dhana haziwezi kufikiria hakika yake; isipokuwa anadhihiri kwa athari zake.

Kwenye *Nahjul-balagha* imesemwa: “Sifa njema ni za Mwenyezi Mungu ambaye ameonyesha athari za mamlaka yake na ukuu wa ukubwa wake, zilizozubaisha mboni za macho kwa maajabu yake na kuzuia dhana za nafsi kujua hakika ya sifa zake... amekuwa karibu akawa mbali na amekua juu akawa chini. Kuwa kwake kumetangulia nyakati, na kupatikana kwake kumetangulia kukosekana, na ukale wake umetangulia kuanza.”

Naye ndiye Mjuzi wa kila kitu.

Ni mjuzi wa kila kitu kwa vile ameumba kila kitu.

Yeye ndiye aliyeziumba mbingu na ardhi katika siku sita; kisha akastawi juu ya Arshi.

Makusudio ya siku ni mikupuo, kustawi ni kutawala na arshi ni ufalme. Umetangulia mfano wake katika Juz. 8 (7:54), 11 (10:3), 12 (11:7), 19

(25:59) na 21 (32:4).

Anayajua yanayoingia katika ardhi miongoni mwa hazina, mbegu na maji; hata milipuko ya mabomu ardhini wanayoilipua maadui wa Mwenyezi Mungu na wa ubinadamu, Mwenyezi Mungu anajua hakika yake na atahri yake. Pia anajua lengo lake kuwa ni kutawala waja wa Mwenyezi Mungu na kuwawafanya wawanyenyekee na wakuze viwanda vya silaha

Vile vile Mwenyezi Mungu anayajua **na yanayotoka humo**, ikiwemo mimea wadudu na maji. Hata mafuta pia Mwenyezi Mungu anajua yanatoka kwenye ardhi gani, mikono inayoyatoa, mashirika yanayoyapora na vita vinavyosababishwa nayo.

Na yanayoteremka kutoka mbinguni, yakiwemo maji theluji, nuru na heri nyinginezo. Pia amewajua wale waliokwenda kwenye mwezi ili waweze kupata nyenzo watakayoitumia kuhodhi baraka za mbinguni na kuwanyima waja wa Mwenyezi Mungu; sawa na walivyoifanyia ardhi na heri zake. Lakini Mwenyezi Mungu ambaye imetukuka hikima yake, aliwarudisha nyuma kwa visigino vyao kwenye jaribio la tatu na wakarudi utupu.

Na yanayopanda humo.

Vile vile Mwenyezi Mungu (s.w.t.) anajua yanayoendelea kwenye anga za juu, hata ndege za ujajusi na zile zinazobeba makombora na setilaiti zinazozunguka juu ya ardhi kwa malengo ya kishetani; kama vile ujasusi, na ugaidi kwa walala hoi na kuwapora riziki zao.

Naye yuko pamoja nanyi popote mlipo. Na Mwenyezi Mungu ni Mwenye kuyaona mnayoyatenda. Ufalme wa mbingu na ardhi ni wake. Na mambo yote yanarejeshwa kwa Mwenyezi Mungu.

Huu ni ukemeo na utisho kwa kila taghuti na dhalimu, kuwa matendo yake

yamehifadhiwa mbele ya Mwenyezi Mungu na kwamba amewekwa rahani na atahisabiwa hisabu ya ndani na nzito na kuadhibiwa adhabu chungu.

Huingiza usiku katika mchana, na huingiza mchana katika usiku. Na Yeye ni Mwenye kuyajua yaliomo vifuani.

Sayari zinataharaki na misimu inageuka, kuna msimu sehemu ya usiku inachukuliwa na mchana na mwingine mchana unachukuliwa na usiku na pia kuna siku unakuwa sawa usiku na mchana. Umetangulia mfano wake katika Juz. 3 (3:27), 17 (22:61), 21: (31:29) na 22 (34:13).

8. Na mna nini hata
hamumwamini Mwenyezi
Mungu na hali Mtume
anawaita mumwamini Mola
wenu? Naye
amekwishachukua ahadi yenu,
ikiwa nyinyi ni waumini.

﴿ وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ
وَالرَّسُولِ يَدْعُوكُمْ لِتُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ
وَقَدْ أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ
مُؤْمِنِينَ ﴾

9. Yeye ndiye anayemteremshia
mja wake Aya zinazobainisha
wazi ili awatoe gizani muingie
kwenye nuru. Na hakika
Mwenyezi Mungu kwenu ni
Mpole, Mwenye kurehemu.

هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ عَلَىٰ عَبْدِهِ آيَاتٍ
بَيِّنَاتٍ لِّيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ
إِلَى النُّورِ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَءُوفٌ
رَّحِيمٌ ﴿٥٧﴾

10. Na mna nini hata hamtoi katika Njia ya Mwenyezi Mungu, na hali urithi wa mbingu na ardhi ni wa Mwenyezi Mungu? Hawawi sawa miongoni mwenu wenye kutoa kabla ya Ushindi na wakapigana vita. Hao wana daraja kubwa zaidi kuliko wale waliotoa baadae na wakapigana. Na wote hao Mwenyezi Mungu amewaahidi wema. Na Mwenyezi Mungu anazo habari za mnayoyatenda.

﴿ وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ
 اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
 لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَن أنْفَقَ مِن
 قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَتَلَ ۗ أُولَئِكَ أَعْظَمُ
 دَرَجَةً مِّنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِن بَعْدِ
 وَقَتَلُوا ۗ وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحَسَنَىٰ
 وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٥٦﴾

11. Ni nani atakayemkopesha Mwenyezi Mungu mkopo mwema, ili amrudishie maradufu, na apate ujira mzuri.

مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا
 حَسَنًا فَيُضْعِفُهُ لَهُ ۗ وَ لَهُ أَجْرٌ
 كَرِيمٌ ﴿٥٧﴾

TOENI KATIKA ALIVYOWAFANYA NI WAANGALIZI**Aya 7 – 11****MAANA**

Muaminini Mwenyezi Mungu na Mtume wake; na toeni katika alivyowafanyia nyinyi kuwa ni waangalizi wake. Basi walio amini miongoni mwenu, na wakatoa, wana malipo makubwa.

Mwenyezi Mungu (s.w.t.) amehimiza kutoa na akapendekeza kwa mifumo mbali mbali. Akakemea na kumtishia kwa adhabu kali mwenye kufanya ubahili na akazuia. Miongoni mwa mifumo ya kuhimiza kutoa katika njia ya Mwenyezi Mungu ni Aya hii tuliyo nayo ambayo imeweka sawa imani ya Mwenyezi Mungu na Mtume wake na kutoa.

Usawa huu unaashiria kwamba mwenye kufanya ubahili na akazuia basi amemkufuru Mwenyezi Mungu na Mtume wake kimatendo; hata kama atawamini kinadharia. Vile vile Aya inaashiria kwamba wanachotoa matajiri sio mali yao; isipokuwa wao ni mawakala tu.

Imepokewa riwaya kutoka kwa sahaba mtukufu Abu dharr, kwamba yeye siku moja alitoka na Mtume kuelekea upande wa Uhud. Mtume (s.a.w.) akamwambia: Unauona mlima huu ewe Abu dharr? Akasema: ndio ewe Mtume wa Mwenyezi Mungu. Mimi sipendi kuwa na dhahabu mfano wake, kisha nitoe katika njia ya Mwenyezi Mungu na nife nibakishe kareti mbili. Abu dhar akasema: sio mirundo miwili ya dhahabu ewe mjumbe wa Mwenyezi Mungu! Akasema: Hapana karati mbili³

Tazama kifungu cha maneno ‘Matajiri ni mawakala sio wenyewe’ katika Juz. 4 (3:180).

Na mna nini hata hamumwamini Mwenyezi Mungu na hali Mtume anawaita mumwamini Mola wenu? Naye amekwishachukua ahadi yenu, ikiwa nyinyi ni Waumini.

3karati moja ni sawa na 0.2gm

Makusudio ya ahadi hapa ni amali kutokana na inavyofahamisha dalili mkataa. Dalili hizo ziko nyingi sana, tumetangulia kuzitaja pale tunapofasiri Aya za kilimwengu; miongoni mwazo ni zile tulizozitaja katika Juz. 15 (17:83) kifungu cha ‘Mwenyezi Mungu na ilimu ya chembe hai,’ kama ambavyo tumetaja dalili za utume wa Muhammad (s.a.w.), katika kufasiri Aya zinazoashiria hivyo; ikiwemo tuliyoyataja punde katika Aya ya 77 ya sura iliyopita kwenye juzuu hii tuliyo nayo, kifungu cha ‘Uislamu na wanafikra wakuu wa Ulaya.’

Maana yanayopatikana ya Aya tuliyo nayo ni: vipi nyinyi mnapinga mwito wa Mtume kwenye imani ya Mwenyezi Mungu au kwenye lile linalowapa maisha na hali zimekuwako dalili za kutosha za kuweco Mwenyezi Mungu na umoja wake na ukweli wa Mtume katika mwito wake na unabii wake?

Razi anasema: kutokana na dalili hizo zilivyohukumia wajibu wa kufanya amali, zimekuwa na msisitizo zaidi ya kiapo, ndio maana Mwenyezi Mungu (s.w.t.) akauita ahadi.

Yeye ndiye anayemteremshia mja wake Aya zinazobainisha wazi ili awatoe gizani muingie kwenye nuru.

Mwenyezi Mungu (s.w.t.) amemtuma Muhammad (s.a.w.) kwa hoja za kutosheleza na mawaidha ili awatoe kwenye utuiifu wa shetani kwenda kumtii Mwingi wa rehema – kutoka kwenye upotevu na ufidadi kwenda kwenye uongofu na utengeneo. Mtume akawahofisha na nguvu ya Mwenyezi Mungu na adhabu yake, kama wakipinga, na akawaahidi wema na thawabu nyingi kama wataitikia mwito na kumtii; akawaambia: **Na hakika Mwenyezi Mungu kwenu ni Mpole, Mwenye kurehemu.**

Mwenyezi Mungu ni mpole kwa waja, mwenye huruma, mwema na mkarimu. Anawafanyia upole bila ya wao kujua na kuwaandalia njia ya heri bila ya kudhania na anawaneemesha, lakini wao wanafanya jeuri.

Na mna nini hata hamtoi katika Njia ya Mwenyezi Mungu, na hali

urithi wa mbingu na ardhi ni wa Mwenyezi Mungu?

Mali yote iliyo mikononi mwa mtu ni ya kuazima tu atawaachia wa baada yake. Inaendelea hivi mpaka mtu wa mwisho; akishaondoka atakuwa hana mrithi isipokuwa Mwenyezi Mungu: “Hakika sisi tutairithi ardhi na walio juu yake na kwetu sisi watarejeshwa,” Juz. 16 (19:40).

Ikiwa hali ni hiyo basi ubahili ni wa nini? Kwani kujizuia kutoa katika njia ya Mwenyezi Mungu? Katika *Nahjul-balagha* anasema: “Namshangaa bahili anayeulilia ufukara alioukimbia na unampita utajiri alioutaka. Duniani anaishi maisha ya kifukara na akhera atahisabiwa hisabu ya matajiri.”

Hawawi sawa miongoni mwenu wenye kutoa kabla ya Ushindi na wakapigana vita.

Mkabila wake ni na waliotoa baada ya ushindi wa Makka.

Ufufanuzi wa maana ni kuwa kitu kinaweza kupimwa kwa vipimo na kwa aina; kama vyakula vinywaji, mavazi na vipambo. Thamani ya vitu hivi na mfano wake hukadiriwa kwa kipimo chake na kwa manufaa yake pamoja. Vingine vinapimwa kwa idadi tu; kama vile upigaji kura. Kura ya mjinga na mtaalamu, ya muovu na mwadilifu zote ni sawa katika kumfikisha mgombea kwenye uongozi au bungeni, au kutomfikisha.

Vingine vinapimwa kwa aina tu; kama vile dawa inayopimwa kwa athari ya kuponesha kwake au kinga yake.

Kutoa nako kuko namna kama hii. Mtu anaweza kutoa maelfu kwa ajili ya sehemu ya kuabudu, lakini asiwe na malipo ya yule aliyetoa mkate kumpa mwenye njaa. Ndio maana Mwenyezi Mungu (s.w.t.) akakana usawa wa aliyetoa na akapigana kabla ya ushindi wa Makka na aliyetoa baada ya ushindi wa Makka. Waislamu kabla ya ushindi wa Makka walikuwa na dhiki na haja sana na huku makafiri wakiwa kwenye utajiri na nguvu,

lakini baada ya ushindi ilikuwa kinyume – ukafiri ulidhoofika na Uislamu ukawa na nguvu.

Hao wana daraja kubwa zaidi kuliko wale waliotoa baadae na wakapigana. Na wote hao Mwenyezi Mungu amewaahidi wema. Na Mwenyezi Mungu anazo habari za mnayoyatenda.

Hao ni ishara ya wale waliotangulia. Maana ni kuwa kila mmoja kati ya waliotangulia na waliofuatia ana ujira na thaawabu lakini kwa kutofautiana:

﴿ وَلِكُلِّ دَرَجَةٍ عَمَلٌ وَأَلْيَوْمَ فِيهِمْ أَعْمَالُهُمْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴾

“Na wote watakuwa na daraja zao mbalimbali kwa waliyoyatenda na ili awalipe kwa vitendo vyao.” Juz. 26 (46:19).

Kwa maneno mengine ni kuwa waliotangulia wenye kukaribishwa ndio aina hii ya kwanza ambao Mwenyezi Mungu amewataja katika Aya ya 10 ya sura iliyotangulia. Na watu wa kuume ni katika aina hii ya pili. Mwenyezi Mungu (s.w.t.) amewataja katika Aya ya 67 ya sura hiyo.

Ni nani atakayemkopesha Mwenyezi Mungu mkopo mwema, ili amrudishie maradufu, na apate ujira mzuri.

Makusudio ya kukopesha hapa ni kutoa, kwa sababu Mwenyezi Mungu haihitajii mkopo anajitosheleza. Katika *Nahjul-balagha* kuna maelezo haya: “Mwenyezi Mungu hakuwataka msaada kwa sababu ya unyonge wala hawataki mkopo kwa sababu ya kuishiwa. Anawataka msaada na hali ana majeshi ya mbingu na ardhi na Yeye ni Mwenye nguvu Mwenye hiki-ma. na anawataka mkopo na hali ana hazina za mbingu na ardhi na Yeye ni mwenye kujitosha msifiwa. Ametaka kuwajaribu ni nani mwenye matendo mazuri zaidi kwenu.”

Umetangulia mfano wake na tafsiri yake kwa ufafanuzi katika Juz. 2 (2:245).

12. Siku utakapowaona waumini wanaume na waumini wanawake, nuru yao inakwen-da mbele yao, na kuume kwao: Furaha yenu leo ni Bustani zipitiwazo na mito chini yake kukaa humo milele. Huko ndiko kufuzu kukubwa.

﴿يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
بَسَعَى نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ
وَبِأَيْمَانِهِمْ بُشْرَانُكُمْ الْيَوْمَ جَنَّتٌ
تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ
فِيهَا ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾

13. Siku wanafiki wanaume na wanafiki wanawake wat-apowaambia walioamini: Tuangalieni ili tupate mwangaza katika nuru yenu. waambiwe: Rejeeni nyuma yenu mkaitafute nuru! Utiwe baina yao ukuta wenye mlan-go - ndani yake mna rehema, na upande wake wa nje kuna adhabu.

يَوْمَ يَقُولُ الْمُنْفِقُونَ
وَالْمُنْفِقَاتُ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا
انظُرُونَا نَقْتَسِبْ مِنْ نُورِكُمْ قِيلَ
أَرْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا
فَضُرِبَ بَيْنَهُمْ بِسُورٍ لَهُ بَابٌ
بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ
قَبْلِهِ الْعَذَابُ ﴿٥٥﴾

14. Watawaita wawaambie: Kwani hatukuwa pamoja nanyi? Watawaambia: Ndiyo, lakini mlifitini wenyewe, na mkangojea, na mkatia shaka

يُنَادُوهُمْ أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ قَالُوا
بَلَىٰ وَلَكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ أَنْفُسَكُمْ

na matamano yakawadangan-
ganya, Mpaka ilipokuja amri
ya Mwenyezi Mungu ya na
mdanganyifu akawadanganya
katika Mwenyezi Mungu.

وَتَرَبَّصُّمُ وَأَرْتَبْتُمْ وَعَرَّتْكُمْ الْأَمَانِيُّ
حَتَّىٰ جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ وَعَرَّتْكُمْ بِاللَّهِ
الْغُرُورُ ﴿٥٧﴾

15. Basi leo haitapokelewa kwenu
fidia, Wala kwa wale walio
kufuru. Makaazi yenu ni
Motoni; na ni marejeo maovu
yalioje!

﴿ فَالْيَوْمَ لَا يُؤْخَذُ مِنْكُمْ فِدْيَةٌ
وَلَا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مَأْوَانِكُمُ النَّارُ
هِيَ مَوْلَانِكُمْ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٥٨﴾

NDANI YAKE NI REHMA NA NJE YAKE NI ADHABU

Aya 12 – 15

MAANA

Katika Aya iliyotangulia Mwenyezi Mungu (s.w.t.) amesema kuwa mwenye kuamini na akatoa sabili kwa ajili ya radhi yake Mwenyezi Mungu Mtukufu, atakuwa na ujira mzuri. Sasa hapa anaubainisha ujira huo kwa kusema:

Siku utakapowaona waumini wanaume na waumini wanawake, nuru yao inakwenda mbele yao, na kuume kwao:

Wenye takuwa waliojitolea, dunini walikuwa wakienda kwa mwongozo wa Mola wao. Siku ya hisabu na malipo mwongozo huu wa Mwenyezi Mungu utawaangazia mwanga hasa wa kuhisiwa, kama inavyoashiria Aya kwa neno utawaona na neno kuume kwao; yaani utaona nuru yao kwa

macho yako; kama unavyoona taa anavyoichukuwa mtu mkononi na kuifanya anavyotaka.

Kwa maneno mengine ni kuwa, waliifanyia kazi nuru hii duniani kwa bidii na ikhlasi, wakaikuta Akhera iko mbele yao ikiwangazia masafa.

Furaha yenu leo ni Bustani zipitiwazo na mito chini yake kukaa humo milele. Huko ndiko kufuzu kukubwa.

Kesho waongofu watatoka makaburini mwao na kutembea kwenye mwangaza utakaowafichulia njia ya amani. Na kabla ya kufika mwisho utawajia mwito: Furahini kwa Pepo. Kuna furaha gani zaidi inayoweza kulingana na Pepo ya milele na neema yake? Na ni kufuzu gani kukubwa kuliko huku?

Siku wanafiki wanaume na wanafiki wanawake watapowaambia walioamini: Tuangalieni ili tupate mwangaza katika nuru yenu.

Neno kuangalia tulilolifasiri kutokana na neno la kiarabu *nadhr* lina maana ya kuona kwa macho, kutaamali au kuhurumia⁴. Sio mbali kuwa maana ya kuangalia hapa ni hii ya kuhurumia. Mwenyezi Mungu (s.w.t.) amelitumia neno hili kwa maana haya ya kuhurumia aliposema:

﴿ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ﴾

“Wala Mwenyezi Mungu hatasema nao wala hatawaangalia.” Juz. 3 (3:77).

Waongofu duniani walikuwa kwenye nuru ya Mola wao na Akhera watakuwa hivyo hivyo:

﴿ وَالَّذِينَ اهْتَدَوْا زَادَهُمْ هُدًى وَءَاتَاهُمْ تَقْوَاهُمْ ﴾

“Na ambao wameongoka anawazidishia uongofu wao na anawapa takua yao” Juz.26 (47:17).

4. Hata kwenye lugha ya kiswahili pia kuangalia kuna maana hayo -Mtarjumu

Na wanafiki duniani walikuwa katika viza vya hawaa na mtamano, basi wao siku ya kiyama watakuwa kwenye giza juu ya giza:

﴿وَمَنْ كَانَتْ فِي هَدِيَّةٍ أَعْمَىٰ فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَىٰ وَأَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٧٢﴾﴾

“Na aliyekuwa kipofu katika hii, basi Akhera atakuwa kipofu zaidi na aliyepotea njia.” Juz. 15 (17:72).

Hekima yake Mwenyezi Mungu Mtukufu imetaka wanafiki waone nuru ya waongofu ikiwaangazia mbele yao, ili wazidi uchungu juu ya uchungu; kisha uchungu utazidi pale watakapotaka usaidizi kwa waumini kuwa waende kwenye njia yao **waambiwe: Rejeeni nyuma yenu mkaitafute nuru!**

Hili ndilo jawabu lao: rudini kwa rafiki yenu shetani na mtafute nuru kutoa kwake. Yuko nyuma yenu leo kama alivyokuwa nyuma yenu jana. Nuru hii ni ya yule aliyeifanyia kazi duniani na katika Akhera yake. Mwenye kuyanunua maisha ya dunia kwa Akhera, basi hatatoka katika giza isipokuwa kwenye ubaya zaidi.

Utiwe baina yao ukuta wenye mlango - ndani yake mna rehema, na upande wake wa nje kuna adhabu.

Makusudio ya ukuta ni kizuizi na rehema ni Pepo. Maana ni kuwa Mwenyezi Mungu amewaneemesha waumini kwa Pepo na akawaadhibu wanafiki kwa adhabu ya Moto. Baina ya Pepo na Moto kuna kizuizi kilicho na pande mbili.

Watawaita wawaambie: Kwani hatukuwa pamoja nanyi?

Wanafiki watazungumza kwa lugha ya maneno au lugha ya hali kuwa sisi duniani tulikuwa tukifunga na kuswali na kufanya mliyokuwa mkiyafanya nyinyi, kwanini nyinyi mmeingia Peponi na sisi tukaingia motoni?

Watawaambia: Ndiyo, lakini mlifitini wenyewe.

Makusudio ya kujifitini ni kujiangamiza. Waumini watawajibu, ndio mlikuwa pamoja na sisi mkifunga na kuswali, lakini mliziangamiza nafsi zenu kwa uwongo na unafiki **na mkangojea** balaa iwafike waumini, **na mkatia shaka** kwa Mtume wa Mwenyezi Mungu na kauli zake, **na mata-manio yakawadanganya**, pale mlipodhani kwamba hadaa yenu na unafiki wenu utawavusha salama bila ya hisabu na adhabu.

Mpaka ilipokuja amri ya Mwenyezi Mungu ya kukutana naye kwa hisabu na malipo, **na mdanganyifu akawadanganya katika Mwenyezi Mungu** na mkamsadiki shetani na ahadi yake kuwa mtasalimika na ghadhabu ya Mwenyezi Mungu na adhabu yake.

Basi leo haitapokelewa kwenu fidia, wala kukubaliwa toba wala hamtaweza kuikimbia adhabu:

﴿ فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْ أَحَدِهِمْ مِلَّةٌ مِنَ الْأَرْضِ ذَهَبًا وَلَوْ أُفْتَدَىٰ بِهِ ۗ
 أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٩١﴾ ﴾

“Basi haitakubaliwa kwa yeyote katika wao hata fidia ya dhahabu kwa kujaza ardhi lau angelitoa. Hao watapata adhabu iumizayo, wala hawatakua na wasaidizi.” Juz. 3 (3:91).

Wala kwa wale walio kufuru.

Vile vile haitakubaliwa fidia na toba kutoka kwa wale waliodhihirisha kufuru bila ya kufanya hadaa na unafiki kama nyinyi.

Makaazi yenu ni Motoni.

Hakuna kukimbia wala usaidizi isipokuwa Jahannam **ndio bora kwenu; na ni marejeo maovu yalioje!**

16. Je, bado haujafika wakati kwa walioamini zikanyenyekea nyoyo zao kwa kumkumbuka Mwenyezi Mungu na haki iliyoteremka? Wala wasiwe kama waliopewa Kitabu kabla yao, muda wao ukawa mrefu, kwa hivyo nyoyo zao zikasusuwaa, na wengi wao ni mafasiki.

﴿ أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَسِقُونَ ﴿٦٦﴾

17. Jueni kwamba Mwenyezi Mungu huifufua ardhi baada ya kufa kwake. Tumewabainishia Ishara ili mpate kutia akili.

﴿ أَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا قَدْ بَيَّنَّا لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٦٧﴾

18. Kwa hakika wanaume wanaotoa sadaka, na wanawake wanaotoa sadaka, na wakamkopesha Mwenyezi Mungu mkopo mzuri, watazidishiwa maradufu na watapata ujira mzuri.

﴿ إِنَّ الْمَصْدَقِينَ وَالْمَصْدَقَاتِ وَأَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَعْفُ لَهُمْ وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ ﴿٦٨﴾

19. Na waliomwamini Mwenyezi Mungu na Mitume wake, hao ndio wakweli hasa; Na Mashahidi mbele ya Mola wao, watapata ujira wao na nuru yao. Na waliokufuru na wakakadhibisha Ishara zetu, hao ndio watu wa Motoni.

وَالَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ
 وَأُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ
 وَالشُّهَدَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ
 وَنُورُهُمْ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
 وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ
 الْجَحِيمِ ﴿١٩﴾

JE, BADO HAUJAFIKA WAKATI KWA WALIOAMINI

Aya 16 – 19

MAANA

Je, bado haujafika wakati kwa walioamini zikanyenyekela nyoyo zao kwa kumkumbuka Mwenyezi Mungu na haki iliyoteremka?

Kuunganisha haki iliyoteremka juu ya kumbuka Mwenyezi Mungu ni kwa kitafsiri; kwamba hakuna tofauti baina ya kinachounganishwa na kina-chounganisha isipokuwa matamshi tu. Makusudio ya walioamini ni kundi katika wao.

Kabla ya kuleta ubainifu wa Aya, tunatanguliza maelezo kuwa imani inato-fautiana kwa nguvu na udhaifu. Kuanzia imani inayomwajibisha aliye nayo kuwa maasumu; kama manabii; hadi imani ya uaminifu; kama vile baadhi ya maswahaba, hadi walio na daraja ya chini na kuendela chini zaidi.

Makusudio ya walioamini hapa ni wale waliotosheka na imani ya juu juu sio ya ndani na kwa dhahiri sio kwa hali halisi, wala haliwashughulishi jambo lolote la watu na masilahi ya umma.

Mwenyezi Mungu (s.w.t.) amelizindua kundi hili la waumini kwenye Aya za jihadi alizoziteremsha katika Kitabu chake na kuhimiza kufanya uadilifu, kuinusuru haki na watu wake na kuwasuluhishia watu. Amewazindua kwenye hakika ya dini kwa mfumo huu wa upole 'Je, bado haujafika wakati,' ili waweze kusikia na kuwa na akili?

Wala wasiwe kama waliopewa Kitabu kabla yao, muda wao ukawa mrefu, kwa hivyo nyoyo zao zikasusuwaa.

Watu wa Kitabu ni wayahudi na wanaswara. Kususuwaa nyoyo zao ni kinaya cha kugeuka kwao baada ya Musa. Vile vile wanaswara baada ya Isa, basi nanyi waislamu msigeuke baada ya Muhammad (s.a.w.); kama walivyogeuka watu wa Kitab hapo mwanzo. Mfano wa Aya ni kauli yake Mwenyezi Mungu Mtukufu:

﴿وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ

أَنفَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ﴾

“Hakuwa Muhammad ila ni Mtume; wamekwishapita Mitume kabla yake. Je, akifa au akiuliwa mtarudi nyuma? Juz. 4 (3:144)

Na wengi wao ni mafasiki.

Makusudio ya ya wengi ni viongozi wa kiyahudi na kinaswara (kikiristo) walioipotoa Tawrat na Injil kwa kupupia vyeo na chumo.

Jueni kwamba Mwenyezi Mungu huifufua ardhi baada ya kufa kwake.

Wafasiri wengi wamesema kuwa huku ni kufananisha nyoyo zilizosusuwaa na ardhi iliyokufa na kwamba Yeye Mwenyezi Mungu anaipa uhai ardhi

kwa mvua vile vile ataziongoza nyoyo zilizosusuwaa kwa mawaidha.

Tuonavyo sisi ni kuwa huu ni utisho na onyo kwa wale watakaogeuka baada ya Muhammad (s.a.w.) – kwamba Yeye Mwenyezi Mungu Mtukufu atawafufua; sawa na anavyoifufua ardhi, na atawalipa kuritadi kwao baada ya nabii wao.

Maana haya yanatiwa nguvu na kauli yake Mwenyezi Mungu Mtukufu iliyokuja moja kwa moja inayosema: **Tumewabainishia Ishara ili mpate kutia akili.** Hakika nyinyi mtaulizwa siku ya Kiyama yale mliyoyazusha baada ya Mtume wa Mwenyezi Mungu (s.a.w.).

Kwa hakika wanaume wanaotoa sadaka, na wanawake wanaotoa sadaka, na wakamkopesha Mwenyezi Mungu mkopo mzuri, watazidishiwa maradufu na watapata ujira mzuri.

Husomwa bila ya shadda katika herufi *swad* kwa maana ya waumini na husomwa kwa *shadda* kwa maana ya wanaotoa sadaka. Makusudio ya mkopo mwema ni kutoa sadaka kwa ajili ya Mwenyezi Mungu Mtukufu. Kwa hiyo hakuna kukaririka. Makusudio ya ujira mzuri ni kuwa nuru yao iko mbele yao siku ya Kiyama kuongezea mahurilaini makasri n.k. Umetangulia mfano wake katika Aya 11 ya sura hii na Juz. 2 (2:245)

Na waliomwamini Mwenyezi Mungu na Mitume wake, na wakatenda kwa mujibu wa imani yao, **hao ndio wakweli hasa;** yaani waliodumu na ukweli katika imani yao kwa kauli na vitendo, na ukweli ni njia ya uokovu kwa kila maangamizi.

Na Mashahidi mbele ya Mola wao, watapata ujira wao na nuru yao.

Mashahidi ni wale waliouliwa katika njia ya Mwenyezi Mungu. Ama ujira wao mbele ya Mola wao, ameibainisha Mwenyezi Mungu (s.w.t.) kwa kauli yake: “Hakika Mwenyezi Mungu amenunua kwa Waumini nafsi zao na mali zao kwamba wao wapate Pepo, wanapigana katika njia ya

Mwenyezi Mungu, kwa hiyo wanaua na kuuawa. Ni ahadi aliyojilazimisha kwa haki katika Tawrat na Injil na Qur'an."Juz. 11 (9:111).

Ama nuru yao ameiashiria katika Aya ya 12 ya sura hii. Mtume (s.a.w.) anasema: "Hakuna yeyote atayeingia Peponi kisha akapenda kutoka kwenda duniani, hata kama atakuwa na ardhi na vilivyomo ndani yake, isipokuwa shahidi. Atatamani arudi duniani auawe mara kumi, kutokana na karama aliyोजना kwa Mwenyezi Mungu.

Na waliokufuru na wakakadhibisha Ishara zetu, hao ndio watu wa Motoni.

Hii ni desturi ya Qur'an kulinganisha wenye takuwa na wakosefu na thawabu zao na adhabu zao kwa kusudia kupendekeza na kuhadharisha.

Umetangulia mfano wake katika Aya kadhaa; ikiwemo ile iliyo katika Juz.7 (6:32). Dunia inayoshutumiwa katika Kitabu cha Mwenyezi Mungu na kupitia kwa mitume wake, ni ile dunia inayotafutiwa matamano, starehe, mchezo, upuzi, kiburi na kujifaharisha. Ama dunia ambayo haja za wahitaji zinatekelezwa, udhalimu unapingwa na kunufaika ndani ya dunia hiyo na Akhera, basi hiyo haishutumiwi.

20. Jueni ya kwamba maisha ya dunia ni mchezo, na upuzi, na pambo, na kujifaharisha baina yenu na kushindana kwa wingi wa mali na watoto. Ni kama mfano wa mvua ambayo huwafurahisha wakulima mimea yake, kisha hunyauka ukayaona yana rangi ya njano kisha yakawa makapi. Na akhera kuna adhabu kali na maghufira kutoka kwa Mwenyezi Mungu na radhi. Na maisha ya dunia si chochote ila ni starehe ya udanganyifu.

﴿ أَعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَهُوَ وَزِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرْدُهُ مُصْفَرًا ثُمَّ يَكُونُ حُطَمًا وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ ﴾

21. Kimbilieni maghufira ya Mola wenu, na Pepo ambayo upana wake ni kama upana wa mbingu na ardhi, iliyowekewa waliomwamini Mwenyezi Mungu na Mitume wake. Hiyo ndiyo fadhila ya Mwenyezi Mungu, humpa amtakaye. Na Mwenyezi Mungu ni Mwenye fadhila kuu.

سَابِقُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أُعِدَّتْ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ ۚ ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٥٧﴾

22. Hautokei msiba katika ardhi wala katika nafsi zenu ila umekwishaandikwa katika Kitabu kabla hatujaziumba. Hakika hayo kwa Mwenyezi Mungu ni mepesi.

﴿ مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِّن قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٢٢﴾

23. Ili msihuzunike kwa kilicho wapotea, wala msifurahi kwa alichowapa. Na Mwenyezi Mungu hamp endi kila ana y e j i v u n a , anayejifaharisha.

لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿٢٣﴾

24. Ambao wanafanya ubakhili, na wanaamrisha watu wafanye ubakhili. Na anayegeuka, basi Mwenyezi Mungu ni Mwenye kujitosha, Msifiwa.

الَّذِينَ يَبْخُلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ ۗ وَمَنْ يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٢٤﴾

MAISHA YA DUNIA NI MCHEZO NA UPUZI**Aya 20 – 24****MAANA.**

Jueni ya kwamba maisha ya dunia ni mchezo, na upuzi, na pambo, na kujifaharisha baina yenu na kushindana kwa wingi wa mali na wato.

Mwenye kufuatilia Aya za Qur'an yenye hikima, ataona kuwa thawabu za Mwenyezi Mungu zimewekewa wanaoamini, wakatenda mema duniani na wakatekeleza haki na wajibu; na kwamba hakuna nyenzo ya kufikia wema wa Akhera isipokuwa kazi ya manufaa katika maisha ya dunia.

Ni kama mfano wa mvua ambayo huwafurahisha wakulima mimea yake, kisha hunyauka ukayaona yana rangi ya njano kisha yakawa makapi.

Sifa hii inalingana na dunia kwa sababu haiudumu kwenye hali moja. Inakuwa kijani kisha manjano, inakuwa ngumu kisha laini na inatoa na kuzuia. Lau itampa mtu kila analolipenda, basi muda mchache tu inamnyang'anya kila kitu mpaka maisha yake yeye mwenyewe na ya watu wake.

Vile vile mfano unaendana na sifa za mtu duniani. Anakuwa kijana mwenye nguvu ya mifupa, kushupaa nyama yake na kuwa nyororo ngozi; kisha anazeeke na kuwa mnyonge, nyama zinasinyaa, mifupa inakuwa dhaifu na ngozi kuwa manjano. Kila siku zinavyoendelea ndivyo anavyozidi kuwa katika hali mbaya mpaka anakuwa kama makapi na kumalizika.

Ikiwa dunia iko hivi na mtu naye anakuwa hivyo, basi lililo bora kwake ni kuyafanyia kazi maisha ya daima isiyokwisha neema yake wala kuzeeka

mkazi wake.

Na akhera kuna adhabu kali na maghufira kutoka kwa Mwenyezi Mungu na radhi.

Baada ya Mwenyezi Mungu (s.w.t.) kutaja kuwa dunia haidumu raha yake wala tabu yake, sasa anataja kuwa Akhera ni thabiti kwenye hali moja tu.

Neema yake ni ya kudumu na adhabu yake pia ni ya kudumu. Kwa vile inayosababisha neema ni radhi ya Mwenyezi Mungu na sababu ya moto ni ghadhabu zake na zote hizo ziko.

Na maisha ya dunia si chochote ila ni starehe ya udanganyifu.

Razi anamnukuu sahaba mtukufu Said bin Jubayr, kwamba amesema katika kufasiri Aya hii: “Dunia ni starehe ya udanganyifu kama ikikufanya upuuze kuitafuta Akhera, lakini kama itakupa mwito wa kutafuta radhi za Mwenyezi Mungu na kuitafuta Akhera, basi itakuwa ni starehe nzuri na nyenzo bora.”

Sahaba huyu mtukufu ni katika wanafunzi wa Mtume (s.a.w.) waliokuwa karibu naye.

Kimbilieni maghufira ya Mola wenu, na Pepo ambayo upana wake ni kama upana wa mbingu na ardhi, iliyowekewa waliomwamini Mwenyezi Mungu na Mitume wake.

Makusudio ya maghufira hapa ni sababu zake; kama vile toba na matendo mema. Baadhi ya wafasiri wamesema, ikiwa upana ni hivyo je, urefu? Wengine wakasema: imegunduliwa kuwa umbali wa ulimwengu hauna mwisho. Kwa hiyo basi upana utakuwa ni wa uhakika sio majazi.

Sisi hatufahamu upana isipokuwa ni ibara ya utukufu wa Pepo na upana wake usiokuwa na kiwango. Umetangulia mfano wake katika Juz. 4 (3:133).

Hiyo ndiyo fadhila ya Mwenyezi Mungu, humpa amtakaye. Na Mwenyezi Mungu ni Mwenye fadhila kuu kwa watu, lakini watu wengi hawashukuru.

Hakuna mwenye shaka kwamba utiifu ni sababu ya kuzidishiwa fadhila, bali ndio sababu ya fadhila ya Mwenyezi Mungu na radhi yake siku ya hukumu.

Hautokei msiba katika ardhi wala katika nafsi zenu ila umekwishaandikwa katika Kitabu kabla hatujaziumba. Hakika hayo kwa Mwenyezi Mungu ni mepesi.

Maana ya dhahiri ya Aya hii yanaonyesha kuwa masaibu yote yanatoka kwa Mwenyezi Mungu; ni sawa yawe ni katika aina ya majanga ya maumbile; kama matetemeko na mafuriko, au yawe ya kijamii; kama vile vita ufukara na uadui.

Lakini haya siyo makusudio yake moja kwa moja kwa hukumu ya wahyi na akili. Ufafunuzi ni kama ufuatavyo:-

MASAIBU NA MWENYE *IDHLAL*

Mwenye *Idhlal* katika kufasiri Aya hii anasema: “Tamko kwa kuliachia kilugha halihusiani na heri au shari. Kila msiba unaotokea kwenye ardhi yote au kwenye nafsi ya mtu au wanaoambiwa, utakua uko katika kitabu tangu azali kabla ya kudhihiri ardhi na kudhihiri nafsi.”

Tunamuuliza mwenye *Idhlal*: ukiwa kweli unategemea dhahiri ya tamko na kuliachia kilugha, mbona hukufanya hivyo ulipokuwa unafasiri Aya hii: “Na misiba iliyowasibu ni kwa sababu ya ilivyotenda mikono yenu.” Juz. 25 (42:30). Je, umesahau katika tafsiri yako kuwa ulisema ninanunukuu: “Kila msiba uliomsibu mtu una sababu zake kutokana na ilivyofanya mikono yake.” Jalada la 7, uk.38, Juzuu ya 25.

Je, utakuwa unategemea dhahiri ya tamko na kuliachia kilugha hata kama hilo litafanya Aya mbili zigongane?

Je, pia utategemea dhahiri ya tamko likiwa litagongana na hukumu ya akili na uhalisia, na kufahamisha kuwa Mwenyezi Mungu ana mkono, uso, usikizi na macho?

Je, uzayuni na ukoloni ambao ni chimbuko la masaibu na mabalaa yanayopatikana hivi sasa yanatokana na wao au yanotokana na Mwenyezi Mungu?

Ni jambo lisilowezezana kutokea mgongano baina ya Aya mbili kiuhakika ni kiuhalisi. Pia ni jambo lisilowezezana kugongana Aya na hukumu ya akili. Itakuwaje hivyo na hali imetokea kwa mwenye hikima mwenye ujuzi?

Kitokea dhahiri ya Aya kugongana na Aya nyingine au kugongana na hukumu ya kiakili, tutajua dhahiri hii siyo aliyoikusudia Mwenyezi Mungu Mtukufu; isipokuwa ameliachia tamko kutegemea desturi yake ya kuleta ibara; kama kuleta ibara ya watu wa Kitabu kwa maana ya mayahudi na wanaswara. Au kuleta ibara kutokana na ilivyo zoeleka kiakili; kama uweza wa Mwenyezi Mungu kuuletea ibara ya mkono. Au kuleta ibara kutegema Aya nyingine; kama Aya hizi zifuatazo:-

﴿ وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فِيمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ ﴾

“Na misiba iliyowasibu ni kwa sababu ya ilivyotenda mikono yenu.” Juz. 25 (42:30).

﴿ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ أَنْفُسُهُمْ يَظْلِمُونَ ﴾

“Na Mwenyezi Mungu hakuwadhulumu, lakini wanajidhulumu wenyewe.” Juz. 4 (3:117).

﴿ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي﴾

“Ufisadi umedhihiri bara na baharini kwa sababu ya iliyoyafanya mikono ya watu.” Juz.21 (30:41).

Aya zote hizi na maana yake ni dalili mkataa kwamba makusudio ya Aya tuliyonayo siyo ya kidhahiri ya lugha na kwamba Mwenyezi Mungu ameiacha hivyo kwa kutegema aliyoyasema katika Aya hizo nyingine.

Kwa hiyo basi makusudio ya misiba ya ardhi, katika Aya tuliyonayo, ni majanga ya kimaumbile; kama vile matetemeko n.k. Na makusudio ya masaibu ya nafsi ni baadhi ya magonjwa yasiyokuwa na kinga wala hadhari n.k.

Ama makusudio ya misiba katika Aya zile tatu ni masaibu yanayotokana na binadamu mwenyewe; kama vile dhulma vita njaa n.k.

Ili msihuzunike kwa kilichowapotea, wala msifurahi kwa alichowapa.

Imam Aliy (a.s.) anasema: “Zuhudi yote iko katika matamshi mawili katika Qur’an; kisha akasoma Aya hii na akaendelea kusema: “Asiyekata tamaa kwa yaliyopita wala asifurahi kwa yanayokuja atakuwa ameichukua zuhudi kwa pande zake mbili.”

Hakuna asiyehuzunika na kufurahi; hata mitume pia. Isipokuwa makusudio ni furaha isimwingize mtu kwenye batili na huzuni isimtoe kwenye haki. Imethibiti kutoka kwa Mtume wa Mwenyezi Mungu (s.a.w.) kwamba yeye alisema wakati wa mauti ya mwanawe Ibrahim: “Jicho linalia na moyo unahuzunika wala hatusemi isipokuwa yanayomridhisha Mola wetu. Nasi tunakuhuzunikia ewe Ibrahim.”

Na Mwenyezi Mungu hampendi kila anayejivuna, anayejifaharisha.

Hakuna kitu kinachofahamisha ujinga kuliko kiburi na kujiona. Imam Aliy (a.s.) anasema: “Ana nini binadamu na kujifaharisha? Mwanzo wake ni tone la manii na mwisho wake ni mzoga. Hawezi kujipa riziki wala kujikinga na mauti.”

Ambao wanafanya ubakhili, na wanaamrisha watu wafanye ubakhili.

Anayefanya ubakhili na akawaamuru wengine wafanye ubakhili, ndiye aliyekusudiwa katika kauli yake Mwenyezi Mungu Mtukufu:

﴿ مَنَّاَعٌ لِّلْحَيْرِ مُعْتَدٍ اٰثِمٍ ﴿١٣﴾ عٰثِلٌ بَعْدَ ذٰلِكَ زٰنِمٍ ﴿١٤﴾ ﴾

“Mwenye kuzuia heri arukaye mipaka mwenye dhambi, mgumu, juu ya hayo ni mshenzi.” (68:12-13).

Razi anasema hizi ni sifa za mayahudi. Ikumbukwe kuwa Razi alifariki mwaka 606 AH.

Umetangulia mfano wake katika Juz. 5 (4:37).

Na anayegeuka, basi Mwenyezi Mungu ni Mwenye kujitoshia, Msifiwa.

Bakhili hajidhuru ila yeye mwenyewe, na Mwenyezi Mungu (s.w.t.) hayamduru maasi ya mwenye kuasi wala haumnufaishi utiifu wa mwenye kutii. Umetangulia mfano wake katika Juz. 26 (47:37).

25. Kwa hakika tuliwatuma Mitume wetu kwa dalili wazi-wazi, na tukateremsha Kitabu pamoja nao na mizani, ili watu wasimamie uadilifu, na tumeteremsha chuma chenye nguvu nyingi na manufaa kwa watu, na ili Mwenyezi Mungu amjue anayemnusuru Yeye na Mitume wake kwa ghaibu. Hakika Mwenyezi Mungu ni Mwenye nguvu Mwenye kushinda.

﴿ لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ ۗ وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ ۗ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٥٧﴾

26. Na hakika tulimtuma Nuh na Ibrahim, na tukaweka katika dhuriya zao Unabii na Kitabu. Basi wapo miongoni mwao walioongoka, na wengi katika wao ni mafasiki.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا وَإِبْرَاهِيمَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِمَا النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ فَمِنْهُمْ مُهْتَدٍ وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٥٨﴾

27. Kisha tukafuatisha nyuma yao Mitume wetu, na tukamfuatisha Isa bin Maryam, na tukampa Injili. Na tukajaalia katika nyoyo za waliomfuata upole na rehema. Na utawa wameuzua wao. Hatukuwaandikia hayo, ila kutafuta radhi za Mwenyezi Mungu. Lakini hawakuufuata inavyotakiwa kuufuata. Basi wale walioamini katika wao tuliwapa ujira wao. Na wengi wao ni mafasiki.

﴿ ثُمَّ فَفَيْنَا عَلَىٰ ءَاثِرِهِم بِرُسُلِنَا
وَفَقَيْنَا بَعِيسَىٰ ابْنِ مَرْيَمَ وَءَاتَيْنَاهُ
الْإِنجِيلَ وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ
الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَءْفَةً وَرَحْمَةً
وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا
عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا
رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا فَءَاتَيْنَا الَّذِينَ
ءَامَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ ۗ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ
فَسْقُونَ ﴿٧٧﴾

28. Enyi mlioamini! Mcheni Mwenyezi Mungu, na muaminini Mtume wake, atawapa sehemu mbili katika rehema yake, na atawajaalia muwe na nuru ya kwenda nayo, na atawaghufiria. Na Mwenyezi Mungu ni Mwingi wa maghufira, Mwenye kurehemu.

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ
وَءَامِنُوا بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ
مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا
تَمْشُونَ بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ۗ وَاللَّهُ
غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٧٨﴾ ﴿

29. Ili watu wa Kitabu wajue kwamba wao hawana uweza wowote juu ya fadhila za Mwenyezi Mungu. Na fadhila zote zimo mikononi mwa Mwenyezi Mungu. Humpa amtakaye. Na Mwenyezi Mungu ndiye Mwenye fadhila kuu.

لَعَلَّآ يَعْلَمَ أَهْلُ الْكِتَابِ أَلاَّ
يَقْدِرُونَ عَلَىٰ شَيْءٍ مِّنْ فَضْلِ اللَّهِ
وَأَنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن
يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٢٩﴾

CHUMA KINA NGUVU NYINGI

Aya 25 – 29

MAANA

Kwa hakika tuliwatuma Mitume wetu kwa dalili waziwazi, na tukateremsha Kitabu pamoja nao na Mizani, ili watu wasimamie uadilifu.

Kila ambalo unajulikana uhakika kwalo basi hilo ni mizani, ni sawa uwe ni wahyi, akili au hisia; kama vile majaribio na ushuhuda. kwa hiyo basi kuunganisha mizani kwenye Kitabu ni kuunganisha mahsusi kwenye ujumla; mfano wa kauli yake Mwenyezi Mungu Mtukufu: “Na alichopewa Musa na Isa na manabii kutoka kwa Mola wao.”

Maana ni kuwa Mwenyezi Mungu aliwatuma mitume kwa hoja zinazojulisha juu ya utume wao na risala yao na kwa lile litakalowaongoza watu kwenye haki na uadilifu, ili wawe katika njia iliyonyooka.

Na tumeteremsha chuma chenye nguvu nyingi na manufaa kwa watu.

Wafasiri wa kale walisema katika kufasiri Aya hii kuwa chuma ni nguvu katika vita, watu wanatengeneza panga na diraya. Pia wanatengeneza visu shoka na sindano. Mifano hii ilikuja kuakisi zama zao na maisha yao.

Sisi tungelikuwa wakati wao, nasi tungelisema kama walivyosema. Na wao wangelikuwa zama zetu wangelisema: Chuma ni uti wa mgongo wa maisha katika nyanja zote.

Nyenzo za mawasiliano ya nchi kavu angani na baharini zinatokana nacho. Pia vyombo kadha anavyovihitaji mtu tajiri au fukara, madaraja, majengo, kuta na maghala, vyote vinahitajia chuma. Lau si chuma mtu asingelijua umeme na petrol. Chuma ni msingi wa ilimu nyinyi za kisasa, bali ndio kila kitu cha maendeleo ya karne ya ishirini.

Na ili Mwenyezi Mungu amjue anayemnusuru Yeye na Mitume wake kwa ghaibu.

Yaani atakayenusuru mafunzo ya mitume wa Mwenyezi Mungu hata kama hakuwaona.

Kila kitu katika maisha haya kina pande mbili: chanya na hasi; manufaa na madhara. Ikiwa chuma kina manufaa hayo, ya kumhudumia mtu, tuliyoyataja, basi vie vile kina madhara ya kumwangamiza mtu. Kabla ya kugunduliwa chuma mauji yalikuwa ni kwa makumi, lakini baada ya kugunduliwa mauji yamekuwa kwa mamilioni.

Hofu na utisho wanaoishi nao wa magharibi na wa mashariki, damu inayomwagika kama mito huko Cambodia, Laos, Vietnam, Guatemala na mashariki ya kati⁵, maangamizi yote haya na mengineyo ni natija ya nguvu ya silaha ya shari ya chuma dhidi ya wananchi na harakati za ukombozi.

Hapa ndio tunatambua siri ya kauli yake Mwenyezi Mungu Mtukufu: “Na tumeteremsha chuma chenye nguvu nyingi na manufaa kwa watu. Na ili Mwenyezi Mungu amjue anayemnusuru Yeye na Mitume wake kwa ghaibu.”

5. Mwandishi hapa alikuwa katika mwaka wa 1970

Yaani ameumba chuma ili awatie mtihani waja wake kwa yaliyomo ndani ya nyoyo zao ya heri na shari, na kudhihirisha wazi kwenye ulimwengu, ili apambanuke muovu ambaye anaifanya nguvu ni nyenzo ya kutekeleza matamano yake na malengo yake, na apambanuke mwema ambaye anaona nguvu ni neema ya Mwenyezi Mungu na kuitumia kwa manufaa ya watu kwa kumshukuru Mwenyezi Mungu kwa neema yake.

Hakika Mwenyezi Mungu ni Mwenye nguvu Mwenye kushinda.

Atawaadhibu mataghuti madhalimu kwa mikono ya wenye haki ambao hawataki katika maisha haya isipokuwa uhuru, uadilifu na kuishi wote kwa utulivu na amani.

Tunamshukuru Mwenyezi Mungu (s.w.t.) kwa mapinduzi dhidi ya dhulma yanayotokea leo kila pembe ya ardhi. Hakuna mwenye shaka kwamba mapinduzi haya yana nguvu za Mwenyezi Mungu, hayatazuilika maadamu yanatafuta haki na uadilifu. Ama malipo ya mataghuti huko Akhera ni Jahannam, makao mabaya kabisa.

Na hakika tulimtuma Nuh na Ibrahim, na tukaweka katika dhuriya zao Unabii na Kitabu.

Mwenyezi Mungu alimtuma Nuh na Ibrahim kulingania kwenye haki, kila mmoja akafikisha risala ya Mola wake akapigana jihadi na maadui wa Mwenyezi Mungu; kama ilivyo habari ya Nuh katika Juz. 12 (11:25-49) na kuhusu Ibrahim katika Juz. 17 (21:51-74).

Basi wapo miongoni mwao walioongoka, na wengi katika wao ni wapotovu.

Yaani katika kizazi chao kuna baadhi ni wema, lakini wengi wao walikuwa bila dini wala dhamiri; kama walivyo watoto wa ulama wa dini.

Kisha tukafuatisha nyuma yao Mitume wetu, wengine wengi.

Baada ya Nuh na Ibrahim, Mwenyezi Mungu (s.w.t.) alituma mitume wengi; kama vile Hud, Swaleh, Musa n.k.

Na tukamfuatisha Isa bin Maryam, na tukampa Injili.

Waliendelea kufuatana mitume hadi Isa (a.s.) akiwa na Injil. Wakati huo ilikuwa ni mwongozo na nuru.

Na tukajaalia katika nyoyo za waliomfuata upole na rehema.

Hao ni wale waliomfuta Bwana Masih na wakayatumia mafunzo yake kwa nukuu na kwa kiroho bila ya kugeuza yale yanayotamaniwa na nafsi zao. Hilo linaashiriwa na neno wakamfuata. Tazama mwanzo wa Juzuu ya saba.

Na utawa wameuzua wao. Hatukuwaandikia hayo, ila kutafuta radhi za Mwenyezi Mungu. Lakini hawakuufuata inavyotakiwa kuufuata.

‘Ila’ hapa ni kwa maana ya lakini. Maana ni kuwa Mwenyezi Mungu hakuwaelezea utawa, isipokuwa viongozi wa kinaswara ndio waliouanzisha kwa madai kuwa unawakurubisha kwa Mwenyezi Mungu kwa vile unawaweka mbali na dunia na starehe zake.

Pamoja na kuwa Mwenyezi Mungu hakuwaamuru utawa, bali amewahalalishia riziki njema; hata hivyo bado wao hawakujilazimisha na zuhudi ya utawa, bali waliufanya ni nyenzo ya matamanio na kutawala.

Aya hii inafahamisha kuwa hakuna utawa katika Uislamu wala katika dini aliyokuja nayo Bwana Masih.

Basi wale walioamini katika wao tuliwapa ujira wao.

Hao ni wale waliokuwa wafuasi wa Isa halisi na ukweli, waliokuwa wakiamini kwa kauli na vitendo kwamba umasihi ni upendo na huruma, ni usafi na ubinadamu, sio ubaguzi na chuki, dhulma na unyanyasaji, vita na

mapinduzi, kuanzisha vita na vurugu wala sio silaha za maangamizi. Pia wakaamini kuwa Umasihi sio nembo za uongo kuzuia uhuru, kueneza hofu na wasiwasi katika nyoyo za waja wa Mwenyezi Mungu.

Na wengi wao ni mafasiki wakiongozwa na kambi ya ukoloni mambo leo na maadui nambari moja wa ubinadamu ambao wana sifa zote zinazowatoa kwenye umasihi wa kihaki na ukweli.

Enyi mlioamini! Mcheni Mwenyezi Mungu.

Yaani enyi ambao mmemkubali Mwenyezi Mungu, fanyeni kwa mujibu wa kuuamini kwenu. wala matendo yenu yasiende kinyume na kauli zenu.

Na muaminini Mtume wake.

Mtiini Muhammad (s.a.w.) na mfuata sera yake na mwongozo wake.

Atawapa sehemu mbili katika rehema yake

Makusudio ya rehema hapa ni thawabu. Maana ni kuwa mwenye kumwamini Mwenyezi Mungu na Mtume wake na akatenda kwa mujibu wa imani yake atakuwa na aina mbili ya tahawabu: thawabu za imani na thawabu za matendo.

Na atawajalia muwe na nuru ya kwenda nayo siku ya Kiyama.

Ambaye Mwenyezi Mungu hatamjalia nuru siku hii atahangaika kwenye giza na atatokeza kwenye machungu.

Na atawaghufiria. Na Mwenyezi Mungu ni Mwingi wa maghufira, Mwenye kurehemu.

Atawasamehe maasi yaliyopita, kwa vile Yeye ni mwingi wa maghufira mwenye kurehemu. Ibn Al-arabi anasema katika *Futuhah*: “Mwenyezi

Mungu (s.w.t.) hakutanishi maghufira na toba wala na matendo mema, kwa hiyo hapana budi rehema na maghufira imwendee kwenye kuifanyia israf nafsi yake.” Na rehema yake imekienea kila kitu.

Ili watu wa Kitabu wajue kwamba wao hawana uweza wowote juu ya fadhila za Mwenyezi Mungu.

Makusudio ya kuwa hawana uweza ni kuwa wao hawatapata chochote katika fadhila za Mwenyezi Mungu siku ya kiyama.

Maana ni kuwa Mwenyezi Mungu (s.w.t.) kesho atawaghufiria waliomwamini Muhammad (s.a.w.). Na mwenye kufanya mema atampa ujira wake mara mbili, kwa sababu Yeye Mwenyezi Mungu ni mkarimu. Vile vile wajue mayahudi kuwa na manaswara waliokataa kumwamini Muhammad (s.a.w.) kwamba wao hawana fungu la maghufira na rehema yake, kwa vile wamejizuia kumsadiki Muhammad (s.a.w.).

Na fadhila zote zimo mikononi mwa Mwenyezi Mungu. Humpa amtakaye. Na Mwenyezi Mungu ndiye Mwenye fadhila kuu. Anayowafadhili wale ambao wamemwamini Muhammad (s.a.w.), wala hakuna wa kuzuia alilolitaka, kwa sababu kila kitu kiko mikononi mwake naye ni muweza wa kila kitu.